

**ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ORTA ÖĞRETİM SOSYAL ALANLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI**

Serhat ZAMAN

**ANTALYA MERKEZ İLÇENİN DOĞAL TURİSTİK
KAYNAKLARI**

110282

**T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

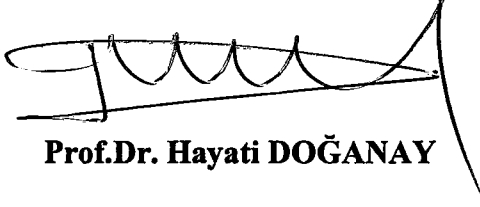
TEZ YÖNETİCİSİ

Prof. Dr. Hayati DOĞANAY

ERZURUM – 2002

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu çalışma, Orta Öğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Bölümü Coğrafya Öğretmenliği Bilim Dalında jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof.Dr. Hayati DOĞANAY

Danışman / Jüri

Doç.Dr.Makki YAZICI
Jüri

Doç.Dr.Halil KOCA
Jüri

**T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ**

Yukarıdaki imzalar, adı geçen öğretim üyelerine aittir. .../.../.....

Doç.Dr.Vahdettin BAŞÇI
Sosyal Bilimler Enstitüsü
M ü d ü r ü

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No:</u>
ÖZET	III
ABSTRACT.....	IV
ÖNSÖZ	V
TABLolar LİSTESİ	VI
HARİTALAR LİSTESİ	VI
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ.....	VI
I. BÖLÜM.....	1
1.1. GİRİŞ.....	1
1.2. Araştırma Sahasının Yeri ve Sınırları.....	3
1.3. Araştırmanın Amacı ve Yöntemi.....	5
II. BÖLÜM	6
2.1. Sahaya Turistik Çekim Gücü Kazandıran Doğal Çevre Özellikleri	6
2.1.1. Jeomorfolojik Özellikleri:.....	6
2.1.2. İklim Özellikleri:.....	12
2.1.2.1. Kış ve Yaz Sıcaklık Ortalamaları:	14
2.1.2.2. Güneşlenme Süresi ve Güneşli Gün sayısı:	15
2.1.2.3. Deniz Suyu Sıcaklığı:	16
2.1.2.4. Kar Örtüsünün Kalınlığı ve Yerde Kalma Süresi:	16
2.1.2.5. Yağışın Dağılışı:	17
III. BÖLÜM.....	19
3.1. Sahanın Doğal Turistik Kaynakları	19
3.1.1. Araştırma Sahasında Kıyı ve Plaj Turizmi	19
3.2. Araştırma Sahasındaki Başlıca Plajlar	22
3.2.1. Konyaaltı Plajı	22
3.2.1.1. Konyaaltı Plajında Deniz Suyu Sıcaklığı.....	24
3.2.1.2. Konyaaltı Plajına Ulaşım İmkanları	24
3.2.1.3. Konyaaltı Plajında Başlıca Sorunlar ve Öneriler.....	26
3.2.1.3.1. Deniz Suyu Kirliliği Sorunu	26
3.2.1.3.2. Otopark Sorunu.....	27
3.2.1.3.3. Yoğun Yapılaşma Sorunu.....	27
3.2.1.3.4. Plaj Sahasında Çevresel Sorunlar	28
3.2.1.3.5. Plajın Aşırı Kullanımı.....	29
3.2.2. Topçam Plajı.....	30
3.2.2.1. Topçam Plajı ve Dinlenme Alanında Başlıca Sorunlar	33
3.2.3. Lara (Altinkum) Plajı.....	34
3.2.3.1. Lara Plajı ve Çevresinde Bazı Sorunlar	37
3.2.3.1.1. Aşırı Yapılaşma Sorunu:.....	37
3.2.3.1.2. Gürültü Kirliliği Sorunu:	37
3.2.4. Çaltıcak Plajları.....	38
3.1.2. Mağaralar	39
3.1.2.1. Karain Mağarası:.....	40
3.1.3. Turistik Potansiyel Durumundaki Başlıca Seyir Noktaları.....	47
3.1.3.1. Kepezbaşı Seyir Noktası.....	47
3.1.3.2. Tünektepe Seyir Noktası.....	49
3.1.3.3. Bakacak Seyir Noktası:.....	50
3.1.3.4. Falez Seyir Noktaları:	51

3.1.4. Kış Turizmi	52
3.1.4.1. Saklıkent Kayak Merkezi.....	52
3.1.4.1.1. Saklıkent Kayak Merkezinde Konaklama Olanakları	57
3.1.5. Araştırma Sahasında Yeşil Alanlar ve Milli Parklar	61
3.1.5.1.1. Bitki Örtüsü Varlığı	65
3.1.5.1.2. Fauna Varlığı	65
3.1.5.2. Düzlerçamı Tabiat Parkı	66
3.1.5.2.1. Bitki Örtüsü Varlığı:	67
3.1.5.2.2. Turistik Potansiyeli	67
3.1.5.3. Vakıf Yeşil Alanları.....	69
3.1.5.3.1. Vakıf Yeşil Alanında Bazı Sorunlar	70
3.1.5.3.1.1. Yeşil Alanın Sürekli Daralması	70
3.1.5.3.1.2. Ferro-Krom Fabrikasının Oluşturduğu Hava Kirliliği... ..	70
3.1.5.3.1.3. Yangınlar ve Kaçak Avlanma Sorunları	71
3.1.5.4. Hasan Subaşı Kent Parkı:	72
3.1.5.5. Karaalioğlu (Karaoğlu) Kent Parkı	73
3.1.5.6. Kepezaltı Orman Alanı ve Dinlenme Sahası:	74
3.1.6. Araştırma Sahasındaki Başlıca Çağlayanlar	75
3.1.6.1. Kurşunlu Çağlayanları	76
3.1.6.1.1. Lokasyon Özellikleri.....	76
3.1.6.1.2. Jeomorfolojik ve Hidrografik Özellikler	77
3.1.6.1.2. Flora ve Fauna Özellikleri:	79
3.1.6.1.3. Sahanın Turistik Potansiyeli:	81
3.1.6.1.4. Başlıca Sorunlar ve Çözüm Önerileri:	83
3.1.6.2. Düden (Düdenbaşı) Çağlayanı.....	85
3.1.6.2.1. Lokasyonu.....	85
3.1.6.2.2. Jeomorfolojik ve Hidrografik Özellikleri	86
3.1.6.2.3. Çevrenin Doğal Bitki Örtüsü:	89
3.1.6.2.4. Turistik Potansiyeli:	89
3.1.6.3. Falez (II. Düden) Çağlayanı.....	92
3.1.6.3.1. Lokasyon Özellikleri:	92
3.1.6.3.2. Jeomorfolojik ve Hidrografik Özellikleri:	93
3.1.6.3.3. Turistik Potansiyeli:	94
3.1.6.3.4. Başlıca Sorunları ve Çözüm Önerileri:	96
SONUÇ VE ÖNERİLER:	98
KAYNAKLAR.....	101
ÖZGEÇMİŞ	105

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ANTALYA MERKEZ İLÇENİN DOĞAL TURİSTİK KAYNAKLARI

Serhat ZAMAN

Danışman: Prof. Dr. Hayati DOĞANAY

2002- Sayfa:105

Jüri: 1-Prof.Dr. Hayati DOĞANAY

2-Doç.Dr. Halil KOCA

3-Doç.Dr. Hakkı YAZICI

Antalya merkez ilçenin doğal turistik kaynakları konulu araştırmanın temel amacı, inceleme sahası içerisinde bulunan doğal turistik kaynakları, coğrafya ilmi araştırma, yöntem ve ilkeleri doğrultusunda inceleyip tespit edebildiğimiz sorunlara çözüm önerileri sunmaktır.

Akdeniz bölgesinin Antalya bölümü sınırları içerisinde yer alan araştırma sahası, bilindiği üzere ülkemizin turistik başkenti olarak da adlandırılır. Hem doğal hem de beşeri turistik kaynakları sayesinde her yıl çok sayıda turist Antalya ilini ziyaret eder.

Araştırmamız süresince değerlendirilen turistik kaynaklar ile, değerlendirildiği taktirde turistik çekim gücü merkezi olabilecek yerler üzerinde yoğunlaşmıştır.

Coğrafi faktörlerin turistik faaliyetlere oldukça uygun bir çevre oluşturduğu sahanın tanıtılması ve geleceğe yönelik turizm politikalarına ihtiyacı olması, bizi bu araştırmayı yapmaya yöneltmiştir.

Tespit ettiğimiz sorunlar, potansiyel ve tanıtım faaliyetlerinin turizm planlayıcılarına yardımcı olacağı düşüncesindeyiz.

ABSTRACT
MASTER THESIS
NATURAL TOURİSTİC SOURCES OF ANTALYA CENTRAL
TOWN

Serhat ZAMAN

Advisor: Prof.Dr. Hayati DOĞANAY

2002, Page:105

Jury: Prof.Dr. Hayati DOĞANAY

Associate Prof. Hakkı YAZICI

Associate Prof. Halil KOCA

The main goal of the study named *natural touristic sources of Antalya central town* is to analyze the natural touristic sources in the study area in terms of geographical principles and to propose solution to the problems detected.

The study area, in Antalya part of mediterranean region, is known as the capital of tourism of our country. Hundred thousands of tourist each year visit Antalya city for its both natural and humanistic touristic features.

During the study the places which may have touristic attraction if benefit were searched.

The factors which directed us to do this study are mainly introducing the study area where geographic features create fairly suitable conditions for tourism and the future tourism policy this area needs.

ÖNSÖZ

Antalya merkez ilçenin doğal turistik potansiyeli konulu araştırmamız, yerel bir turizm coğrafyası çalışmasıdır. Yurdumuzun en köklü ekonomik sorunlarından biri, dış ödemeler dengesi açığıdır. Bu konuda tek seçenek olmasa bile önem verilmesi ve geliştirilmesi gereken en önemli ekonomik sektörlerden biri, hiç kuşku yok ki turizm sektörüdür. Zaten bu konu, kamu yönetimi tarafından da bilinen bir gerçektir. Ancak, esas sorun mevcut turistik potansiyel kaynakların tanınması, tanıtılması ve değerlendirilmesi yani, gelir getirici şekilde işletmeye açılmasıdır.

Bu alanda sağlanacak başarı, sorunun bilimsel temeller üzerinde ele alınmasına bağlıdır. Kanaatimize göre, ülkemizin turistik potansiyeli bütünüyle ve yeterince tanınıp, analiz edilmiş değildir. Bunun başarılması, çok sayıda araştırma yapmayı gerektirir.

Eldeki araştırma bu bakımdan, Türkiye'nin çekim gücü en yüksek turistik yöresi olan Antalya'nın merkez ilçe sınırları dahilindeki potansiyeli tanıtması nedeniyle, örnek bir araştırma olarak düşünülebilir.

Belirlenen potansiyel ve önerilen çözümler bu çevrenin turistik aktivitesine katkılar yapabilecektir. Örneğin, bölgeye yönelik turizm politikalarının ilkeleri, amaçları ve hedefleri belirlenirken turizm planlayıcılarına yol gösterebilir.

Araştırmanın eldeki duruma gelmesinde, bazı kamu-özel sektör kuruluşlarına ve fakültemiz Coğrafya Eğitimi A.B.D üyelerine, çalışmalarındaki katkılarından dolayı ayrı ayrı teşekkür ederim.

Araştırmamın son aşamasına kadar gerek arazi çalışmalarında gerekse yazım aşamasında benden yardım ve desteğini esirgemeyen, hocam ve danışmanım **Prof.Dr. Hayati DOĞANAY'a** saygı ve şükran duygularımı sunuyorum.

Arazi çalışmaları aşamasında benden yardımlarını hiç esirgemeyen ve sürekli benimle olan Kürşat ZAMAN' a da teşekkürü bir borç bilirim.

Çalışmamın son halini almasındaki teknik yardımlarından dolayı, hocam **Yrd.Doç.Dr.Mustafa ERTÜRK'e** ayrıca teşekkür ederim.

Erzurum 2002

Serhat ZAMAN

TABLolar LİSTESİ

	Sayfa No:
Tablo 2.1. Yağışın yıl içerisindeki dağılışı ve ortalama yağışlı gün sayısı.	17
Tablo 2.2. Bulutlu gün sayısının aylara dağılımı.....	18
Tablo 3.1. Ortalama deniz suyu sıcaklığının yıl içerisinde dağılışı.....	24
Tablo 3.2. Antalya ilinde ortalama sıcaklık ve ortalama düşük sıcaklıkların kayak sezonu içerisindeki aylara dağılımı.....	55
Tablo 3.3. Konaklama Tesislerinde Yatak Kapasitesi.....	57
Tablo 3.4. Saklıkent Kayak Merkezindeki Konaklama Tesisleri ve Yatak Kapasiteleri	57

HARİTALAR LİSTESİ

	Sayfa No:
Harita 1.1. Araştırma Sahasının Lokasyon Haritası	4
Harita 2.1 Antalya ve yakın çevresinin Topoğrafya haritası	12
Harita 3.1. Araştırma sahasındaki plajların lokasyon haritası	22
Harita 3.2. Araştırma sahasındaki başlıca mağaraların lokasyon haritası	41
Harita 3.3. Seyir noktalarının lokasyon haritası	48
Harita 3.4. Saklıkent Kayak Merkezi ve Yayla Yerleşmesinin Lokasyon haritası.....	53
Harita 3.5. Araştırma sahasındaki yeşil alanlar ve Milli parkların lokasyon haritası	62
Harita 3.6. Kurşunlu çağlayanlarının lokasyonu:	77

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

	Sayfa No:
Foto 2.1. Antalya Körfezi Batısında Uzanan Beydağlarından Görünüş.....	8
Foto. 2.2. Antalya Travertenlerinin Oluşumunda Etkili Olan <i>Kırkgöz Karstik Kaynağı</i>	9
Foto 2.3. Katran Dağı Eteklerinden I. Traverten Düzlüğüne Bakış	10
Foto 3.1. Varyant Mevkiinden Konyaaltı Plajı.....	23
Foto 3.2. Antalya-Kemer Karayolu	25
Foto 3.3. Konyaaltı Plajında Bir Konaklama Tesisini	28
Foto 3.4. Konyaaltı plajı açıklarında bir petrol tankeri.....	29
Foto 3.5. Topçam plajı açıklarındaki <i>Sıçan adası</i>	31
Foto 3.6. Topçam plajından genel görünüş.....	32
Foto 3.7. Lara plajı ve 200 m. kuzeyindeki kızılçam ağaçları.....	35
Foto 3.8. Lara plajında kamu kuruluşlarının çadır kampları	36
Foto 3.9. Karain müzesi ve ziyaretçiler	42
Foto 3.10. Karain mağarasından bir görünüş.....	43
Foto 3.11. Kocain mağarasının giriş kesiminden görünüş.....	44
Foto 3.12. Kocain mağarasına ulaşmak için geçilen <i>lapyalılık arazi</i>	45
Foto 3.13. Kepezbaşı seyir noktasından Antalya şehrine bakış.....	49
Foto 3.14. Bakacak seyir noktasından Antalya körfezine bakış.....	50
Foto 3.15. Antalya falezlerinden bir görünüş	52
Foto 3.16. Saklıkent K.M. ne çıkarken bir <i>Sedir</i> ağacı.....	54
Foto 3.17. Saklıkent kayak merkezinden genel bir görünüm	56
Foto 3.18. Kayak merkezinden bir konaklama tesisi.....	58
Foto 3.19. Saklıkent yayla yerleşmesinden bazı mesken türleri.....	58

VII

Foto 3.20. Kar ile kaplı Saklıkent yolu.....	59
Foto 3.21. Termessos Antik Kenti Tiyatrosu.....	63
Foto 3.22. Güllük Dağı Milli Parkı Ormanlık Alanı	63
Foto 3.23. Güllük Dağı Milli Parkında Ziyaretçiler	64
Foto 3.24. Tabiat parkı giriş bölümünden bir görünüm.....	66
Foto 3.25. Güver Kanyonundan genel bir görünüş.....	68
Foto 3.26. Ferro-krom fabrikası.....	71
Foto 3.27 Kent Parkı içerisindeki Cam piramit	72
Foto 3.28. Karaalioğlu Kent parkından bir görünüş	74
Foto 3.29. Kepezaltı orman alanından görünüş	75
Foto 3.30. Kurşunlu çağlayanlarının en yükseği olan I. Çağlayan	78
Foto 3.31. Kurşunlu şelalesi tabiat parkı piknik alanlarının hakim ağaç türü, <i>kızılçam</i> ağaçlarıdır.	79
Foto 3.32. Kurşunlu şelalesi tabiat parkı içindeki kurşunlu deresi boylarında, <i>anıt</i> niteliği taşıyan çınar ağaçlarına rastlanır.	80
Foto 3.33. Kurşunlu şelalesi tabiat parkı piknik sahasından bir görünüş. Fotoğraf, hafta içinde çekilmiştir. Hafta sonları daha kalabalık olur.	81
Foto 3.34. Kurşunlu şelalesi tabiat parkı, oldukça iyi düzenlenmiştir. Hemen girişinde, gezinti yönlerini gösteren tabelalar vardır.	82
Foto 3.35. Kurşunlu şelalesi tabiat parkı içinde ziyaretçilerin çok uğradıkları metruk bir su değirmeninin çarkı görülmektedir.	83
Foto 3.36. Kırkgöz Karstik Kaynağı.....	86
Foto 3.37. Düdenbaşı çağlayanı Ağustos-Eylül arasında çok az su taşır. Yaklaşık 8 m ³ /sn. kadardır.	87
Foto 3.38. Düdenbaşı çağlayanına iniş dev-kazanı gölü kenarına iniş-çıkış yolu durumunda olan Düdenbaşı mağarasının girişinden bir görünüş.	88
Foto 3.39. Düdenbaşı çağlayanı girişinde ilk dikkati çeken tesisler, <i>turistik eşya satış reyonları</i> ve otoparktır.....	90
Foto 3.40. Düdenbaşı çağlayanı dev-kazanının 150 m. kadar güneyinde yer alan alabalık çiftliği çevresinde, Ağustos ayında da akarsu oldukça fazla su taşımaktadır. Oysa çağlayandan, çok az su akmaktadır. Buna göre akarsu çağlayanın altından çıkan karstik kaynak suları ile de besleniyor.....	91
Foto 3.41. Falez (II. Düden) çağlayanı, yazları suları azalmasına rağmen, yinede önemli miktarda su taşır.....	93
Foto 3.42. Falez (II. Düden) çağlayanı, en görkemli bir biçimde denizden seyredilebilir.	94
Foto 3.43. Falez (II. Düden) çağlayanı, seki yamacını belirgin bir biçimde aşındırmaya devam ettirmektedir.....	95
Foto 3.44. Düden Suyu yatağından görünüş.....	96

I. BÖLÜM

1.1. GİRİŞ

Gelir getirici önemli hizmet sektörlerinden biri konumunda olan turizm sektörü, ülkemizin geç keşfedilmiş bir ekonomik faaliyet alanıdır.

Dünya turizm hareketlerine katılan yıllık turist sayısının 700 milyonu (1998) geçtiği düşünülürse, dünya nüfusu içerisindeki bu faaliyet alanının önemi ortaya konmuş olur.

Türkiye'yi ziyaret eden yabancı turistlerin sayısı geçmiş yıllara göre çok belirgin bir artış göstermiştir. 1950 de 28 bin kişi olan turist sayısı, 2000 'li yılların başında 10 milyonu geçmiştir. Artan yabancı turist sayısına paralel olarak turizm gelirlerinde de önemli bir artış gözlemlenmiştir. Örneğin, ülkemiz 2000'li yılların başında turizm gelirleri itibari ile 9 milyar dolar (2000) gibi nispeten yüksek bir rakama ulaşarak bu sektörde önemli bir aşama kaydetmiştir.

Ülkemizin turizm gelirlerinin GSMH içindeki payının %4'ü aştığı ve ihracat gelirleri içerisindeki oranının %35'lere ulaştığı düşünülürse, turizm sektörünün ülke ekonomisi açısından önemi daha iyi anlaşılır (2000).

Bütün bu gelişmelere rağmen ülkemiz rekabet halinde bulunduğu İspanya, İtalya ve Fransa gibi Akdeniz ülkelerinin turist sayısı ve turizm gelirleri seviyesine henüz ulaşamamıştır.

Türkiye'nin ekonomik koşulları göz önüne alındığında, turizm sektörünün oluşturduğu istihdamın son derece önemli olduğu görülecektir. Ancak, bu istihdamın en önemli sorunlarından birisi çoğunlukla mevsimlik işsizliğe yol açmasıdır.

Turizme özgü kaynakların kullanımı ve önceliklendirilmesi belli bir politikanın izlenmesini gerektirir. Turizm politikası bunu amaçlayan süreçlerden oluşur. Toplumsal kalkınmada turizme özgü kaynaklardan itici bir güç olarak yararlanmayı düşünen yaklaşımlar, çözümler ve yöntemler, turizm politikasının içeriğini oluşturur. (Eralp,Z.,1983, syf:26)

Turizm dünyanın en büyük endüstrisi, refah yaratan en büyük işvereni olarak kabul edilmektedir. Turizm yapılan tahmini bir hesaba göre her üç saniyede bir yeni iş olanağı yaratmaktadır.(Özgüç,N.,1998, syf:1)

İnceleme alanımız olan Antalya ili, ülkemiz turizminde ayrı bir yere sahip olup, bu önemini yıllık ortalama 3 milyon yabancı ziyaretçi sayısı ile açıklamak mümkündür.

Ülkemizin *turizm başkenti* veya *Türkiye rivierası* gibi isimler alması elbette sahip olduğu doğal ve beşeri turistik potansiyellerinin yanında, turist sayısı ile de ilgilidir.

Sahip olduğu doğal turistik potansiyelleri beşeri yatırımlar ile destekleme aşamasında olan Antalya turizminin, ülkemizin henüz tanıştığı turizm sektörü ile tam anlamıyla kaynaştığını söyleyemeyiz. Kısa vadede ziyaretçi sayısının fazla olması sevindirici bir durum olarak görünse de turistik faaliyetlerin yaz sezonunun dışına yeterince taşınamaması Antalya ili turizminin geleceği açısından ciddi bir sorun olarak görülmektedir.

Kıyılardaki plajlar, falezler, kumullar ve dereler üzerindeki yoğun tahribat, yakın bir gelecekte kıyı turizminin gerilemesine neden olabilir. Plajlar ve kıyıların temizliği ile tanınan saha, bu özelliğini yitirdiği takdirde il turizminin geleceğine iyimser bakmak güç bir durum olacaktır.

Bu durumun kaçınılmaz olarak gerçekleşebileceğini düşünürsek, turizmin yıl içerisinde yayılmasını sağlayacak alternatif turizm tiplerinin geliştirilip tanıtılmasının son derece yararlı olacağı görüşündeyiz. Örneğin, yayla turizmi, tracking, kayak turizmi, mağara turizmi gibi.

Akdeniz ülkelerinin çoğunun, yeterli güneşlenme ve deniz suyu sıcaklığına sahip plajlara sahip olduğu göz önüne alındığında, Antalya ili turizminin kıyı turizminde söz konusu ülkeler ile rekabet etmesinin güçleştiği anlaşılmaktadır. Antalya ilini dünya çapında tanıtacak bir turizm tipinin oluşturulması kanaatimizce bu rekabette Antalya turizmi lehine bir durum oluşturacaktır. Örneğin, Antalya ilinin sahip olduğu, aynı gün içerisinde hem denize girme hem de kayak yapabilme imkanının tanıtımı yapılarak elverişli bir durum oluşturulabilir. Söz konusu faaliyet bahar aylarında yapılabileceği için çoğu Avrupa kökenli turistlerin tatil dönemlerine girmeyebilir ama, farklı milliyetlerdeki turistlerin sahaya çekilmesi ve pazarın genişletilmesi açısından kuşkusuz yararlı olacaktır. Örneğin İsrail ve Arap ülkeleri bu aktiviteler için uygun pazarlardan bazılarıdır.

1.2. Araştırma Sahasının Yeri ve Sınırları

Araştırma sahası, Akdeniz bölgesinin, Antalya bölümü sınırları içerisinde yer alır. Antalya körfezinin batısında, kuzeydoğu- güneybatı yönünde, doğusunda ise, kuzeybatı-güneydoğu yönünde uzanan batı Toroslar, araştırma sahamız için, hemen hemen doğal bir sınır oluşturur.

Batı torosların çevrelediği araştırma sahamızın, dış kuşağı olarak düşünebileceğimiz dağların (Beydağları,Tahtalı D., Bakırlı D.) güneyinde ise, Karstik oluşum (birikim) şekillerinden biri olan Travertenler göze çarpar. Birbirlerinden yer yer dik uçurumlar ile ayrılan bu traverten düzlüklerinden birisi de, Antalya şehir merkezinin üzerine kurulduğu ortalama 40 m. yükseklikteki traverten düzlüğüdür.

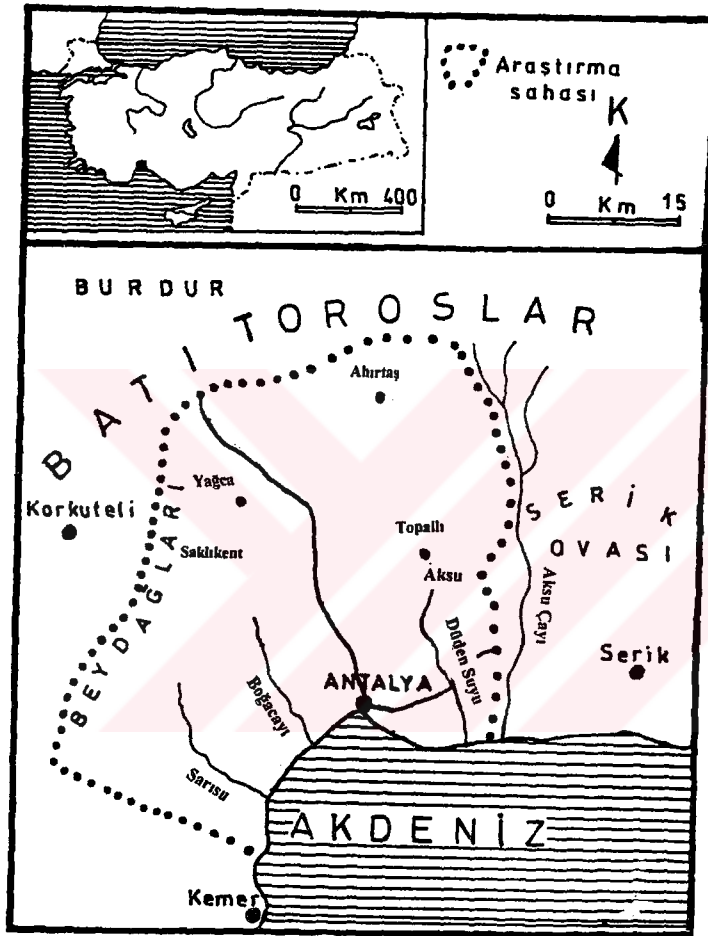
Araştırma sahamız, deniz seviyesine yakın alçak alanlar ile, Beydağlarının yüksek yayla sahaları arasındaki yükselti basamaklarında yer alır. Sahanın en yüksek noktası 3070 m. yükseltiye sahip olan Kızlarsivrisi tepesidir.

Araştırmamız çerçevesinde, Yaylalar, Kayak merkezi ve Milli parklar, yüksek noktalarda bulunan turistik potansiyelleri oluşturur iken, plajlar, çağlayanlar ve falezler ise deniz seviyesine yakın noktaları oluştururlar.

Araştırmamızın içeriği, Antalya merkez ilçe ve merkeze bağlı yerleşmelerin idari sınırları dahilindeki turistik potansiyel incelenmesi olup, söz konusu idari sınırlar ile fiziki sınırlar çoğunlukla paralellik gösterirler.

Çalışma sahamızın güneyin sınırını Akdeniz, kuzeyini Batı Toroslar içerisindeki Katran (Şam) dağı (1500m.) ve Killik dağı (1100m.) ile Dağ belediyesi yakınlarındaki Çubuk geçidi oluşturur. Batıda ise, Antalya körfezinin batısı boyunca NE-SW doğrultusunda uzanış gösteren Beydağları, Bakırlı dağı ve Tahtalı dağı ile çevrilen saha, bu noktalarda Korkuteli, Kumluca ve Kemer ilçe idari sınırları ile komşudur. İnceleme alanımızın Doğu sınırını ise, kuzey-güney yönünde akan Aksu çayı ve denize döküldüğü noktadaki, Kundu (Özlü) plajı olarak alınmıştır.

Toros dağlarının batıya oranla daha kuzeye çekildiği doğu sınırı boyunca, Aksu çayının oluşturduğu geniş düzlükler geniş yer kaplar. Çalkaya ve Aksu belediyelerine bağlı yerleşmelerin bulunduğu bu ova tabanında, Aksu çayının doğusu itibari ile Serik ilçesi idari sınırları başlar.

Saha, her ne kadar Kıyı turizmi ile nitelense de, Kış turizmi, Mağara turizmi, Tracking, Alpinizm ve Yayla turizmleri de sahada elverişli ortamlar bulabilen ve başlı başına çekim gücü oluşturabilecek turizm aktivitelerindendir.

Kıyı gerisinde aniden yükselen ve yükseltileri yer yer 3000 m'yi aşan dağlık alanlar, yaz aylarında yoğun bir şekilde yayla turizmi ve dağ yürüyüşü gibi rekreasyonel aktivitelere sahne olurken, kış aylarında da kayak turizmi gibi aktivitelere ev sahipliği yapar. Bunlara dayanarak Antalya ili dahilinde turistik aktivitelerin yıl geneline nispeten dağılıp, çeşitlilik gösterdiğini söyleyebiliriz.

1.3. Araştırmanın Amacı ve Yöntemi

Antalya merkez ilçenin doğal turistik potansiyeli konulu araştırma, bir turizm coğrafyası çalışmasıdır. Hatırlanacağı üzere turistik aktivite, iki grup potansiyel kaynağın değerlendirilmesine dayanır. Bunlar, doğal turistik kaynaklar ve beşeri turistik kaynaklardan oluşur.

Türkiye'nin temel zenginliklerinden biride turistik kaynaklarıdır. Bunların tanınmaları, tanıtılmaları ve değerlendirilmeleri Türkiye ekonomisine kazandırılmaları anlamına gelir. Bu konuda giderek yoğun bir çaba harcanmakta ve her geçen devre ülke turistik kaynaklarına dönük araştırma sayısı çoğalmaktadır.

Böyle olmakla birlikte, çalışmalar henüz sayısal ve bölgesel olarak yeterli değildir.

Ülkemizin en çok turist çeken merkezi olan Antalya'da (2001 3.5. mil) bile özellikle doğal turistik kaynakların bazıları henüz detaylı araştırmalara konu olmamıştır.

Araştırmamızda sorunun bu yönü ile ele alınması ve doğal turistik kaynakların bir envanteri ile birlikte tanıtımının da yapılması amaçlanmıştır.

Kullanılan yöntem, büyük ölçüde *yerinde gözlemler* esasına dayanır. Ancak, daha önceden yapılan yayınlar ayrıca gözden geçirilmiş olup, kamu ve özel sektör kuruluşlarından da yer yer yararlanılmıştır.

Bunların başlıcaları olarak Antalya il turizm müdürlüğü, Antalya köy hizmetleri bölge müdürlüğü, Orman bölge müdürlüğü, Antalya B.şehir Belediyesi İmar müdürlüğü dokümanları vb. gibi kuruluşlar sayılabilir.

Ayrıca, kimi kuruluşlarda *mülakat yöntemi* uygulanarak bazı verilere ulaşılmaya çalışılmıştır.

Derlenen doküman, coğrafya ilminin özellikle dağılış ve sebep- sonuç ilkeleri dahilinde yorumlanmaya çalışılmıştır.

Doğal turistik kaynakların Antalya'ya yönelik aktiviteye büyük ölçüde yön verdikleri, esas çekim gücü potansiyellerini oluşturdukları sonucuna varılmıştır.

II. BÖLÜM

2.1. Sahaya Turistik Çekim Gücü Kazandıran Doğal Çevre Özellikleri

2.1.1. Jeomorfolojik Özellikleri:

Araştırma sahasının turistik çekim gücü özelliği kazanmasında, jeomorfolojik özelliklerinin önemli bir payı vardır. Sahanın turistik çekim gücü özelliğine sahip olmasını sadece bir doğal özelliğinin varlığına bağlamak yerine, bu doğal özelliklerin bir arada ve uyum içerisinde bulunması ile açıklamak yerinde olacaktır. Örneğin, sadece yeryüzü şekillerinin turistik aktivitelere olanak tanınması, herhangi bir sahanın turizme açılabilmesi için yeterli olmayabilir. Bu özelliklerin yanında, iklimik koşulların da elverişli ortamlar oluşturması gerekmektedir.

Araştırma sahası, iklimik özellikler ile jeomorfolojik özelliklerin aynı anda uygun turizm olanakların oluşumunu kolaylaştırmıştır. Bu özelliklerin bir arada bulunması, sahanın her çok sayıda yerli ve yabancı turist tarafından ziyaret edilmesine imkan sağlamaktadır.

Araştırma sahası içerisindeki jeomorfolojik üniteleri Düzlükler, dağlık alanlar ve kıyı kuşağı sahası şeklinde gruplandırabiliriz.

Bilindiği üzere Akdeniz bölgesi yurdumuzda dağlık alanların en fazla yer kapladığı bölgelerden birisi durumundadır. Akdeniz bölgesinin büyük bir bölümünü kaplayıp, doğu-batı doğrultusunda uzanan Toros dağları, Akdeniz bölgesini dağlık alanların geniş yer kapladığı bölgeler grubuna sokar.

Akdeniz bölgesinin Antalya bölümünde yer alan araştırma sahasında, Toros dağlarının batı bölümü içerisindeki dağlar bulunmaktadır. Bu dağlardan Beydağları, Bakırlı Dağ, Tahtalı Dağ, Güllük Dağı, Katran Dağı ve Akdağ sayılabilecek belli başlıcalarıdır. Söz konusu dağlık alanlar, özellikle araştırma sahasının batı ve kuzeyinde yer almaktadır.

Araştırma sahasının batısında yer alan Beydağlarında yükseltin yer yer 3000 m' yi geçtiği görülür. Bu sahanın en yüksek noktası 3070 m yükseltisi olan *Kızlarsivrisi tepesidir*.

Araştırma sahasındaki düzlük alanlar, traverten düzlükleri ve Aksu ovası şeklinde incelenebilir. Traverten düzlükleri sahanın kuzeyinde yer alırken, Aksu ovası ise inceleme sahasının doğusunda bulunur.

Antalya ovası deniz derinliğinin hızla arttığı deniz kenarında kara içine bir üçgen gibi sokulur, batıda teke yöresi dağlarının dik kenarı önünde birden sona erdiği halde, doğuda yavaş yavaş darlaşır ve kesintiye uğrayıp Alanya yakınlarında tamamen yok olur. Gerçekte ova görünüşü Aksu çığı doğusunda göze çarpar ve bu kesimde ovanın genişliği fazla değildir. Aksu batısında ise alüvyonlar bulunmayıp burada basamak halinde sıralanmış çok sert traverten taraçaları bulunur.(Sözer,N,-Mutluer,M,-Işık, Ş, 1989., syf: 6-7)

Jeomorfolojik özelliklerin elverişli ortamlar oluşturması, araştırma sahasında turizm aktivitelerinin çeşitlenmesi ve yıl geneline dağılmasına da neden olmuştur. Örneğin sahada kıyı turizmi, alpinizm, kayak turizmi, mağara turizmi ve doğa (çağlayanlar) turizmi gibi farklı turistik aktivitelerin bulunması, jeomorfolojik ünitelerin çeşitliliği ile açıklanabilir.

Araştırma sahasına gelen turistlerin büyük bir bölümü, kıyı-deniz turizmi faaliyetlerine katılmaktadırlar. Kıyı-deniz turizmi aktivitelerinin sahada bu denli gelişmesinde, kıyı topografyasının uygunluğu en önemli etkenlerdendir.Sahada söz konusu kıyı topografyasının uygunluğu, Konyaaltı, Topçam, Altinkum (lara) ve Çaltıcak plajlarının turizme açılmalarına neden olmuştur.

Araştırma sahasında kıyı bandı tamamen alçak ve plajlı kıyılardan oluşmamakta ve yer yer falezli kıyılar da bulunmaktadır.

Antalya kentinin büyük bir bölümünün de üzerine kurulduğu traverten basamaklarının deniz ile kesiştiği noktalarda, dalgaların söz konusu travertenleri aşındırması ile falezler oluşmuştur. (Darkot, B-Erinç, S, 1951 Syf: 57) Falezler her ne kadar kıyı turizmi aktivitelerine engel olsalar da, görünümleri, doğa harikaları olmaları ve seyir noktası konumunda olmaları nedeni ile Antalya turizmi için önemli bir yere sahiptir.

Dalgaların aşındırma faaliyetleri sonucu oluşan falezlerin araştırma sahamız içerisindeki uzunluğu yaklaşık 14 km kadardır.

Araştırma sahasında kıyı uzunluğu yaklaşık 35 km olup, bu kıyıların hemen hemen 12 km.sini alçak plajlı kıyılar, 14 km. sini falezler ve geriye kalan kısmını da, alçak fakat kayalıklardan oluşan kıyılar oluşturur.

Batı toroslarda Teke yarımadasında dağlar KD-GB, kuzey yönünde, Antalya'nın kuzeyindeki kenet kuşağında bir dirsek yaparak KB-GD yönünde, doğuya doğru ise tekrar KD-GB yönünde bir uzanış gösterirler. (Atalay,İ., 1987.syf,108)

Araştırma sahasının batısında kuzeydoğu güneybatı doğrultusunda uzanan Beydağları, kıyı topografyasının şekillenmesinde önemli bir rol oynamıştır.

Akdeniz kıyıları boyunca genellikle dağların denize paralel olarak uzandığı görülür. Ancak, araştırma sahasındaki Beydağlarının uzanış doğrultusu, bu genelleme içerisinde değildir.

Beydağları ve onun doğu uzantısı olan Tahtalı dağının Antalya körfezinin batısında kıyıya dik olarak uzandığı ve bu dağların kıyı ile kesiştiği noktalarda plajların son derece daralıp, denizin aniden derinleştiği dikkati çeker.

Antalya körfezinin batısında uzanan Beydağlarının doğu yamacı, NE-SW doğrultulu faylar ile kesilmiştir. Faylanma bu dağların deniz kenarı boyunca aniden yükselmesine neden olmuştur.

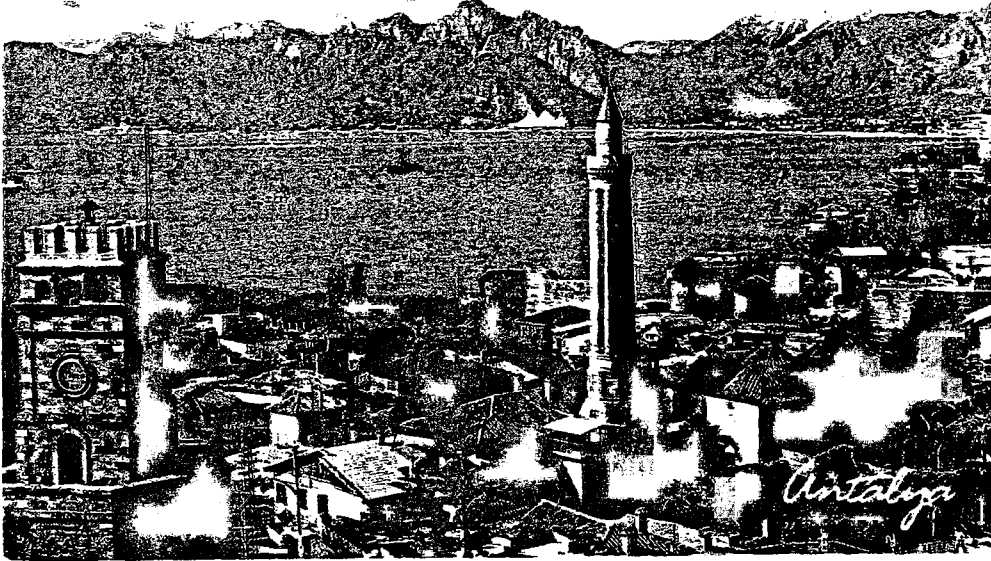

Foto 2.1. Antalya Körfezi Batısında Uzanan Beydağlarından Görünüş

Araştırma sahasının batı sınırında uzanan Beydağlarının, Akdeniz'e sokulduğunu ve böylece sahadaki plajların daraldığını gözlemlemek mümkündür. Antalya-Kemer karayolu güneyinde yer alan Topçam plajında yukarıda bahsedilen durum açıkça görülebilmektedir. Bu sahada plajların yer yer falezler arasına sokulduğunu ve uzunluklarının 600 m. yi geçemediğini görürüz.

Araştırma sahasının batısındaki kıyı topografyası, doğu kıyıları ile aynı özelliklere sahip değildir. Antalya körfezinin doğusunda NW-SE doğrultulu uzanan Akdağların, körfezin batısındaki Beydağları kadar kıyıya yaklaşmadığı göze çarpar. Körfezin doğusunda batı torosların nispeten kuzeye çekildiği, Aksu çayı ile Aksu-Serik ovalarının bu sahayı kapladığı söylenebilir.

Antalya körfezinin kuzeyinde ise, batı Toroslar kuzeye çekilerek yerlerini Antalya traverten taraçalarına bırakmışlardır. Kuzey-güney doğrultusunda yaklaşık 45 km uzunluğa ulaşabilen traverten düzlükleri üzerinde, yer yer turistik çekim noktalarına rastlanır.

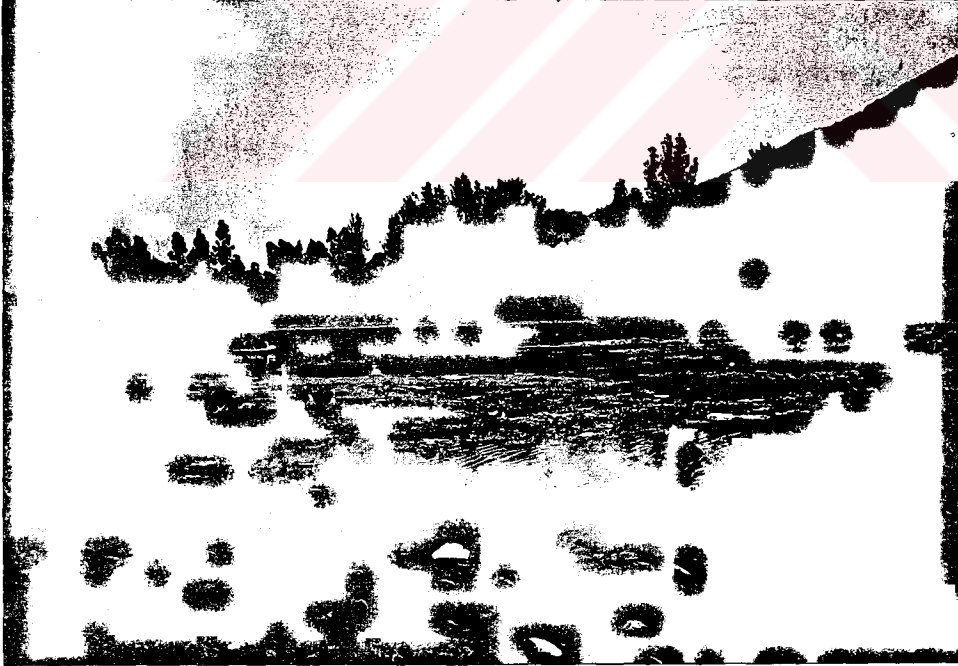

Foto. 2.2. Antalya Travertenlerinin Oluşumunda Etkili Olan *Kırkgöz* Karstik Kaynağı

Araştırma sahamız içerisinde yer alan Toroslar, çoğunlukla mesozoik ve miyosen kalkerlerinden oluşur. Anadolu'nun güneyi boyunca uzanan Toros dağlarının bünyesinde geniş karstik oluşumlar bulunur. İnceleme sahasında Toros

dağlarının batı toroslar bölümü yer almaktadır. Oluşumlarında karstik faaliyetlerin önemli rol oynadığı mağaralara da, sahamızda sıkça rastlanmak mümkündür.

Mağaralar, karbonik asitli suların karstik kuyular vasıtasıyla yer altına geçip oralarda kalker eritmesi ile oluşturduğu büyüklü küçüklü boşluklardır. Bu erimelerde, litolojik, hidrolojik ve tektonik etmenler önemli bir rol oynamışlardır.(Pekcan,N.,1995, syf:41)

Bu irili ufaklı mağaralara Beydağları eteklerinde, Güllük dağında, Akdağ çevresinde ve Katran dağında rastlanmakla birlikte, turistik anlamda en tanınmış olanları Karain ve Kocain mağaralarıdır.

Araştırma sahasının kuzeyindeki Katran dağı ile, kuzey traverten düzlüğünün kesiştiği noktadan yeryüzüne çıkan Kırkgöz karstik kaynağı, Antalya traverten taraçaları, yeraltı mağaraları ve Düden çağlayanlarının oluşumunda etkin bir rol oynamıştır.

Foto 2.3. Katran Dağı Eteklerinden I. Traverten Düzlüğüne Bakış

Kırkgöz karstik kaynağının yeraltındaki akımı boyunca, kalsiyum karbonat içeren arazi eritmesi sonucu, Antalya travertenleri oluşmuştur. Karstik erime ve birikme süreçlerinden sonra oluşan travertenler birbirlerinden, traverten taraçaları ile ayrılmışlardır. Bu traverten taraçalarının bazı noktaları çevreye göre hakim bir konumda bulunduklarından, önemli birer seyir noktası durumuna gelmişlerdir. Bu

yüzden traverten taraçalarının, araştırma sahamız için önemli turistik çekim noktaları oldukları söylenebilir.

Antalya körfezinin batısında faylanma nedeni ile deniz kenarından itibaren aniden yükselen Beydağları, sahip olduğu yükselti, topografik yapı, bitki örtüsü varlığı ve eğim koşullarından dolayı, birden fazla turizm tipinin sahada gelişmesi için uygun ortamlara sahiptir.

Antalya körfezinin batısında NE-SW doğrultulu uzanan dağlık sahaya genel olarak Beydağları ismi verilir. Beydağlarının kendi içerisinde Tahtalı dağı ve Bakırlı dağı olmak üzere iki kola ayrıldığı görülür.

Bu dağlık saha başta yayla turizmi olmak üzere, kayak turizmi, dağcılık, alpinizm, tracking ve mağara turizmi gibi aktivitelerin gerçekleşmesi için elverişli olanaklar sunar.

Beydağları bünyesinde görülen jeomorfolojik çeşitlilik, turistik olarak tam anlamıyla değerlendirilememektedir. Örneğin, Düzlerçamı Tabiat Parkı güneyinden çıkan bir karstik kaynağın oluşumuna neden olduğu Güver Kanyonu, henüz tam anlamı ile tanınmamış ve tanıtılmamıştır.

Beydağlarının kıyı gerisindeki ani yükselişi sonucu oluşan nispi yükselti farkı, kıyı ile Beydağlarının yüksek kesimleri arasında yakın mesafeye rağmen, iklim koşullarında belirgin bir değişmeye neden olmuştur. Bu yükselti farkı sonucu ortaya çıkan iklim koşullarındaki değişimler, hem yaz hem de kış aylarında turistik aktivitelerin gerçekleştirilmesine neden olmuştur.

Yaz aylarında yayla turizmi, kış aylarında da kayak turizmi faaliyetleri için uygun ortamlar oluşması, yukarıda bahsedilen nispi yükselti farkı ve buna bağlı olarak oluşan iklim değişimleri ile ilgilidir.

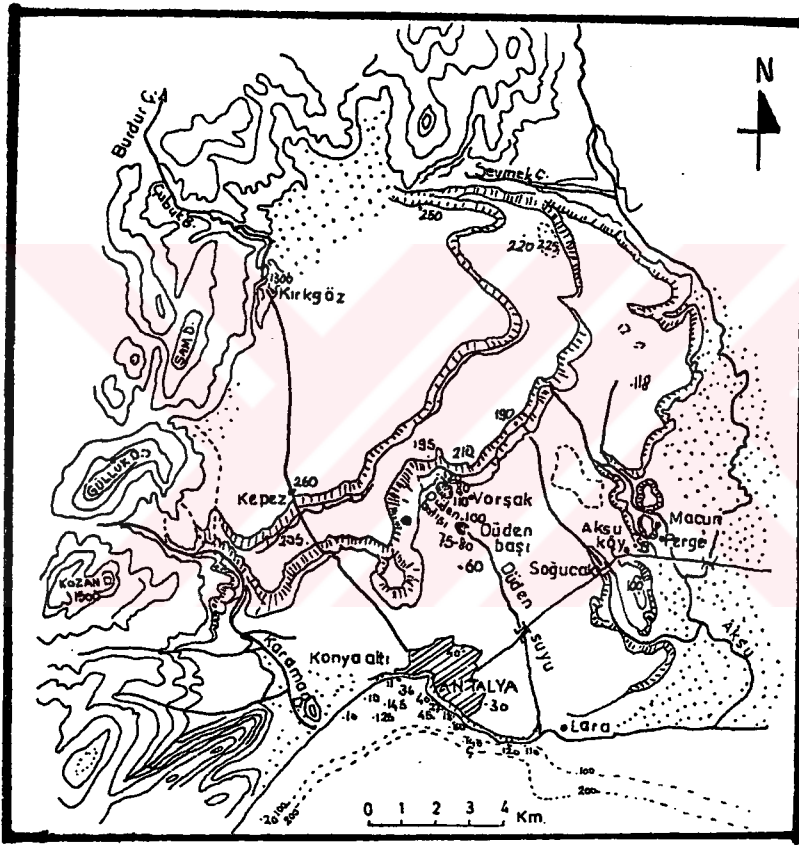
Kısa mesafelerde oluşan büyük yükselti farkları yukarıda bahsedildiği gibi iklim değerlerinde de farklılıklar oluşmasına neden olmuştur. Bu farklar sonucu, aynı gün içerisinde Saklıkent kayak merkezinde kayak yapıp, plajlarda da denize girebilme gibi çekicilikler ortaya çıkmıştır.

Araştırma sahasının jeomorfolojik açıdan monotonluk göstermemesi, turistik çekiciliklerin artmasını destekleyici doğal bir etmen olmuştur.

Kıyı gerisinde yükseltinin aniden artması, bitki örtüsünde de kademeli ve gözle görünür bir değişmeye neden olmuştur. Beydağlarına doğru yapılacak 25

km.lik bir kara yolculuğu boyunca, maki elemanları, kızılçam, karaçam ve sedir ağaçlarının kademeli olarak kısa mesafelerde birbirilerinden ayrıldığı gözlemlenebilir.

Sonuç olarak, araştırma sahasının turistik amaçlı kullanıma elverişli jeomorfolojik üniteleri, kısmen de olsa bilinçli beşeri yatırımlar ile değerlendirilmiş ve Antalya ili turizminin günümüz seviyesine ulaşmasında önemli etkenlerden birisi olmuştur.

Harita 2.1 Antalya ve yakın çevresinin Topoğrafya haritası (Darkot,B,-Erinç,S, 1951)

2.1.2. İklim Özellikleri:

Araştırma sahamız, tamamen Akdeniz bölgesi sınırları içerisinde yer almakla birlikte, sahanın büyük bir bölümü Akdeniz iklimi etki alanında bulunur. Araştırma sahası, deniz seviyesine yakın alçak sahalar ile, Beydağlarının yüksek kesimleri arasında yer aldığı için, kıyı kesimlerinde tam anlamıyla hissedilen Akdeniz iklimi, söz konusu yüksek sahalarda tamamen etkisini yitirir.

Denizden uzaklaştıkça yükseltinin de artmasına bağlı olarak, iklim koşullarında belirgin bir karasallaşma eğilimi görülür. Bu durumun oluşmasında, sıcaklığın düşmesi, nemliliğin azalması ve denizelliğin etkisinin ortadan kalkması başlıca nedenlerdir.

Beydağlarının yüksek kesimleri diye bahsettiğimiz sahalar, araştırma alanımız içerisinde bulunan yaylaları ve kayak merkezini barındırır. Söz konusu sahalarda meteoroloji istasyonu bulunmadığı için, elde ettiğimiz veriler, Antalya şehir merkezindeki 54 m rakımlı meteoroloji istasyonu verilerine dayanmaktadır.

Araştırma sahamız içerisinde özellikle yükselti farklarına bağlı olarak oluşan iklim değişimleri, Antalya ili turizminin çeşitlenmesi ve yıl içerisinde dağılmasına neden olmuştur.

Akdeniz iklimi, deniz turizmi için uygun iklim özelliklerine sahip bir yöredir. Bununla birlikte, Akdeniz kıyılarında yer yer etkili olan yerel iklim özellikleri, bütünüyle deniz turizmine uygun bu kıyılarda bazı değişikliklere neden olmuştur. (Koca, H, 1999)

Akdeniz ikliminin tam anlamıyla hissedildiği alçak kıyı sahalarında, deniz ve güneşe dayalı kıyı turizmi, Beydağlarının etekleri ve yüksek sahalarında ise, yaylacılık, alpinizm ve kayak turizmi gibi farklı turistik aktivitelerin bulunması, öncelikli olarak yukarıda bahsettiğimiz iklim koşullarındaki değişimler ile ilgilidir.

Bilindiği üzere, Akdeniz ikliminin yayılış gösterdiği alanlarda yaz sezonu, nisan-ekim ayları arasındaki uzun bir devreyi kapsar. Bu devre içerisinde deniz ve hava sıcaklıklarının artmasına bağlı olarak, kıyı-deniz turizmi aktiviteleri canlılık kazanır.

Akdeniz iklimi, yaz aylarında yapılabilecek turistik aktiviteler için oldukça uygun değerlere sahip olsa da, kış koşullarının oldukça ılık ve yağışlı geçmesi nedeniyle, kış turizmi faaliyetlerine elverişli değildir.

Ancak, araştırma sahasında kısa mesafelerde oluşan yükselti farkları, Akdeniz ikliminin yükseklerle çıkıldıkça etkisini yitirmesine ve dolayısıyla karasal koşulların hüküm sürmesine neden olur. Bahsedilen yükselti farkları, kış aylarında kayak turizmi, yaz aylarında ise yayla turizmi faaliyetleri için elverişli koşullar oluşturur. Yaz aylarında alçak kıyı sahasının boğucu sıcaklarından uzaklaşmak

için, kısa mesafede oluşan yükselti farkları, yaylacılığın gelişmesine zemin hazırlamıştır.

Herhangi bir bölgenin iklim elemanları ve bunların uzun yıllık ortalamalarını ifade eden yine o bölgenin iklim tipi, turistik çekim gücü taşıyıcısı olarak büyük önem taşır. Başka bir ifade ile, iklim tipi ve iklim elemanlarının uzun yıllık ortalamaları, turistik çekim bölgelerinin oluşumunu hazırlayan faktörler arasında bulunmaktadır. Dolayısıyla iklim verilerinden bazılarını, çevrenin potansiyel turistik çekim gücü taşıyıcısı, yada jeo-ekonomik potansiyel kaynak olarak kabul etmenin isabetli bir görüş olacağı şüphesizdir (Doğanay,H.,2001 syf: 38).

Araştırma sahasında görülen iklim özellikleri de şüphesiz, Antalya ilinin turizmde bu denli ilerlemesine neden olan etkenlerin başında yer alır.

Araştırma sahamızda turistik faaliyetler ile bağlantı kurmaya çalışacağımız başlıca iklim elemanları; kış ve yaz sıcaklık ortalamaları, güneşlenme süresi ve güneşli gün sayısı, deniz suyu sıcaklığı, kar örtüsü kalınlığı ve yerde kalış süresi, ortalama bulutlu ve açık gün sayısı ile yağışın yıl içinde dağılışı şeklinde sınıflandırılabilir.

2.1.2.1. Kış ve Yaz Sıcaklık Ortalamaları:

Ülkemizde, ocak ayı sıcaklık ortalamaları ile temsil edilen kış mevsimi, kıyıdan uzak iç kesimlerde karasallığın artmasına bağlı olarak uzun ve sert geçerken, kıyı kesimlerinde genel olarak ılık geçer (Doğanay,H.,2001 syf: 38).

Araştırma sahamızın denize yakın alçak sahalarında, kış mevsimi ılık ve yağışlı geçerken, yüksek sahalarda yukarıda bahsedildiği gibi kış mevsimi uzun ve sert geçer.

Araştırma sahasında uzun yıllar Ocak ayı sıcaklık ortalaması, 9.9 °C kadar olup bu değer, kış mevsiminde ülkemizde ölçülen en yüksek ortalamalardan birisidir. Ocak ayı ortalamalarının yüksek oluşunda, sahanın enlem dereceleri (36° 42) ve özel konumu önemli rol oynamaktadır.

Araştırma sahası içerisindeki Beydağları üzerinde yer alan Saklıkent kayak merkezi, hem sahip olduğu yükselti (1915 m) hem de, iklimik değerleri ile, kış turizmi faaliyetlerine elverişli olan bir sahadır.

Ocak ayı sıcaklık haritasında yükselti ve karasallığın etkisi ile, bölgeler arasında sıcaklık farklılaşmasının çok kuvvetlenmiş olduğu açıktır (Koçman,A.,1993, Syf:19).

Yaz mevsiminin bol güneşli günleri, yurdumuza yönelik yaz turizmi aktivitelerini, yani dış turizm hareketini teşvik eden önemli doğal çevre elemanları arasındadır (Doğanay,H.,2001 syf 39).

Temmuz ayı sıcaklıklarının yurt içerisindeki dağılışına bakıldığında, ocak ayı sıcaklık ortalamalarında göze çarpan yüksek farkların bu dönemde azaldığı dikkati çeker.

Karasallık derecesi ve yükselti, sıcak dönemde Türkiye sıcaklıklarının dağılışı tayin eden faktörlerin başında gelir. Türkiye’de sıcaklığın dağılışı bakımından yaz mevsiminin en önemli özelliği, karasallığın etkisi altında, sıcaklığın ülkenin hemen her tarafında yüksek olması ve bu bakımdan bölgesel farkların azalmasıdır (Koçman,A.,1993, Syf: 21).

Araştırma sahasında temmuz ayı sıcaklık ortalaması 28.1 °C olup, bu değer özellikle deniz-kıyı turizmi için oldukça uygun bir rakamdır.

Türkiye’nin Akdeniz kıyıları, kuzey Avrupa ülkelerinden çok sayıda turist çekebilir. Ancak, günlük maksimum sıcaklıklar Akdeniz kıyılarında temmuz ve ağustos aylarında 35 °C’ye çıkarak bunaltıcı olabilmektedir (Doğaner, S.,2001, Syf:2).

2.1.2.2. Güneşlenme Süresi ve Güneşli Gün sayısı:

Turistik aktivitede, özellikle deniz turizmi aktivitesi yönünden, sık sık fırtınalar ve sis görülmeyen, temiz ve geniş plajların varlığı yanında, güneşlenme süresi uzun ve güneşli gün sayısı fazla kıyılar, çok daha fazla sayıda turist çeken kıyılardır (Doğanay, H.,2001 syf: 40).

Yurdumuzun batı ve güney kıyılarında yıllık güneşlenme süresi ortalaması yüksektir. Örneğin, Karadeniz bölgesi kıyı kesiminde bu süre 2000-2250 saat, Doğu Karadeniz kıyılarında 1750 saat olduğu halde, güneyde Akdeniz kıyılarında 3000-3200 saati bulur. Dolayısıyla, Akdeniz ve Ege kıyılarının bu denli yoğun turistik çekim bölgesi durumuna gelmiş oldukları anlaşılır.

Araştırma sahasında temmuz ayı ortalama güneşlenme süresi 12.23 dak. olup, yıllık ortalama güneşlenme süresi, 8.35 dak.dır.

Kıyı turizminde güneşlenme süresinin uzunluğu, güneşten uzun süre faydalanma sağladığı için önemlidir. Tatillerin kısa süreye sığdırılması, tatilciyi tatilin her dakikasını değerlendirmeye yöneltir. Özellikle yaz mevsiminde yoğunlaşan kıyı turizminde, havanın açık olması, güneşlenmeye ve diğer rekreasyonel faaliyetlere olanak tanır. Bu nedenle, güneşlenme süresi ve açık günler sayısı, kıyı turizmi açısından çok önemlidir (Doğaner, S, 2001., syf: 5).

2.1.2.3. Deniz Suyu Sıcaklığı:

Deniz ve kıyı turizmi turistik çekim merkezlerinin oluşmasında, deniz suyu sıcaklığı önemli bir etkidir. Çünkü turistlerin önemli bir kısmı, güneş banyosu, yüzmeye, sörf gibi faaliyetlerden dolayı turistik aktiviteye katılırlar. Bu faaliyetlerde, deniz suyu sıcaklığının etkisi şüphesiz en önemli etkenlerden birisidir. Örneğin, deniz banyosu için günlük deniz suyu sıcaklıklarının 15-17 °C ın altına düşmemesi gerekir (Doğanay, H.,2001. syf 42).

Deniz suyu sıcaklık yıllık ortalamalarının 15 °C ın (Mart) altına düşmediği Akdeniz kıyılarında bulunan araştırma sahamız, kıyı turizmi faaliyetleri için son derece elverişli koşullara sahiptir (Ağustos ayında 26.9°C).

Araştırma sahasındaki uygun deniz suyu sıcaklığı, her yıl binlerce turisti bölgeye çeken etmenlerden birisidir.

2.1.2.4. Kar Örtüsünün Kalınlığı ve Yerde Kalma Süresi:

Turistik çekim gücü taşıyıcısı olarak kar, önemli bir iklimik etken değildir. Esas potansiyel turistik kaynak olma özelliğini, kar örtüsünün yerde kalış süresi ve bu örtünün kalınlığı belirler.

Bir bölgede kar örtüsünün, en az iki ay yerde kalması ve örtü kalınlığının 50 cm'yi aşması durumunda, şayet bu yöre, çığ düşmeleri bakımından risk taşımıyorsa ve arazinin eğim durumu yeterli, erişebilme kolaylıkları sağlanmış ve aynı zamanda da çevresinde talep edecek belli bir nüfus kitlesi varsa, bu çevreler, kış sporları turizm merkezi ve kış turizmi merkezi haline gelebilirler (Doğanay, H.,2001. syf 44).

Araştırma sahasında bulunan Saklıkent kayak merkezi, yukarıda bahsedilen kriterlerin, bir çoğu bakımından, yeterli şartlara sahiptir.

Aralık ayının ikinci yarısı ile mart ayı sonlarına kadar devam eden kayak sezonunda, ortalama olarak 100 gün kar örtüsü yerde kalır. Bu sezon boyunca kar kalınlığı, 50-150 cm arasında değişir.

Saklıkent kayak merkezi enlem derecesi itibari ile, ülkemizin en güneyinde yer alan kayak merkezi olmasına rağmen (36°), yükseltisi ve denizden gelen nemli hava akımlarına açık olduğu için, karın yerde kalma süresi uzun ve kar kalınlığı fazladır.

2.1.2.5. Yağışın Dağılışı:

Akdeniz ikliminin görüldüğü Ege ve Akdeniz kıyıları, yazların kurak geçmesi özelliği nedeniyle kıyı turizmi açısından en uygun şartlara sahiptir. Akdeniz ikliminde yazın yağışlar ancak sağanak şeklinde 1-2 günü kapsamaktadır. Bu nedenle, seyahat acenteleri Akdeniz ikliminin görüldüğü yerlere olan turlarda, yaz mevsimi içerisinde yağışsız bir devreyi garanti edebilmektedir (Doğaner, S., 2001, Türkiye Turizm Coğrafyası syf:4).

Araştırma sahasındaki turistik aktiviteler her ne kadar çeşitlilik gösterse de, hakim turizm tipini kıyı turizmi faaliyetleri oluşturur.

Yaz devresinin yıllık yağış dağılışında minimum paya sahip olması, sahada kıyı turizminin gelişmesine temel oluşturan en önemli etkenlerden birisidir.

Karadeniz ikliminin her mevsimi yağışlı özelliğinin kıyı turizmi faaliyetlerini büyük ölçüde engellediği düşünüldüğünde, araştırma sahasında hakim olan Akdeniz ikliminin kıyı turizmi açısından ne denli elverişli olduğu anlaşılır.

Tablo 2.1. Yağışın yıl içerisindeki dağılışı ve ortalama yağışlı gün sayısı.

Antalya	Aylar	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	Top.
	Ort.yağ.gün say.	13.2	10.8	8.9	6.5	5.5	1.5	0.5	0.5	1.7	5.9	7.3	12.7	75.1
	Ort.yağ,tut (mm)	255.8	166.2	89.4	43.7	29.8	6.7	4.0	4.3	13.8	62.2	111.5	269.8	1057.2

Kaynak: Antalya M.İ.B.M.

Yukarıdaki tabloda da görüldüğü gibi, haziran, temmuz ve ağustos aylarında aylık ortalama yağışlı gün sayısı 1.5 günün üzerine çıkmamaktadır. Bu düşük ortalama, kıyı turizmi için son derece uygun bir ortam oluşturur.

2.1.2.6. Bulutluluk ve Açık Günler Sayısı:

Yaz mevsiminde yoğunlaşan kıyı turizminde havanın açık olması, güneşlenme ve diğer rekreasyonel faaliyetlere olanak tanır. Bu nedenle iklimde açık günler sayısı önemlidir.

Ülkemiz kıyılarında açık günler sayısı, kuzeyden güneye doğru artmaktadır. Türkiye’de açık günler sayısı bakımından en uygun yerler, güneybatı kıyılarıdır.

Tablo 2.2. Bulutlu gün sayısının aylara dağılımı.

Aylar	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	Top.
Ortalama bulutluluk	5.9	5.7	5.3	4.8	4.4	2.6	1.4	1.3	1.7	3.7	4.8	5.8	4.0

Kaynak: Antalya M.İ.B.M.

Ülkemizin doğu Karadeniz kıyıları dışında büyük bir bölümü yaz aylarında bulutluluk oranı bakımından düşük değerlere sahiptir.

Araştırma sahasında yaz aylarındaki bulutluluk oranının yukarıdaki tabloda da görüldüğü gibi düşük olması, yörede kıyı turizmi için son derece uygun bir ortam oluşturur.

Beşeri imkanların varlığı veya kıyı jeomorfolojisinin uygunluğu kıyı turizmi açısından hayati önem taşısa da, iklimik değerlerin kıyı turizmi açısından ayrı bir önemi vardır.

Bu durum, ülkemizin Akdeniz kıyıları ile, Karadeniz kıyılarının kıyı turizmi gelişimi yönünden karşılaştırılması ile daha iyi anlaşılacaktır.

Sonuç olarak yukarıda da ayrıntılı olarak bahsedildiği üzere, araştırma sahasındaki iklim özelliklerinin, farklı turizm tipleri için (kış-yaz-yayla) oldukça elverişli ortamlar oluşturduğu görüşüne ulaşılabilir.

Kayak turizmi kısmında da bahsedildiği gibi aynı gün içerisinde hem denize girebilme hem de kayak yapabilme imkanının bulunmasında, sahanın iklim koşullarının uygunluğu ve çeşitliliği başrolü oynamaktadır.

III. Bölüm

3.1. Sahanın Doğal Turistik Kaynakları

3.1.1. Araştırma Sahasında Kıyı ve Plaj Turizmi

Çalışmamızın başında bahsettiğimiz gibi, Araştırma sahamızın güney sınırını Akdeniz oluşturmaktadır. Antalya merkez ilçenin doğu sınırı olarak belirttiğimiz Aksu çayının denize döküldüğü saha ile (Kumköy Plj.) batı sınırı olarak belirleyebileceğimiz B.Çaltıcak plajı arasındaki kıyı şeridi , yaklaşık olarak 35 km. uzunluğa sahiptir.

Bu kıyı şeridi boyunca, uzunluğu 100 m. ile 6000 m. arasında değişen plajlar bulunur. Ancak, kıyı şeridinin tamamı plajlar ile kaplı olmayıp, bu plajları yer yer kesintiye uğratan Falezler de bulunur.

Sürekli bir hat şeklinde uzanmayan bu falezlerin toplam uzunlukları yaklaşık 14 km.yi bulur. Kıyı boyunca uzanan bu falezlerin en dikkat çekici özelliklerinden birisi de, plajlar arasında doğal bir sınır oluşturmalarıdır. Sarp ve dik yamaçlı bu falezler arasında, uzunlukları 30 m.yi bulan küçük plajlarda dikkat çeker. Sözü edilen plajlardan birisi de, Antalya Kaleiçi Yat limanı doğusunda bulunan plajdır.

Akdeniz ve Ege kıyıları boyunca doğal olarak Kıyı turizminin geliştiği düşünüldüğünde, kıyı topografyasının elverişli şartlar sunduğu Antalya çevresinde de dinlenme ve eğlenmeye dayalı Kıyı turizminin geliştiği görülür.

Kıyı turizminin gelişmesinde öncelikli rolü, sahanın jeomorfolojik ve iklimatik özelliklerinin aldığı düşünülürse, sahanın her iki özellik açısından da elverişli şartlara sahip olduğu görülmektedir.

Enine kıyılar önünde oluşmuş kumsallar, yani dağların denize dik olarak uzandığı ve kademeli olarak alçaldığı kıyılardaki kumsallar, oldukça geniş ve uzun kumsallardır. Oysa, ardında dağların denize paralel olarak uzandığı, volkanik sert kayalardan oluştuğu kıyılarda, daha çok yüksek kıyı tipleri ve yer yer de falezler hakim olduğundan, kumsalların eni dar olup, alçak dalgalar tarafından bile her gün defalarca işgal edilir. Öte yandan bu kıyılarda denize girilmesi, iyi yüzme bilmeyenler için tehlikelidir. Çünkü, kısa mesafede derinlik aniden artmaktadır (Doğanay,H.,2001. Türkiye Turizm Coğrafyası).

Araştırma sahamızın batı sınırında bulunan Topçam ve Çaltıcak plajlarının kuzeyinde, Antalya körfezinin batısı boyunca NE-SW doğrultusunda uzanan Beydağları, sözü edilen plajların hemen kuzeyine kadar sokulmuştur. Bu sahada plajlar oldukça daralmakta ve hatta Antalya-Kemer karayolu plajlar ile dağlık saha arasında sıkışıp kalmaktadır.

Araştırma sahasının batısındaki plajlar dar ve kısa iken, doğuya doğru gidildikçe plajların uzunluk ve genişliklerinin arttığı görülür. Bu durumu, batı Torosların Antalya körfezinin doğu ve batısı boyunca uzanması, böylelikle körfezin kuzeyinde torosların nispeten kuzeye çekilmesi ile açıklayabiliriz.

Antalya-Burdur karayolunun ilk 40 km.'sinin Antalya traverten taraçaları üzerinden geçmesi ve bu mesafe boyunca Torosların nispeten kuzeyde kalması, yukarıdaki görüşü desteklemektedir.

Akdeniz kıyılarımızın hakim kıyı tipi enine kıyılar olmakla birlikte, Antalya körfezinin batısında bu durumun değiştiği görülür. NE-SE doğrultusunda uzanan Beydağlarının, denize dikine olarak uzanması sonucu sözü edilen sahada Boyuna tipi kıyılar ve faylı kıyılara rastlanır (İnandık,H.,1971,Deniz ve Kıyı Coğrafyası.).

Araştırma sahamızın batısındaki plajların dar, kısa olması ve yer yer falezlerin görülmesi , söz konusu uzanış doğrultusunun sonucudur.

Kıyı turizminin gelişmesi için, kıyıların jeomorfolojik özelliklerinin yanında, Klimatik özelliklerin uygunluğuda önemli bir etkidir. Jeomorfolojik ve iklimatik özelliklerin uygun olduğu sahalarda, kıyı turizminin daha iyi bir gelişme ortamı bulunduğu açıktır.

Örneğin, Jeomorfolojik özellikleri uygun ve geniş plajlara sahip olan bir çevrede, iklimatik değerler yeterli değil ise, kıyı turizminin o çevrede önemli bir gelişme göstermesini beklemek uygun olmaz.

Gerek serbest deniz kürleri ve gerekse doktor denetiminde yapılacak deniz suyu kürleri açısından, kıyı kuşağı ve deniz suyunun belirli iklimatik değere sahip olması gerekir. Örneğin ideal serbest deniz banyosu kürleri için, bunun uygulanacağı kıyılarda deniz suyu sıcaklığı, 18 C° den az ve 28 C° den fazla olmaması gerekir.

Aylık ortalama hava sıcaklığı ise, 20-30 C ° arasında bulunmalıdır (Doğanay,H.,2001).

Antalya ilinde Turizm sezonu dahilinde (Mayıs-Eylül), ortalama deniz suyu sıcaklıklarının 23.2 C° , ve ortalama sıcaklıklarında 23,8 C° olduğunu düşünürsek, kıyı turizmine ne kadar uygun olduğu ortaya çıkacaktır. Zaten, sahaya gelen turist sayısı bu açıklamalara gerek bırakmamaktadır.

Denize girme süresinin uzunluğu bakımından Akdeniz kıyıları 240 ile 270 gün ortalama ile en yüksek değerlere sahiptir.

Karadeniz kıyılarında bu sürenin 120 ile 130 gün arasında değiştiğine bakıldığında, iklimik faktörlerin kıyı turizmi açısından ne kadar önemli olduğu anlaşılır.

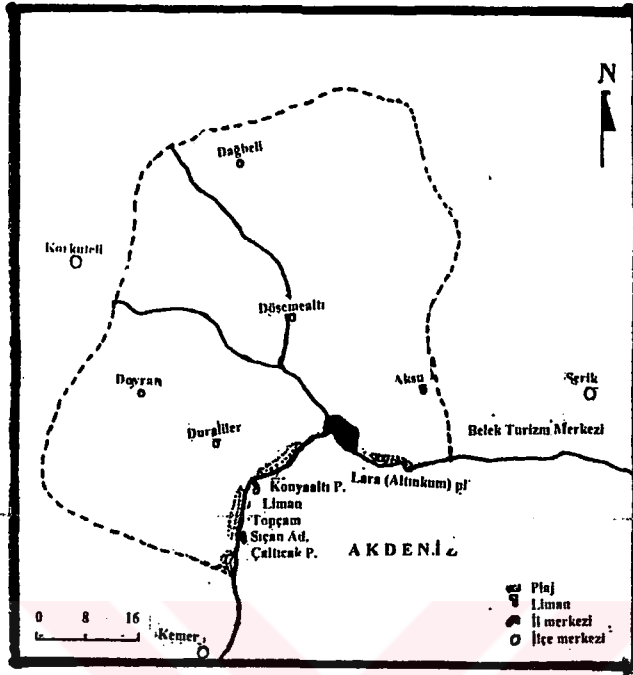
Kıyı turizminde nemlilik ve yağış da, kıyı turizminin gelişimini etkileyen iklim elemanlarıdır.

Kıyı turizminde özellikle yaz mevsiminde yağış, kısa süreli tatilleri bozan bir etmendir. Karadeniz iklimi görülen sahalarda yağış, yılın geneline düzenli bir şekilde dağıldığı için, Karadeniz kıyıları kıyı turizmi açısından, Akdeniz kıyılarına göre elverişsiz şartlar sahiptir.

Yaz mevsiminde Doğu Karadeniz kıyılarında ayda ortalama olarak 8 ila 10 gün yağış düşer. Akdeniz ikliminin görüldüğü Akdeniz ve Ege bölgesi kıyıları yazları kurak geçmesi nedeniyle en uygun şartlara sahiptir. Bu bölgelerde yağışlar ayda ortalama 1-2 gün sağanak şeklinde düşer (Doğaner, S.,2001).

Kıyı turizminin gelişmesinde, jeomorfolojik ve iklimik faktörler birincil etmenler olmakla birlikte, bu etmenlerin dışında Beşeri etmenlerde, kıyı turizminin gelişmesini etkilemiştir. Özellikle ulaşım imkanlarının sağlanması, konaklama ve plaj tesislerinin bulunması, kıyı ve kumsal şeritlerinin temiz olması ve deniz suyu kirliliği sorunu olmaması, en önemli beşeri etmenlerdendir (Doğanay,H.,2001).

Beşeri etmenler, kıyı turizminin kuruluş ve gelişme aşamalarında olumlu bir role sahip olmalarının yanında, olumsuz etkilere de sahiptir. Özellikle sahil şeridi boyunca, plajların gerisindeki plansız yapılaşma, bu çevredeki aşırı nüfuslanma, alt yapı imkanlarının aksaması veya bulunmayışı, gürültü kirliliği ve çevre kirliliği gibi sayılabilecek önemli beşeri kaynaklı sorunlardır.

Harita 3.1. Araştırma sahasındaki plajların lokasyonu

3.2. Araştırma Sahasındaki Başlıca Plajlar

3.2.1. Konyaaltı Plajı

Antalya il merkezinin 4 km batısında yer alan Konyaaltı plajı, yaklaşık 6 km uzunluğu ile Antalya il merkezine en yakın ve çevrenin en uzun plajıdır.

Konyaaltı plajı doğuda, Antalya falezlerinin batı sınırı ile, batıda ise, Antalya limanı ile sınırlıdır. Ancak, Konyaaltı plajının batı sınırını, Antalya limanı gibi beşeri bir sınır ile ayırmak yerine, limanın 1 km batısından denize dökülen Sarısu deresi ile sınırlandırmak daha uygun olacaktır. Sarısu deresinin batısı itibari ile görülmeye başlayan kayalıklar ve falezler, bu görüşü pekiştiren delillerdir.

Konyaaltı plajının 6 km'lik kuzeydoğu güneybatı doğrultusu boyunca, yer yer kayalıklar görülse de, bu kıyı şeridinin çok büyük bir bölümünü kumsallar ve çakıl taşları oluşturur.

Konyaaltı plajının N-S genişliği, ortalama olarak 40 m. olup bu genişlik plajın bazı noktalarında 10 m.ye kadar düşer.

Konyaaltı plajını oluşturan kumsallar içerisinde yer yer ince kumular bulunsada, plaj genelinde küçük çaplı çakıl taşları hakimdir. Bu çakıl taşları, 2 mm- 5 mm çapındaki çok küçük çaplılar, 10 mm- 25 mm arasındaki küçük çaplı çakıllar ve 25 mm-500 mm arasındaki orta büyüklükteki çakıl taşları şeklinde sıralanabilirler.

Konyaaltı plajını ince kum varlığı yönünden çevredeki diğer plajlar ile karşılaştırıldığında, (Lara, İncekum, Kumköy) nispeten fakir bir plaj olduğu anlaşılır. Oysa, Lara plajında çapları 0,25-0,125 mm arasındaki ince kumlar geniş bir yayılım alanına sahiptir.

İnce kumular yönünden fakir olmasına rağmen, Konyaaltı plajı, konumu, ulaşım kolaylığı ve temiz denizi gibi elverişli şartlarından dolayı, Antalya halkının en çok tercih ettiği plajların başında yer alır.

Konyaaltı plajını, Antalya ilinin diğer plajlarından ayıran en önemli özelliklerinden birisi, bu plajın *Halk plajı* niteliğinde olmasıdır.

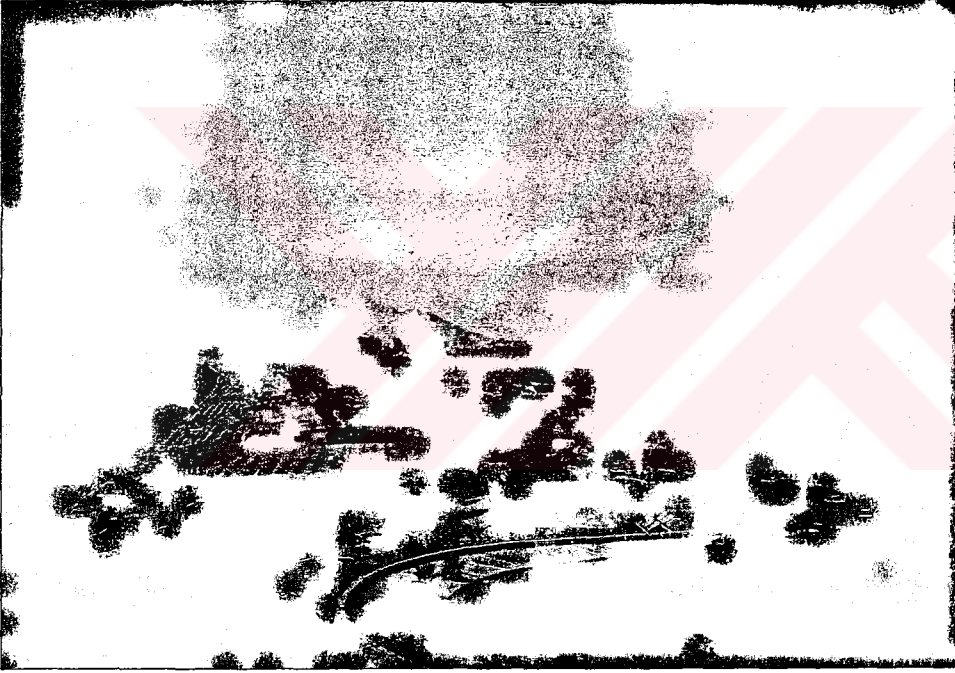

Foto 3.1. Varyant Mevkiinden Konyaaltı Plajı

Falez oteli ile Antalya limanı arasındaki sahil şeridinde, otuzun üzerinde turistik işletme vardır. Bu işletmelerin hemen tamamına yakını, plajın yakınında kurulmuştur.

Bu turistik işletmeler halka, bir takım hizmetler arz etseler de, halkın bu noktalarda denize girmesi ücretsizdir (Bazı kamu kuruluşlarına ait plajlar dışında).

Konyaaltı plajında, kıyı turizminin bu denli gelişmesinde, yukarıda saydığımız nedenlerin dışında, kıyı jeomorfolojisinin uygunluğu da önemli bir etken olmuştur.

Kıyı turizminin en fazla gelişme gösterdiği kıyılar, uzun ve geniş plajların bulunduğu, alçak kıyılardır.(Doğaner,S.,2001,Türkiye Turizm Coğrafyası)

Konyaaltı plajı, Antalya ilinin en fazla ilgi gören plajı olmasına rağmen bu plajında bir takım dezavantajları da vardır. Özellikle, denizin aniden derinleşmesi gözlemlerimize göre en önemli sorunların başında gelir. Denize girildikten 10 m. sonra başlayan ani derinlik, ortalama bir insan boyunu aştığı için, iyi yüzme bilmeyenler ve çocuklar dikkat etmek zorundadırlar. Bununla birlikte, Turistik işletmelerin sadece birkaçında gözlemleyebildiğimiz cankurtaranlar, en azından 500 m. aralıklar ile plaj boyunca bulunmalıdır.

3.2.1.1. Konyaaltı Plajında Deniz Suyu Sıcaklığı

Doğu batı doğrultusunda 6 km boyunca uzanan Konyaaltı Plajında Deniz suyu sıcaklığı, sahanın diğer plajları ile karşılaştırıldığında, hissedilir derecede düşük olduğu ortaya çıkar. Bu durumun oluşmasında, kıyı gerisindeki Beydağlarından doğup, Konyaaltı plajından denize karışan ve sıcaklık ile tuzluluğu nispeten düşüren küçük dereler en önemli etkenlerdir. Çünkü karstik kaynaklar ile beslenen bu derelerin suları oldukça soğuktur. Bu dereleri batıdan doğuya doğru, Sarısu, Boğaçayı ve Kuşkavağı suyu şeklinde sıralayabiliriz. Konyaaltı plajının kuzeyinden geçen Antalya-Kemer karayolu 10 km kadar batıya doğru takip edildiğinde, bu derelerin karayolunun altından geçtiği görülebilir.

Tablo 3.1. Ortalama deniz suyu sıcaklığının yıl içerisinde dağılışı.

Aylar	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	Yıl.ort.
Ort.Deniz suyu sic. °C	16.7	15.8	16.0	17.4	20.1	23.2	25.8	26.9	26.0	23.7	20.7	18.2	20.9

Kaynak:Antalya M.İ.B.M.

3.2.1.2. Konyaaltı Plajına Ulaşım İmkanları

Antalya Şehir merkezi ile (Cumhuriyet Meydanı) Konyaaltı plajı arasında, 4 km. uzaklık vardır. Bu mesafe boyunca, şehir merkezi ile Konyaaltı plajı arasında, düzenli olarak otobüs ve minibüs seferleri vardır. Yaz aylarında trafik hacmi doğal olarak artan bu güzergahın, kış aylarında yoğunluğu nispeten düşer. Tam anlamıyla 1998 yılında faaliyete geçen ancak, kentin ulaşım ihtiyacını karşılamaktan ziyade, *nostaljik* bir görünüm kazandırma amacı taşıyan Tramvay hattının, kapasitesi artırılarak en azından yaz aylarında Konyaaltı plajı yönünde seferler düzenlemesi, ulaşım sıkıntısını kısmen de olsa çözebilir.

Ancak, günümüz itibari ile sadece, Zerdalilik ve Meteoroloji semtleri arasında hizmet veren Tramvay hattının, Konyaaltı plajına ulaşabilmesi için kısa da olsa yeni bir hat tesis edilmesi gerekir. Bu hattın yapılamamasında, Konyaaltı plajı ile, Meteoroloji semtleri arasında bulunan ve '*Varyant*' olarak bilinen falez basamağı önemli bir engeldir.

Fakat, bu varyant mevkiine tramvay hattını döşemek yerine, meteoroloji mahallesinin kuzeyinden, 100.yıl bulvarı ve oradan da Liman yoluna bağlanacak (1 km'lik) bir hattın döşenmesi bize göre daha uygun olacaktır.

Foto 3.2. Antalya-Kemer Karayolu

Antalya il merkezini, Kemer-Fethiye ve Muğla'ya bağlayan karayolu, Konyaaltı plajının 50 m kuzeyinden geçer. Bu yol, hem Antalya il merkezini batıya bağlaması, hem de batıda yer alan turistik merkezlere (Tatil köyleri-Oteller) bağlaması nedeniyle, özellikle yaz aylarında trafik hacmi yoğun olan bir güzergahtır.

Bu güzergahın yaz aylarındaki yoğunluğunu ve Konyaaltı gibi turistik merkezde oluşturduğu problemleri azaltabilmek için, bu yolun varyant mevki ile Öğretmenler plajı arasındaki 2 km lik kesimi, 1998 yılında araç trafiğine kapatılıp sadece yayalara ve motorsuz araçlara ayrılmıştır.

Araç trafiğine kapatıldıktan sonra yapılan çevre düzenlemeleri sonucunda, Konyaaltı plajının doğu yarısı, eskiye nazaran daha sorunsuz ve sakin bir turistik saha olmuştur.

Araç trafiğine kapatılan söz konusu saha içerisinde, 12 eylül koruluğu ve konser alanı, turistik işletmeler ile falez ve shereton otellerinin plajları yer almaktadır.

Konyaaltı plajının doğu yarısında yapılan düzenleme çalışmalarının benzeri, *Konyaaltı Sahil Düzenleme Projesi* adı altında, 2000 yılı itibari ile plajın batı yarısında yapılmaya başlanmıştır. Konyaaltı plajının kuzeyinden geçen karayolunu yaklaşık 1 km kuzeye çekerek, mevcut yolu turistik amaçlı düzenlemek bu projenin ana amacıdır.

3.2.1.3. Konyaaltı Plajında Başlıca Sorunlar ve Öneriler

3.2.1.3.1. Deniz Suyu Kirliliği Sorunu

Antalya şehir nüfusu turizm sezonu dışında, 510.000 kişidir.(1997) turizm sezonunun açılması ile yerli ve yabancı turistlerin gelmesi bu rakamın iki katına çıkmasına neden olur.

Haziran 2001 de Antalya hava limanına gelen yabancı turist sayısının 549.000 olduğu düşünüldüğünde, yerli turistlerin de eklenmesi ile rakam iki katını da geçebilir.

Antalya il merkezine en yakın plaj olan Konyaaltı plajı, yukarıda bahsedilen nüfus kitlesinin büyük bir çoğunluğu tarafından tercih edilir. Özellikle yerli turistler, gerek ekonomik avantajları ve gerekse ulaşım avantajlarından dolayı, Konyaaltı plajını tercih ederler.

Lara, Konyaaltı, Topçam ve Çaltıcak plajlarının dışındaki yakın çevre plajları, özellikle Tatil köyleri ve 5 yıldızlı oteller tarafından kullanılmaktadır.

İşte bu yoğun talep ve aşırı kullanım nedeniyle, deniz suyu, plajın çoğu yerinde kirlenmiştir. Plajdaki turistik işletmeler, gönüllü çevre kuruluşları ve belediye yetkililerinin tüm çabalarına rağmen, plaj sahası ve deniz suyu sürekli kirlenmektedir.

Denizin durgun ve dalgasız olduğu saatlerde deniz kendini temizleyemediği ve insanların denize girdikleri yerlerde yer yer siyah tabakalar oluştuğu dikkati çeker.

Denizin durgun olması kadar, aşırı dalgalı olması da bazı zamanlar suyun kirlenmesine neden olur. Şiddetli dalgaların deniz altındaki yosunları sökmesi sonucu, yosunlar deniz yüzeyi kaplayarak olumsuz bir görünüm oluşturur. Ancak denizin sakinleşmesi sonucu bu yosunlar tekrar deniz dibine çökerler.

3.2.1.3.2. Otopark Sorunu

Konyaaltı plajı, Antalya-Kemer karayolu ile deniz arasındaki dar bir sahaya sıkıştığı için, plaja gelen ziyaretçiler otomobillerini park etmek için yer bulmakta sıkıntı çekerler. Özellikle hafta sonlarında, park yeri bulmak neredeyse imkansızdır.

Ancak park sorununun, plajın her yerinde yaşandığını söyleyemeyiz. Plajın doğu yarısında, karayolunun kapatılıp çevre düzenlemesinin yapılması, bir çok sorun ile birlikte, park probleminin de azalmasını sağlamıştır.

Yukarıda bahsettiğimiz gibi, plajın batı yarısında yapımına başlanan proje tamamlandığı zaman, park probleminin çözülmesi olasıdır.

3.2.1.3.3. Yoğun Yapılaşma Sorunu

Kuzeyinde gecekondü mahalleleri (Fatih, Kütükçü, Kızıltoprak vb.) ve güneyinde ise Akdeniz ile çevrili olan Antalya şehrinde, nüfusun artan konut ihtiyaçları, gelir düzeyi iyi olan kişilerin *ikinci ev* sahip olma istekleri , konut alanı sıkıntısını üst seviyeye çıkarmıştır. Bu ihtiyaçlar doğrultusunda şehir, sürekli olarak doğu ve batıya doğru genişlemek zorunda kalmıştır.

Söz konusu talepler doğrultusunda, Konyaaltı plajının kuzeyindeki Arapsuyu, Gürsu, Hurma ve Altinkum mahallelerinde, aşırı yapılaşma ve yüksek arazi fiyatları ortaya çıkmıştır.

Kooperatif şeklinde yapılan binaların, bazı yerlerde on katın üzerine çıktığı göze çarpar. Plajın 100 m kadar kuzeyindeki otel, motel ve pansiyonların sayısı da, her yıl gittikçe artmaktadır. Konyaaltı belediyesi sınırları içerisinde yer alan yukarıda bahsettiğimiz semtlere olan aşırı talep ve bunun sonucu oluşan aşırı yapılaşma, doğal olarak bir takım alt yapı sorunlarını da ortaya çıkarmıştır.

Kıyıların turizm amaçlı kullanımında en önemli mekansal sorun, yapılaşmanın yer seçimidir. Kıyı kanununa göre, kıyıya yaklaşma sınırı 100 m olarak kabul edilmiştir (Doğaner,S.,2001).

Bu kriter yerleşmelerin kıyıya çok fazla yaklaşmasını bir nevi teşvik etmiştir. Konyaaltı plajında da plajın 100 m kuzeyi itibari ile başlayan yapılaşma, bu duruma örnek verilebilir.

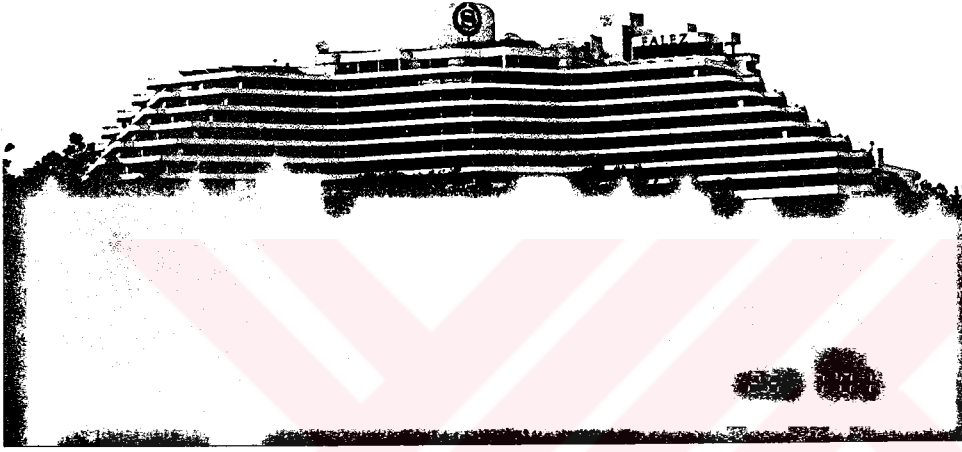

Foto 3.3. Konyaaltı Plajında Bir Konaklama Tesis

Turizm planlamalarında alt yapıya ağırlık verilmesi de kıyılarda ikincil konut yapımını artırmıştır. Rekreasyon amacıyla yapılan bu konutların yoğunluğu, turizmi olumsuz olarak etkilemektedir. Turistik tesisler, tatil konutlarının kapladığı alanlardan uzaklaşmaktadır.

Yılın büyük bir bölümünde boş duran tatil konutları, aynı yerde tatil yapmanın tekdüzeliği nedeniyle, sahipleri tarafından her yıl kullanılmayan konutlar durumuna düşmüştür. (Doğaner,S.,2001)

3.2.1.3.4. Plaj Sahasında Çevresel Sorunlar

Son on beş yıl içerisinde sürekli gelişen turizm sektörünün, ekonomik, sosyal ve kültürel getirilerinin yanında, doğal çevreye zaman zaman büyük zararlar verdiği görülür.

Çevre düzenlemeleri, yapılaşma ve alt yapı hizmetlerinin tesis sırasında, turistik yörenin doğal ortamı üzerinde bir takım değişiklikler yapılması kaçınılmaz bir hal alır.

Konyaaltı plajından denize karışan Kuşkavağı suyu çevresine alabalık işletmeleri kurulması sonucu, doğal ortamı sürekli bozulmuştur. Bu derenin denize döküldüğü noktada görülen kirliliğin nedeni de turistik amaçlı kurulan sözkonusu işletmedir.

Plajın batısında bulunan petrol ofisi depolarıda , saha için ciddi bir kirletici unsurdur. Yakıt ikmali için kıyıya yanaşan tankerlerden sızan petrol kökenli kirletici unsurlar, plajın kirlenmesinde en önemli etkenlerden biri olup, söz konusu kirlilik insan sağlığı ve deniz altı canlılarının varlığı açısından son derece tehlikeli bir durumdur.

Konyaaltı plajından denize dökülen Sarısu, Boğaçayı ve Kuşkavağısuyu çaylarının çevrelerindeki *sazlık alanlar*'ında yok denecek kadar az bir hale getirilmesi, aşırı yapılaşma ve inşaat molozlarının dökülmesi sonucudur.

Foto 3.4. Konyaaltı plajı açıklarında bir petrol tankeri

3.2.1.3.5. Plajın Aşırı Kullanımı

Konyaaltı plajına olan yoğun talep sonucu, plajın doğal dengesi her yıl bir önceki yıla oranla daha da bozulmaktadır. Bunun yanında bazı alt yapı hizmetlerinin güncelliğini zamanla yitirmesi önemli bir sorun haline gelmiştir.

Plajda 10 m² ye düşen kişi sayısının Ağustos ayında ortalama olarak 6 kişi olduğu göze alındığında, aşırı kullanımın boyutuda ortaya çıkar.

3.2.2. Topçam Plajı

Topçam plajının batısında büyük Çaltıcak plajı, doğusunda ise sarısu çayı ve Antalya limanı yer alır. Plaj, doğu ve batısında yükseklikleri 2-15 m arasında değişen falezler tarafından çevrilmiştir.

Topçam plajının kuzey sınırını ise, Antalya körfezinin batısında NE-SW doğrultulu uzanan Beydağları ve Tahtalı dağının uzantısı olan Tünektepe (674 m) oluşturur.

Topçam plajı, Antalya- Kemer karayolunun 14. km'sinde, karayolunun 250 m güneyinde yer alır.

Topçam plajının kuzeyinde bulunan Beydağlarının uzanış doğrultusundan dolayı, sahada kıyı tipi faylı kıyılar ve boyuna kıyılar şeklindedir.

Dağların denize bu denli yaklaştığı sahada, özellikle bitki örtüsü ve seyirlik manzara bakımından eşsiz görüntüler ortaya çıkar.

Plajın 100 m kuzeyi itibari ile kızılçam ormanları başlar ve bu ormanlık alan, plaja gelen ziyaretçiler için elverişli bir dinlenme ve piknik alanı oluşturur. Özellikle yaz aylarında gündüz 11.00- 16.00 saatleri arasında güneş ışınları insan sağlığı için tehlikeli boyutlara ulaştığı için, topçam plajında ziyaretçiler Kızılçam ormanı altında dinlemeyi tercih ederler. Kızılçam ağaçları plajın bazı noktalarında, denize 10 m kadar yaklaşabilmektedir.

Topçam plajının doğu batı doğrultusunda uzunluğu 650 m dir. Kuzey güney yönündeki kumsal genişliği ise, 2m ile 40 m arasında değişir. Plajın doğu ve batı sınırlarına yaklaşıldıkça plajın genişliğinin kaybolduğu ve falezlerin ortaya çıktığı görülür. Bu falezlerin dalgalar tarafından aşındırılması sonucunda, plajın doğusunda küçük çaplı mağaralar oluşmuştur. Bu mağaraların tavanlarının çökmesi ve kıyıda falezlerin parçalanması sonucu yer yer kıyıda kaya parçacıklarına rastlanır.

Topçam plajı ince kumullardan mahrum bir plajdır. Kıyı ile ormanlık saha arasında geniş çakıl taşı alanları bulunur. Söz konusu çakıl taşlarının boyutları, konyaaltı plajındakiler ile hemen hemen aynı boyuttadırlar.

Topçam plajında, Konyaaltı plajında olan denizin ani derinleşmesi nispeten daha yavaş ve kademeli bir şekildedir. Kıyı gerisinde denize dikine

uzanan dağlık sahanın varlığına rağmen, deniz aniden derinleşmez. Bu durum plajın 750 m kadar açıklarında bulunan Sıçan adasının varlığı ile açıklanabilir.

Topçam plajında derinlik, ortalama bir insan boyunu yaklaşık 15- 22 m dolaylarında geçer. Plajda denizaltı, ilk beş metreye kadar iri çakıl taşları ve kayalıklar ile kaplı iken, bu noktadan sonra deniz altı tamamen kumullar ile kaplanır ve Sıçan adası yakınlarına kadar bu şekilde devam eder.

Topçam plajına turistik değer katan özelliklerinden biriside, plajın 750 m güneybatısında yer alan *Sıçan adası*dır.

Adanın en yüksek noktası 180 m olup, adada eğim S-N doğrultusundadır. Hemen hemen tamamı makiler ve zeytinliklerden oluşan adanın özellikle güneye bakan yamaçlarında, bitki örtüsünün yoğunluklaştığı göze çarpar. Adanın kuzey kesiminde şiddetli eğim nedeniyle, bitki örtüsü uygun yetiştirme ortamı bulunmaz.

Foto 3.5. Topçam plajı açıklarındaki *Sıçan adası*

Güneyden bakıldığında, geniş tabanı kıyıya bakan bir üçgeni andıran ada, çevresindeki zengin balık popülasyonundan dolayı, martıların toplanma merkezi haline gelmiştir. Adanın güneybatıya bakan kıyısında, 2 m yüksekliğinde ve 15 m uzunluğunda yıkık bir duvar bulunur. Bu duvar muhtemelen, geçmişte bir balıkçı barınağı durumundaydı.

Yerinde yaptığımız tespitlere göre, Topçam plajı ile sıçan adası arası mesafe, yüzerek 45 dakika, yatlar ile ise 8-10 dakika zaman alır.

Sıçan adasına yaz aylarında, Antalya Kale İçi Yat limanından haftanın tüm günlerinde sürekli olarak *turistik yat turları* düzenlenmektedir. Yat limanından gelen yatlar, özellikle adanın güneybatısı açıklarına demir atıp, ortalama olarak 2 saat bekledikten sonra adadan ayrılırlar. Turizm sezonu içerisinde, adayı günde ellinin üzerinde yat ziyaret eder.

Ziyaretçilerin bir kısmı adanın zirvesine çıkmayı deneseler de, 180 m lik zirveye çıkmak oldukça güçtür. Ada üzerinin sık bitki örtüsü ve keskin *lapyalık* saha, tırmanmayı güçleştiren başlıca nedenlerdendir. Ada üzerine çıkabilmek için, eğim şartlarının en uygun olduğu güney kıyıları genellikle tercih edilir.

Foto 3.6. Topçam plajından genel görünüş

Topçam plajına giriş ücretli olup, biletler araçlar için kesildiğinden, araç sayısına uygun olarak ziyaretçi sayısını tahminle belirleme yöntemini uyguladık. Edindiğimiz bilgilere göre, yaz aylarında hafta sonları ziyaretçi sayısı artmakla birlikte, ortalama olarak günde 250 araç giriş yapar ve bu rakam sonucu günde yaklaşık 1000 ziyaretçinin Topçam plajını ziyaret ettiğini söyleyebiliriz.

Topçam plajı ve orman içi dinlenme alanı içerisinde cafe ,restaurant ve çay bahçesi şeklinde üç turistik işletme vardır. Kızılçam ağaçlarının altında, yüz kadar oturma bankları ile ücretsiz duş ve soyunma kabinleri bulunur.

Topçam plajı ve orman alanında, çadır kurma veya geceleme imkanı mevcut değildir. Topçam plajı ve dinlenme sahası genel itibari ile, aile plajı karakteri taşıdığı için, yeterli spor tesisleri yoktur. Özellikle dinlenme amaçlı ziyaretçilerin geldiği plaj alanı, gençler için yeterli imkanlara sahip değildir. Bu yüzden, gençler çoğunlukla Konyaaltı plajını tercih ederler.

Konyaaltı ve lara plajlarında her turistik tesisin önünde bir voleybol sahası bulunurken, topçam plaj alanında sadece bir voleybol sahası vardır.

3.2.2.1.Topçam Plajı ve Dinlenme Alanında Başlıca Sorunlar

Topçam plajında cankurtaran bulunmaması, sahada gözlemleyebildiğimiz en önemli sorunlardan birisidir.

Kıyıda 750 m uzaklıktaki sıçan adasına bazı ziyaretçiler, hiçbir yüzmeye ekipmanı kullanmadan yüzerek ulaşmak ister ve yakın gibi görünen mesafeyi kat etmekte çoğunlukla zorlanırlar. Bu girişimler esnasında her yıl bir çok kişi boğulma tehlikesi geçirir. Ada yakınlarına demir atan turistik yatlar bu kişileri çoğunlukla boğulmaktan kurtarırlar.

Ayrıca, öğleden sonraları rüzgarın yön değiştirmesi, yüzmeyi güçleştiren en önemli etkidir.

Etrafı kızılçam ormanlık alanı ile çevrili olan plaj sahasının en önemli sorunlarından birisi de, orman yangını sorunudur. Yaz aylarındaki aşırı kuraklık ve yapılan beşeri müdahaleler sahada sürekli yangın tehlikesi oluşturur. Özellikle piknik alanlarındaki mangal artıkları ile cam parçacıkları yangın oluşumunda birincil rol oynarlar.

Kızılçam ağaçlarının iğne yapraklarının kuruyup yere dökülmesi ile oluşan *kızılçam pürleri*, yangınların kolaylıkla oluşması ve yayılmasında çok etkilidirler.

Olimpos Beydağları Milli Parkı sınırları içerisinde bulunan bu ormanlık alan, yoğun beşeri aktivitelerin yaşandığı topçam plajı alanının tehlikelerinden korunmalıdır.

Topçam plaj ve dinlenme sahasına günlük ortalama bin ziyaretçinin geldiği hesaba katıldığı zaman, otopark alanı ve ziyaretçi oturma banklarının yetersiz olduğu dikkati çeker. Bu yoğun dönemlerde araçların yollara park edildiği ve insanların da yerlere oturmak zorunda kaldığı rahatlıkla gözlemlenir.

Aslında bütün bu sorunların temelinde, girişteki özel sektöre ait işletmelerin daha fazla kar etmek için, kapasitenin üzerinde aracı sahaya sokmak istemesi yatmaktadır.

Antalya-Kemer karayolundaki *topçam plajı* levhasının yerinin uygunsuzluğu bir diğer göze çarpan sorundur. Plaj giriş noktası karayoluna çok yakın olduğu için, karayolunda topçam plajını gösteren levha bu noktanın çok yakınına konulmuştur. Ancak, levha karayolu virajının hemen bitimine konulduğu için, normal hızla giden bir araç bile yavaşladığı zaman trafikte tehlike doğurur. Bu yüzden, topçam plajı levhasını bugünkü yerinden en azından 100 m daha doğuya almak, ziyaretçilerin can güvenliği açısından yerinde olacaktır.

Topçam plajındaki bir diğer problem, karayolundaki araçların oluşturduğu gürültü kirliliğidir. Plajın karayoluna çok yakın olması (100 m) kaçınılmaz olarak bu gürültüyü oluşturur.

3.2.3. Lara (Altınkum) Plajı

Lara plajı, Antalya şehir merkezinin (cumhuriyet meydanı) 18 km güneydoğusunda yer alır. Plaj çevre yoluna 20 km, otogara 22 km ve konyaaltı plajına 23 km uzaklıktadır.

Lara plajının batısında Karpuzkaldıran (askeri plaj) plajı, doğusunda Kundu köyü ve Kumköy sahili yer alır.

Lara plajı, kumsallarının genişliği ve ince kum varlığı ile tanınan bir plajdır. Bu yüzden lara plajına, *Altınkum plajı* da denir.

Lara plajının doğu batı doğrultusunda uzunluğu 2 km olup, kuzey güney yönlü kumsal genişliği ise ortalama olarak 45 m dir. Plaj alanında kumların yer yer 150-200 m kuzeye çekildiği noktalarda bulunur. Bu noktalarda kumlar ile kızılçam ağaçları adeta iç içe girmiştir. Kızılçam ağaçlarının altındaki kumlar ile kıyıda kumlar arasında sürekli bir bağlantı yoktur. Bu iki kum sahası arası terra rossa toprakları ve çakıl taşları ile kaplıdır.

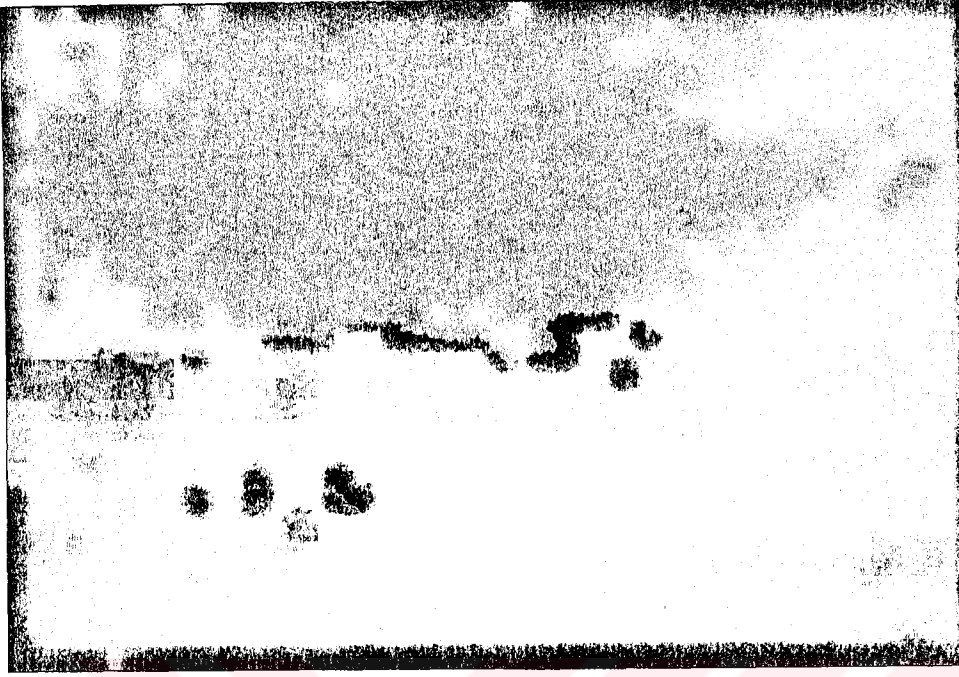

Foto 3.7. Lara plajı ve 200 m. kuzeyindeki kıvılcım ağaçları

Bu iki farklı kumul alanındaki kumlar köken itibari ile birbirileri ile aynıdır. Rüzgarın deflasyonu ve kumulların ters hareketleri bu kumulların birbirilerinden uzaklaşmasını sağlamıştır.

Plajlar genellikle deniz ile temas eden belli bir şeridi kapsar, eski plaj sahaları üzerinde de kumullar yer almıştır veya bitki örtüsü yerleşmiştir. Bu durum, kıyı boyunca kum ve çakılların taşınması sonucudur. (İnandık, H.,1971, Syf: 158)

İnce kumulları ile tanınan lara plajında kumulların çapları 0,5-0,125 mm arasında değişir. İnce kumullar yaz aylarında romatizmal hastalıklara iyi geldiği için lara plajı ve kıvılcım alanında sürekli olarak çadırlar kurulur.

Lara plaj ve çevresinin büyük bir bölümünde, bazı kamu kuruluşlarının yaz eğitim kampları bulunur. Belirli bir hizmet süresini dolduran ve yıllık kira bedelini ödeyen kişilere, 20 m² lik çadır kurma alanı veya yıl boyu sabit olan *bungalow* tipi meskenler kiralanır.

Şehir merkezine uzak olmasına rağmen yaz aylarında iş yerlerine servis ile gidebilme imkanına sahip olan bu kişiler, ortalama 75 gün bu kamplarda aileleri ile birlikte konaklarlar.

Bazı kamu kuruluşlarının kamp alanlarında 250'nin üzerinde çadır bulunur ve çoğu zaman bu yerlerde çadır kurma yeri sıkıntısı çekilir. Ortalama olarak bin kişinin yaşadığı bu yerler adeta bir çadır kent görünümündedirler.

Foto 3.8. Lara plajında kamu kuruluşlarının çadır kampları

Çadır ve bungalovlar için sahada gerekli alt yapı tesis edilmiştir. Özellikle temel ihtiyaçlar durumundaki elektrik ve su gibi gereksinimler kolaylıkla sağlanabilir.

Yaklaşık üç aylık konaklamaları süresince aileler, çadır ve bungalovlarının kenarındaki küçük alanlarda, farklı yerlerden getirdikleri topraklar üzerinde küçük çapta da olsa tarım yaparlar. Ziyaretçiler günlük ihtiyaçlarını karşılamak için biber, patlıcan ve diğer sebzelerin yanında süs bitkilerini de bu küçük alanlara ekerler.

Okulların tatile girmesi ile aileler kamyonlar ile kamp sahasına gelerek yerleşirler ve okulların açılmasına yakın bir zamanda da adeta toplu bir göç şeklinde kamp alanını boşaltılar. Hava koşulları ve deniz suyu sıcaklığı okulların açılmasından sonra bile denize girilmesine uygun olmasına rağmen, ziyaretçilerin çok büyük bir bölümü okulların açılması ile geriye dönerler.

Yaz aylarında canlı ve hareketli bir yerleşim sahası olan Lara, kış aylarında daha durgun ve sakin bir görünüm kazanır. Kış aylarında çoğu meskenlerin boş olduğu dikkati çeker. Bu durumu maddi olarak elverişli olan

kişilerin larada ikinci ev sahibi olması ve meskenlerin bir bölümünün *devremülk* niteliğinde olması ile açıklayabiliriz.

Lara plajını konyaaltı plajı ile karşılaştırdığımızda, lara plajında denizin kıyısından daha uzaklarda (25 m) derinleştiğini görürüz. Lara plajında deniz suyu sıcaklığında konyaaltı plajına göre hissedilir derecede fazladır.

Lara plajı yakınlarında konaklama imkanları elverişli olup, çevrede 1 beş yıldızlı otel, yirmi pansiyon ve bir çok devremülk daire bulunur.

Lara, Antalya şehrinin bir mahallesi olmasına rağmen, tipik bir yerleşim sahasının özelliklerini göstermez. Daha çok bir tatil beldesi, sayfiye yeri veya eğlence merkezi görüntüsüne sahiptir.

Lara plajı ve çevresinde dikkati çeken diğer bir özellikte, çevrede yabancı turistlerden çok yerli turistlerin yoğunluk göstermesidir. Yabancı turistlerin büyük bir çoğunluğu paket turlar ile geldiğinden, tatil köyleri veya otellerde kalmakta ve özellikle şahir merkezinden uzakta kalmayı tercih etmektedirler.

3.2.3.1. Lara Plajı ve Çevresinde Bazı Sorunlar

3.2.3.1.1. Aşırı Yapılaşma Sorunu:

Antalya il merkezinden 18 km doğuda yer alan lara plajı, son yıllardaki yoğun yapılaşma yüzünden batıdaki çağlayan ve kuzeydeki mevlana mahalleleri ile birleşmiştir. Kuzeydoğuda Antalya hava limanı sahası ile sınılandığı için lara mahallesi bu yönde gelişmemiştir.

Lara mahallesinde yerleşmenin yatay genişlemesi neredeyse son sınırına ulaşmıştır. Bu yüzden sahada dikey büyümenin hız kazandığı görülür. Deniz kıyısındaki on beş katlı binalar, daha kuzeydeki binaların denizi görmesini adeta imkansız kılmıştır.

Yüksek arazi fiyatları ve boş arazi bulma güçlüğü, bu yoğun ve plansız yapılaşmanın başlıca nedenlerindendir. Kıyı turizminin mekan üzerindeki olumsuz etkilerinin en güzel örneklendirilebileceği yerlerden birisi de lara'dır.

3.2.3.1.2. Gürültü Kirliliği Sorunu:

Lara plajının 2 km kuzeyinde Antalya Atatürk Hava limanı yer alır. Hava limanı pistinin doğrultusu kuzeydoğu-güneybatı yönlü olduğu için, uçakların inişleri deniz tarafından yani lara tarafından gerçekleşir. İnişe geçmeye hazırlanan uçakların çok fazla alçaldığı larada, yaz aylarında ortalama olarak 5 dakika

aralıklarla uçakların iniş yaptığı düşünülürse, ortaya çıkan gürültünün boyutu çok daha iyi anlaşılabilir.

Antalya şehir merkezinin 14 km doğusunda yer alan hava limanının, şehrin yatay büyümesine bağlı olarak neredeyse şehrin içinde kalması, bir planlama hatası olarak ortaya çıkmıştır.

Antalya şehrinin sürekli çevresine doğru genişlediği düşünülürse, 16 km doğudaki Aksu belediyesinin yakın bir gelecekte şehir ile birleşmesi olasıdır. Böyle bir durumda hava limanı tam anlamıyla şehrin ortasında kalacaktır. Bu yüzden hava limanına yeni ek binalar yapmak yerine, hava limanını I. Antalya traverten basamağının üzerindeki geniş düzlüğe taşımak belki de daha uygun olacaktır.

3.2.4. Çaltıcak Plajları

Çaltıcak plajları topçam plajının 1.5 km batısında yer alır. Çaltıcak plajlarının doğuda olanı, büyük çaltıcak, batıda olanı ise küçük çaltıcak plajıdır. Bu iki plaj arasında yaklaşık 2 km lik mesafe vardır.

Çaltıcak plajlarının batısında Göynük tatil köyü , doğusunda topçam plajı, kuzeyinde de Olimpos Beydağları Sahil Milli Parkı vardır.

Antalya körfezinin doğu batı kıyıları plaj varlığı yönünden karşılaştırıldığında, doğu kıyılarının plajlı ve alçak kıyılar yönünden daha zengin olduğu görülür.

Doğu kıyılarında, Antalya şehir merkezinin de üzerin kurulduğu 14 km uzunluğundaki falezli kıyılar dışında, 150 km doğudaki Alanya ilçesi ve doğusuna kadar alçak kıyıların hakim olduğu söylenebilir.

Antalya körfezinin batı kıyılarında ise, dağların uzanış doğrultusunun değişmesi sonucu faylı, falezli ve yüksek kıyılar hakimdir.

Özellikle Antalya şehri ile Kaş ilçesi arasındaki kıyı şeridi boyunca kalanklı, falezli ve yüksek kıyılar bulunur. Ancak, bu falezlerin arasında uzunluğu 100 m yi bulmayan küçük plajlara sıkça rastlanır.

Bu plajlara verilebilecek en güzel örneklerden biriside, çaltıcak plajlarıdır. Büyük çaltıcak plajı 500 m, küçük çaltıcak plajıda 300 m uzunluktadır.

Çaltıcak plajlarının batısında da benzer plajlara rastlanır ancak, bu küçük plajlar genellikle 5 yıldızlı oteller veya tatil köylerinin sınırları içinde kalmıştır.

Çaltıcak plajlarının en dikkati çeken özellikleri, Kızılçam ağaçları arasında yer alması ve plajın küçük, korunaklı körfezlerin kenarında bulunmasıdır.

Antalya Kemer karayolunun 16. ve 17. km lerinde yer alan Çaltıcak plajları, karayolunun da 200 m güneyinde bulunur. Bu konumlarından dolayı çaltıcak plajları, elverişli karayolu ulaşım imkanlarına sahiptir.

Çaltıcak plajlarında, topçam plajının aksine ince kumullar geniş yer kaplar. 15 m ile 40 m arasında değişen geniş kumsallar ve ince kumulları bu plajların başlıca çekim güçleridir. Plaj gerisindeki kızılçam ağaçlarının aralarına kadar uzanan kumullar, özellikle yerli ziyaretçilerin ilgisini çeker.

Çaltıcak plajlarında turistik alt yapı imkanlarının yeterli derecede bulunduğu söylenebilir. Spor yapma imkanları, su sporu için gerekli deniz gereçler ve turistik işletmeleri ile çaltıcak plajları, *model bir plaj* görünümüne sahiptirler.

Orman yangını sorunu, plaj çevresini tehdit eden başlıca sorundur. Topçam plajı için geçerli olan yangın tehlikesi ve alınması gereken önlemlerin tamamı çaltıcak plajları için de geçerlidir.

Karayolunun plaj ve dinlenme alanlarına oldukça yakın olması ve karayolundan geçen araçlardan bilinçsizce atılan sönmemiş izmaritler nedeniyle sahada her yıl ufak çaplı da olsa yangın olaylarına rastlanır.

3.1.2. Mağaralar

Paleolitik ve Mezolitik'te toplayıcı bir düzende yaşayan ve dolayısıyla da göçebe hayat sürdüren insan, zamanla mağaraları konut olarak kullanmaya başlamıştır. Paleolitik, Mezolitik ve kısmen de Neolitik devreleri kapsayan uzun bir zaman süreci içerisinde yurdumuzda yaşamış insanlar, dünyadaki benzerlerine de uygun olarak, önceleri taş ve kaya altları, ağaç altları veya kovukları ile bu dönemde son olarak, mağaraları ev olarak kullanmışlardır. İnsanın bu şekilde akli ve emeğini birleştirerek değişiklik yapmadan kullandığı doğal barınaklara Anadoluda sıkça rastlanır. (Doğanay,H.,1997. syf:234)

Karstik yapıya sahip alanların geniş yer kapladığı Antalya ilinde, mağaralar geniş bir sahaya yayılmıştır. Bu mağaraların oluşumunda, yeraltı sularının karstik yapı içerisindeki kalsiyum karbonatlı kayaları eritmesi ve yer yer boşluklar oluşturması öncelikli rolü oynar.

Karstik yapılı sahaların kolay eriyebilme özelliği yani, kimyasal çözünürlüğünün yüksek olması, sahada irili ufaklı yüzlerce mağaranın oluşmasına neden olmuştur.

Kırkgöz karstik kaynağının yer altındaki akışı, hem Antalya travertenlerinin oluşmasına hemde, mağaraların oluşmasına neden olmuştur. Sahadaki bütün mağaraların oluşumu kırkgöz karstik kaynağı ile değil çevredeki onlarca karstik kaynaklar ile ilgilidir.

Yüzey sularının ve yağışların, geçirgen kalker yüzeyden kolaylıkla yeraltına sızması ve gür yeraltı sularının oluşturması da, mağara oluşum sürecinde önemli etkidir.

Antalya ili sınırları içerisinde, turizme açılmaları nedeniyle ulusal ve uluslararası düzeyde çok iyi tanınan beli başlı mağaralar bulunur. Bunların bazıları, Damлатаş, Karain, Kapıtaş, Dündencik ve Altınbeşik mağaralarıdır.

Araştırma sahamız sınırları içinde turistik çekim gücü özelliğine sahip ve potansiyel durumunda olan, başlıca iki önemli mağara bulunur. Bunlar; Karain ve Kocain mağaralarıdır.

Araştırma sahamız içerisinde, özellikle Beydağları eteklerinde bir çok ufak çaplı mağara bulunur. Ancak bu mağaralar turistik bir potansiyele sahip olmayan mağaralardır.

Araştırmamız kapsamında daha çok, yıllık ziyaretçi sayısı 500 bini geçen karain mağarası ile, henüz yeterince tanınmayan ve tanıtılamayan Kocain mağarası üzerinde durulacaktır.

3.1.2.1. Karain Mağarası:

Karain mağarası, Antalya il merkezinin 32 km kuzeybatısında, Yağca köyü sınırları içinde yer alır. Yağca köyü ile karain mağarası arasında, 1 km den daha az bir uzaklık vardır.

Karain mağarası, I. Antalya traverten basamağının kuzey sınırında, Şam (Katrana) Dağı (1550 m) nın güneye bakan yamaçlarında 360 m yükseklikte bulunur.

Katrana dağı, Antalya kuzeyindeki üst traverten seki yüzeyinin batısında, dik yamaçlarla 1500 m ye kadar yükselir. Bu dağ, Beydağları sisteminin bir

parçasıdır. Yamaçları dik ve kayalık olan dağ, seyrek bodur çalılıklar ile kaplıdır. (Kayan, İ.,Ege Coğrafya Dergisi sayı 8 Syf:14)

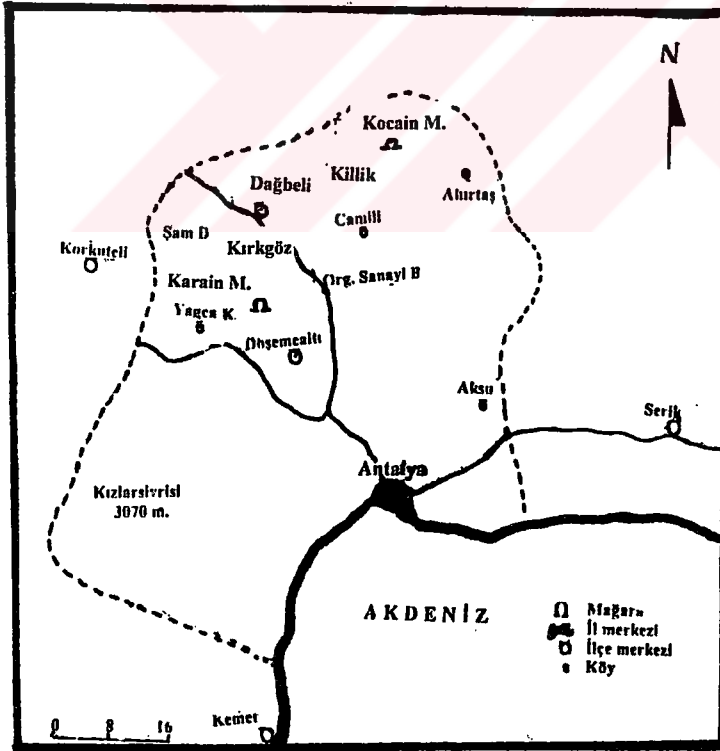
Yağca köyünün de üzerinde bulunduğu traverten düzlüğünün yükseltisi 280 m dir. Böylece karain mağarası ile traverten düzlüğü arasında 80 m bir yükselti farkı olduğu ortaya çıkar.

Karain mağarasının 2 km doğusunda, Antalya traverten taraçaları ve düden çağlayanlarının oluşumunda önemli bir etken olan, Kırkgöz kaynakları bulunur.

Yöre halkından edindiğimiz bilgilere göre, bugün oldukça dar bir alana yayılan kırkgöz kaynaklarının, 1960 lara kadar, kış aylarında alanını genişleterek karain mağarası güneyine ve Yağca köyünün yakınlarına ulaştığını öğreniyoruz.

Yağca köyü doğusunda gözlemlenen sazlık alanlar ve küçük su birintisi sahalar, bu görüşü destekler niteliktedir.

Son yıllarda kaynak suyunun, sulama ile içme suyu olarak kullanılması ve Kepez hidroelektrik santralinde kullanılması, alanın daralmasına neden olmuştur.

Harita 3.2. Araştırma sahasındaki başlıca mağaraların lokasyonu

Karain mağarasına ilk olarak yerleşen insanların, Kırkgöz karstik kaynağına yakın bir yer seçmeleri, su ihtiyaçları ve su kenarına gelen av hayvanlarını kolayca avlayabilmeleri açısından çok önemlidir.

Karain mağarası, Anadolu'nun yerleşme tarihine ışık tutan önemli prehistorik yerleşmelerden birisidir. (Doğanay,H., 2001) Karain mağarası bu önemiden dolayı, Türkiye'nin turizme açılan ilk mağaralarından birisi olup, günümüzde de Antalya ili ve Türkiye turizmi açısından ayrı bir çekim gücü durumundadır.

Karain mağarasında ilk kez 1946 yılında Prof.Dr. Kılıç KÖKTEN tarafından başlatılan kazılar, günümüzde de hala bazı üniversiteler ve kuruluşlar tarafından sürdürülmektedir.

Yukarıdaki kazıların sonuçlarına göre karain mağarasında, Alt paleolitik'den demir çağına kadar (M.Ö. 1500-1000) insan yaşamış yani, doğal barınak olarak kullanılmıştır. Eski çağda ise, dini bir merkez olarak önem kazanmıştır.

Karain mağarasında yapılan kazılar sonucunda, mağara ve çevresinin hayvan varlığı bakımından son derece zengin olduğu, ortaya çıkmıştır. (Kökten,K.,1963)

Kazılar sonucu, Alt paleolitik devre ait taştan yapılmış, el baltaları ve diğer taş gereçler, orta ve üst paleolitiğe ait yine sırtlan, ayı, öküz, fil, su aygırı, taştan baltalar, el çapaları, gibi alet ve hayvan fosillerine rastlanmıştır.(Kökten, K., 1963)

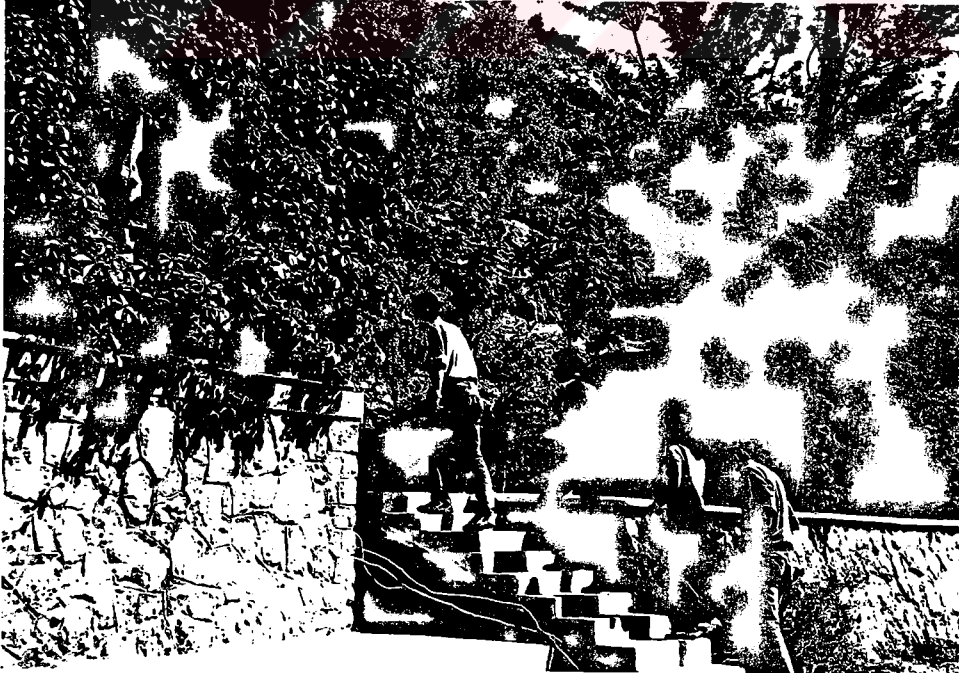

Foto 3.9. Karain müzesi ve ziyaretçiler

Yaban inciri, zeytin ve buğday tohumu fosilleride mağara çevresinde bulunmuştur. Ele geçirilen bir azı dişi ve kafatası fosili, Neandertal insanının Anadolu'da yaşadığını kanıtlamıştır. Mağara dolguları içinden elde edilen yanmış kemik ve odun kömürü fosilleri, bu insanların ateşi keşfettikleri ve ateşten yararlandıklarını gösterir. (Doğanay,H.,1997 a.g.e.)

Bu insanların, geçimlerini önceleri toplayıcılık ve avcılık ile sağlarken, sonraları tarım ile sağladıkları anlaşılmıştır.

Karain mağarasından elde edilen prehistorik buluntular, mağaranın 150 m güneyindeki, Karain Müzesinde sergilenir.

Karain mağarası jeo-ekonomik potansiyeli yönünden ülkemizin en iyi değerlendirilen mağaralarından birisi olmakla birlikte, kültürel turizm potansiyeli ile de dikkati çeker.

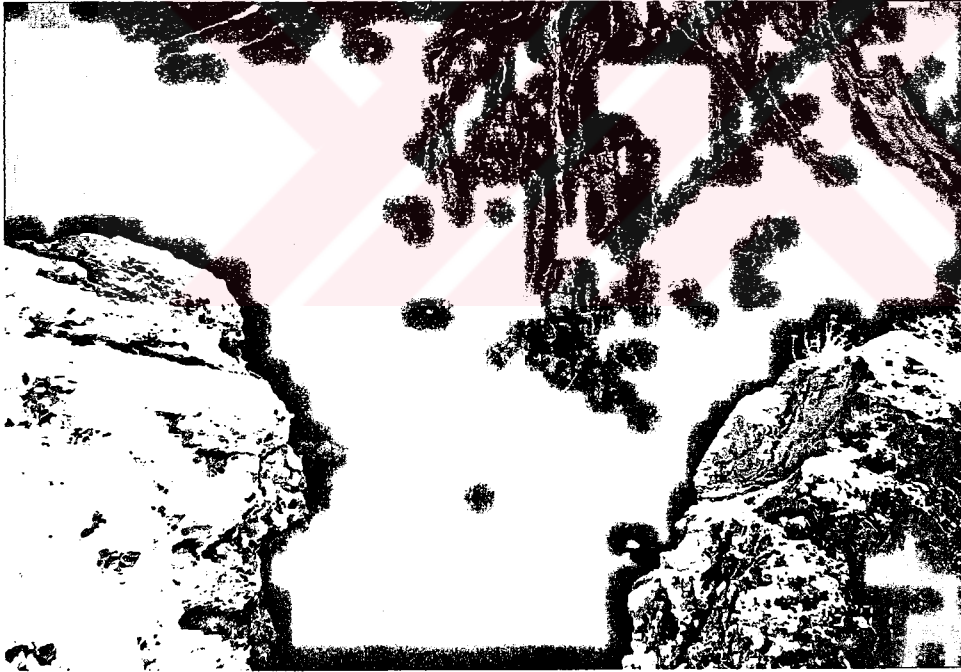

Foto 3.10. Karain mağarasından bir görünüş

3.1.2.2. Kocain Mağarası

Kocain mağarası, Antalya il merkezinin 58 km kuzeydoğusunda, Ahırtaş köyü sınırları içinde bulunur. Mağaraya ulaşmak için, Antalya Burdur karayolunun 25. km sinden kuzeydoğuya, yani Ekşili köyü yoluna girip, buradan sonra Camili, Killik (Kemli) ve Ahırtaş köylerine gitmek gerekir.

Kocain mağarası Ahırtaş köyü sınırları içerisinde yer almasına rağmen, bu köyden mağaraya karayolu ile yani araçlar ile ulaşmak mümkün değildir.

Ahırtaş köyünden mağaraya ulaşmak için, köyün kuzeyi boyunca ortalama 1.5 saat sürecek bir yaya yürüyüşü gerekir. Ancak, Kocain mağarasına gitmek için Ahırtaş köyüne varmadan, Killik köyünün Çakırlar mahallesi yakınlarından, NE yönündeki Üç evler mahallesi yoluna girip, bu yolu 10 km takip etmek çok daha uygun bir güzergah olacaktır. Bu güzergah boyunca yol çoğunlukla asfalt olup, Üç evler mahallesinden sonra stabilize halini alır.

Günümüzden iki yıl öncesine kadar, Üç evler mahallesi ile Kocain mağarası arasında herhangi bir karayolu bulunmaz iken, mağaraya keçi sürülerinin açtığı ve çobanlar tarafından kullanılan patika yoldan ulaşılabilirdi. Fakat 2000 yılında mağaranın turizme kazandırılma programı kapsamında yol çalışmalarına başlanmış olup, günümüzde de hala devam etmektedir.

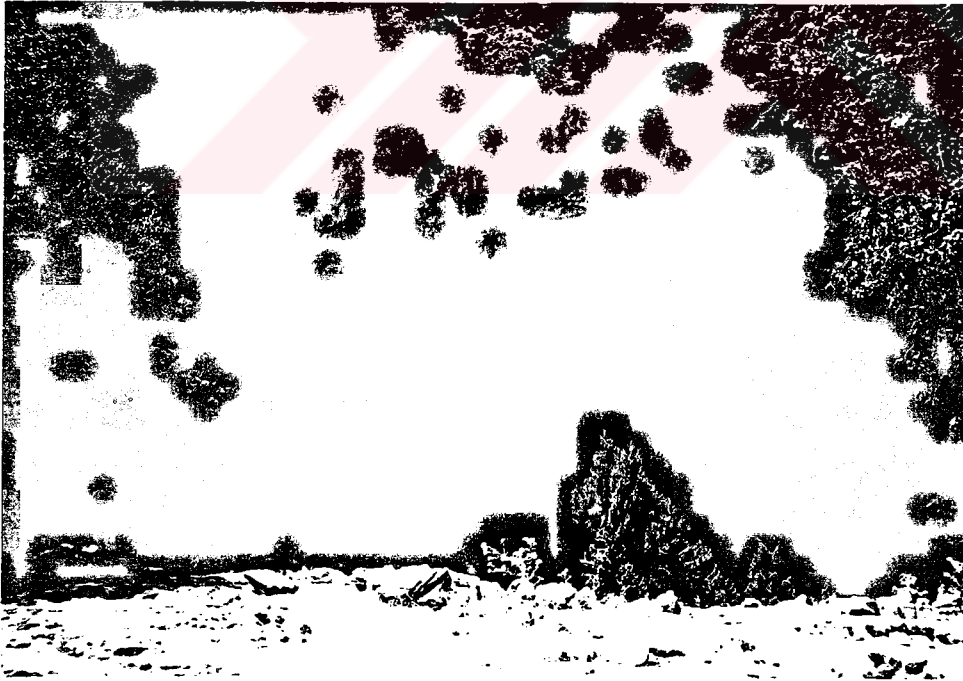

Foto 3.11. Kocain mağarasının giriş kesiminden görünüş

Yapılan karayolu, şu anda mağaranın ancak 350 m yakınlarına ulaşır. Ama, 2002 yazında yol, mağaranın çok yakınlarına kadar ulaşmış olacaktır. Ziyaretçiler, mağaraya ulaşmak için(en azından şimdilik 2001) mutlaka 15-20 dakika yürümek zorundadırlar. Yürünmesi gereken bu yol, oldukça eğimli olup

tamamen keskin lapyalar ve çalılıklar arasından geçer. Çalıların sık olması ve sürekli takip edilen, belirlenmiş bir yol izi (patika) olmadığından, ziyaretçiler bazen mağarayı bulamayabilir.

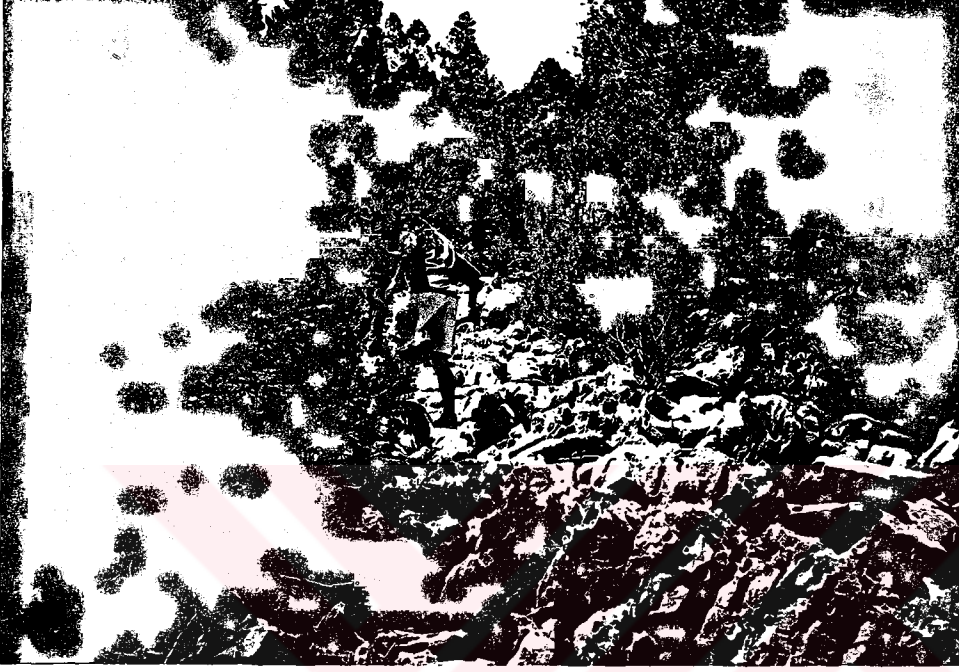

Foto 3.12. Kocain mağarasına ulaşmak için geçilen *lapyalık arazi*

Araştırmamız süresince, bireysel çabalarımızla mağaraya ulaşmaya alıştıysak da, en fazla 200 m yaklaşabilmiştik. Bu denemeden sonra geriye dönüp,  evler mahallesinde bir vadaandaştan yardım alıp onun rehberliğı ile mağaraya ulaşabildik.

Anadolunun yerleşme tarihi açısından son derece önemli ve bulunduğı yer itibari ile bir doğı harikası olan Kocain mağarasına ulaşmak son derece güçtür. Bu sorunu en azından, Ahırtaş ve Killik köylerine koyulacak, Kocain mağarasını belirten levhalar ile çözmek gerekir.

Killik ve Ahırtaş köylerindeki gençler, ziyaretçilere en azından mağara güzergahını göstererek yardım edip, bir nevi rehberlik hizmeti sunabilirler. Gençler bu hizmetleri sonucunda ekonomik gelirden elde edebilirler.

Kocain mağarası, Ahırtaş köyünün kuzeybatısında 775 m yükseltide bulunur. Mağara Killik dağıının gneydoğıya bakan yamaçlarında yer alır.

Kocain mağarasının en dikkati çeken özelliğı mağara boşluğunun (hacminin) genişliğıdir.

Mağaranın giriş kısmında yükseklik (tavan-taban arası) 18 m olup mağaranın eni 30 m kadardır. Mağaranın uzunluğu ise henüz tam olarak kesinlik kazanmamıştır.

Mağara girişindeki sol cephede, duvarlara yazılmış grekçe kelimeler, mağaranın neolitik ve sonrası iskana sahne olduğunu gösteren önemli delillerdendir.

Mağarada dikkati çeken bir diğer unsorda, giriş kısmında bulunan çökmüş sütundur. Bu çöken sütunun yüksekliği 25 m kadardır.

Kocain mağarasının içerisinde, (50 m ileride sağ cephede) zeminden 10 m yükseklikte bir karstik kaynak vardır. Mağaranın oluşumunda muhtemelen önemli bir rol oynayan söz konusu kaynak, tarih boyunca mağaranın yerleşimcileri tarafından kullanılmıştır. Kaynağın yakınında bulunan havuzlar bu görüşü destekler niteliktedir.

Sözünü ettiğimiz havuzlar bugün, yöredeki çobanlar tarafından özellikle yaz aylarında, öğlen saatlerinin aşırı sıcaklarından sürülerini korumak ve bu sürülerin su ihtiyacını karşılamak için kullanılır.

Çobanlar, mağaranın giriş kısmındaki geniş düzlüğü, yazın mağara dışına göre daha serin olduğundan, sürülerini saklamak ve dinlendirmek için kullanır. Mağara içerisi yaz aylarında dahi, içerde 30 dakika durulamayacak kadar serindir.

Kocain mağarasının galeri kısmının genişliği, tarih boyunca mağarada fazla nüfus barındırılabilmesine neden olmuştur. Mağaranın bulunduğu sahanın çevresine göre hakim ve korunaklı bir yerde bulunması, mağaranın geçmişte savunmaya elverişli bir yerleşme yeri olduğu görüşünü destekler.

Yapılan araştırmalar sonucu bulunan maddi kültür belgelerinin ışığında Kocain mağarasının tıpkı Karain mağarası gibi, prehistorik yerleşim alanlarından biri olduğu düşünülmektedir.

Kocain mağarası henüz turizme açılmamış bir mağaradır. Ancak, turizme açılması durumunda, hem tarihi önemi ve hem de doğal çevre çekicilikleri sayesinde muhtemelen önemli bir turistik çekim noktası olacaktır.

Yöre halkından edindiğimiz bilgilere göre, mağaraya günümüzde , sık olmamakla birlikte Antalya ilinden öğrenci gezi grupları gelir. Yabancı turistler ise ancak bireysel çabaları ile mağaraya nadiren gelebilmektedirler.

Henüz tur operatörlerinin tur güzergahlarına giremeyen Kocain mağarası yakın bir gelecekte , yapım aşamasındaki yolun da tamamlanması ile, turizme açılacak ve muhtemelen önemli bir turistik eçkim noktası olacaktır.

Kocain mağarasına en yakın köyler durumundaki Killik ve Ahırtaş köylerinde günümüzde hakim ekonomik yapıyı, hayvancılık ve ev tipi dokuma faaliyetleri oluşturur. Mağara turizme açıldığı takdirde, yöre halkı için küçükte olsa bir istihdam alanı açılacaktır. Özellikle faaal nüfusunun büyük bir bölümü çalışmak için Antalya şehrine göçen Ahırtaş ve Killik köylerinde, turizmin gelişmesi ile yöresel el sanatı ürünleri, ve yöreye has bir takım ürünler turistlere pazarlanabilir. Antalya ilinde çevresindeki bir turistik sahadan dolayı yukarıda bahsettiğimiz şekilde gelişmiş birçok köy yerleşmesi bulunur.

3.1.3. Turistik Potansiyel Durumundaki Başlıca Seyir Noktaları

Antalya şehir merkezi, kuruluş yeri itibari ile ortalama 40 m yükseklikte ve büyük bir çoğunluğu traverten düzlüğü üzerinde yer alır. Ancak, yerleşmenin tamamı traverten düzlüğü üzerinde değildir.

Şehrin yerleşim alanları batıda, konyaaltı belediyesi çevresinde deniz seviyesinde kurulmuştur. Fakat şehrin kuzeyinde, Masa (mazi) dağı eteklerinde yerleşmeler 200- 250 m ye kadar çıkar. Buna göre, yerleşmenin dikey sınırını şehir merkezi için 250 m ile sınırlandırabiliriz.

Antalya şehri ve Akdenizi kuşbakışı olarak seyredebilmek için, şehrin batısında ve kuzeyinde seyir nıktaları bulunur. Şehrin doğusunda seyir noktalarının bulunmaması topografyanın yapısı ile ilgilidir. Doğuya gidildikçe yükselti batıya oranla düşer ve Aksu-Serik ovalarına inilir.

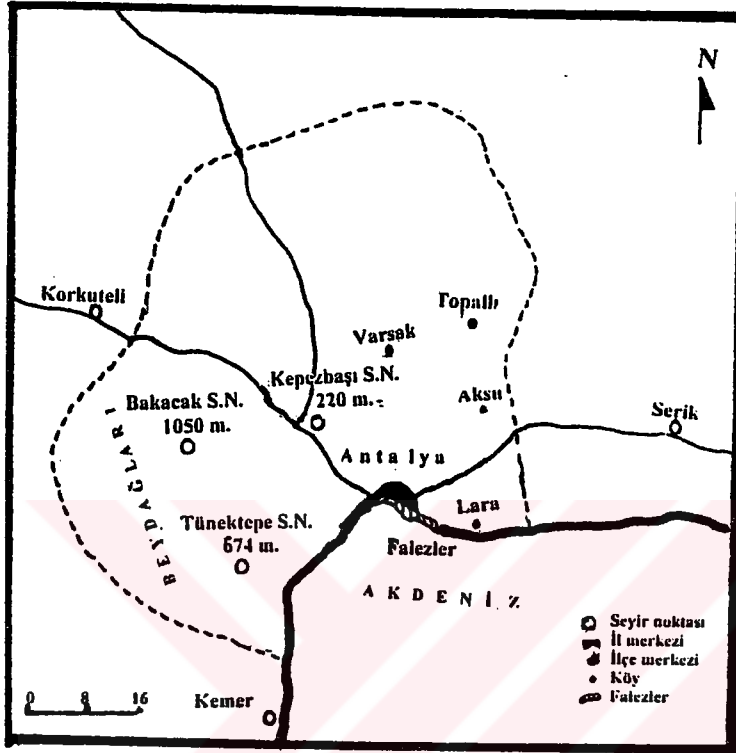
Şehrin batısında ise, Tahtalı dağı ve batısında heybetle yükselen Beydağları bulunduğu için bu çevrede önemli seyir noktaları bulunur.

Çevredeki dağlık yüksek dağlık alanların dışında, kıyı boyunca uzanan falezler de önemli seyir noktalarıdır.

3.1.3.1. Kepezbaşı Seyir Noktası

Kepezbaşı seyir noktası, Antalya şehir merkezinin 8 km kuzeybatısında, deniz seviyesinden 220 m yükseklikte ve I. Antalya traverten basamağı ile II. traverten basamağının kesiştiği taraça noktasında yer alır. Seyir noktası aynı zamanda, Antalya- Burdur karayolunun güneyinde bulunur.

Antalya şehrine karayolu ile kuzeyden gelen ziyaretçilerin, şehri ve Akdenizi görmek için durakladığı ilk nokta, kızılçam ormanı içerisindeki kepezbaşı seyir noktasıdır.

Harita 3.3. Seyir noktalarının lokasyonu

Seyir noktası sahasının güneyinde ve doğusunda, kepezaltı ormanlığı ve piknik alanı, güneybatısında, Antalya hayvanat bahçesi sahası, kuzeyinde Antalya-Burdur karayolu ve Duacı köyü ormanlığı yer alır. Batıda ise Düzlerçamı Tabiat Parkı ormanlığı yer alır.

Kepezbaşı seyir noktasından, Antalya şehrinin tamamını görmek mümkün değildir. Bunun nedeni, hem seyir noktasının rakımının düşük olması, hem de konumunun tam anlamıyla uygun olmamasıdır.

Seyir noktasının 3 km güneydoğusunda, güneybatı-kuzeydoğu doğrultulu uzanan ve ortalama 220-250 m yükseltiye sahip olan Masa tepesi (Halk arasında mazi dağı diye bilinir) bulunduğu için, şehrin doğu ve güneydoğu yarısını görmek mümkün değildir.

Yöreye özgü geleneksel ürünlerin sergilenip satışa sunulduğu, turistik alış veriş mekanlarının tesisi ve seyir noktasına yeterli sayıda oturma yerleri yapıldığı durumda, seyir noktasının çekiciliğinin artması olasıdır.

Foto 3.13. Kepezbaşı seyir noktasından Antalya şehrine bakış

3.1.3.2. Tünektepe Seyir Noktası

Tünektepe seyir noktası, Tahtalı dağının güneydoğusunda 674 m rakımlı Tünektepe üzerinde bulunur.

Antalya şehir merkezinin 10 km batısında yer alan tünektepe seyir noktasına ulaşmak için, konyaaltı plajının kuzeyinden geçen Antalya-Kemer karayolunu kullanmak gerekir. Bu karayolunun 7. km sindeki Sarısu mevkiinden kuzeye ayrılan tali yol oldukça eğimli ve virajlı bir yol olup, yaz aylarında çoğu araç tırmanmakta güçlük çeker.

Tünektepe'nin hemen hemen tamamı maki elemanları ile kaplıdır. Güzergah boyunca hemen her yer, karstik bir oluşum şekli olan lapyalar ile kaplıdır.

Tünektepenin güneyinde Akdeniz, kuzeyinde sarısu çayı, kuzeybatısında Tahtalı dağı , batısında Beydağları Olimpos Milli Park sahası ve doğusunda da Antalya limanı yer alır.

Tünektepe seyir noktası, gerek yükseltisi ve gerekse konumu itibari ile Antalya şehri ve yakın çevresinin en iyi gözlemlenebildiği noktalardan birisidir. Bu noktadan şehir ve deniz manzarasının yanında, Tahtalı ve Beydağlarının dağ manzaralarına seyretmekde mümkündür.

Tünektepe seyir noktası günümüzde, turistik amaçlı olarak bazı yatırımcılar tarafından kullanılmaktadır. Tünektepenin zirvesine yapılan 5 yıldızlı otel (magic mount) ve turistik işletmeler seyir noktasının turistik önemini kanıtlar niteliktedir.

Seyir noktasının konyaaltı ve topçam plajlarına yakınlığı ile tatil köylerine yakınlığı, ziyaretçi sayısını artıran önemli etkenlerdir.

3.1.3.3. Bakacak Seyir Noktası:

Bakacak geçidi seyir noktası, Tahtalı dağının doğu yamacında, Bakacak yayla yerleşmesinin (Alınpınarı) güneydoğusunda 1050 m yükseklikte bulunur.

Bakacak geçidi seyir noktası henüz yeterince turistik öneme sahip değildir. Ancak Saklıkent kayak merkezi ve yayla yerleşmesi güzergahı üzerinde yer aldığından, oldukça tanınmış bir noktadır.

Antalya şehir merkezi ile saklıkent arasındaki yol fazla eğimli olduğu için, ziyaretçiler hem kendilerini hem de araçlarını dinlendirmek için, bakacak seyir noktasında durup Akdeniz ve Antalya şehrini izleyebilirler.

Foto 3.14. Bakacak seyir noktasından Antalya körfezine bakış

Seyir noktasının ismi olan bakacak kelimesi, her tarafı görebilen yer veya gözetleme yeri anlamına gelmektedir.(Hançerlioğlu,O.,1992)

Bakacak seyir noktası, güneydoğusundaki kızılçam ormanlık alanlar ile, kuzeybatısındaki sedir ormanları arasında bir bitki örtüsü geçiş kuşağında yer alır. Antalya şehrine 30 km uzaklıkta olan Bakacak seyir noktasına, ortalama olarak 45 dk. da ulaşılabilir.

3.1.3.4. Falez Seyir Noktaları:

Yükseltileri 5 m ile 60 m arasında değişen Antalya falezleri, şehrin güneyi boyunca uzanır ve batıda konyaaltı plajı ile doğuda karpuzkaldıran plajı arasında yaklaşık 14 km uzunluğa ulaşır.

Antalya şehrinin tarihi dokusu ve mevcut şehir yerleşmesinin çok büyük bir bölümü falezler üzerinde ve traverten düzlüğü üzerinde kurulmuştur.

Bugün itibari ile falezlerin üzeri yoğun bir şekilde turistik amaçlar için kullanılmaktadır. Şehrin en kalabalık ve ilgi gören çay bahçeleri ile kent parkları (Karaalioğlu parkı, Atatürk parkı, Hasan Subaşı parkı vb.), ayrıca turistik bazı oteller (falez, sheraton, dedeman, talya vb.), falezlerin üzerinde bulunur.

Kuşkusuz falezlerin yükseltisi, denize göre konumu ve çevreye hakim konumları bu çekim gücünü doğuran etmenler olmuştur.

Dalgaların sürekli olarak aşındırması sonucu oluşan falezlerin (yalıyar) bazı noktalarında, dalgaların içeriye oyması sonucu irili ufaklı mağaralar ve bazen de bu mağaraların çökmesi ile deniz kenarında kaya yığınları görülür.

Bu mağaralar ve heybetli falezleri seyretmek için her yıl binlerce turist, Antalya Kaleiçi Yat limanından hareket eden yatlara binerek, bu turistik sahaları ziyaret eder.

Falezler üzerinden denize dökülen ve döküldüğü noktada II.Düden (falez) çağlayanını oluşturan düden suyu da, bu falez alanında dikkati çeken bir diğer önemli çekim sahasıdır.

Falezler üzeri sahalar ve yakın çevreleri, sahip oldukları deniz manzarası ile Antalya şehrinin en pahalı semtleri olarak dikketi çeker.

Bu alanlara olan yoğun talep, falezlerin doğal görünümünün bozulmasına neden olur. Bilinçsiz ve dikkatsiz arazi kullanımı bu doğa harikası durumundaki falezlerin yer yer tahrip olmasına neden olur. Falezler üzerindeki yoğun yapılaşmayı önlemek için yetkili kurumlar tarafından falezlere olan yapı yaklaşma sınırına dikkat edilmesi gerekir.

Çoğu yerde yükseltisi 40 m yi geçen falezler aynı zamanda birer uçurum olduklarından dikkatsiz ziyaretçiler, çocuklar ve macera ruhlu gençler açısından tehlike oluşturur. Falezlerin doğal görünümünü bozmadan kenarlarına yapılacak engeller bu tehlikeli durumu azda olsa engelleyebilir.

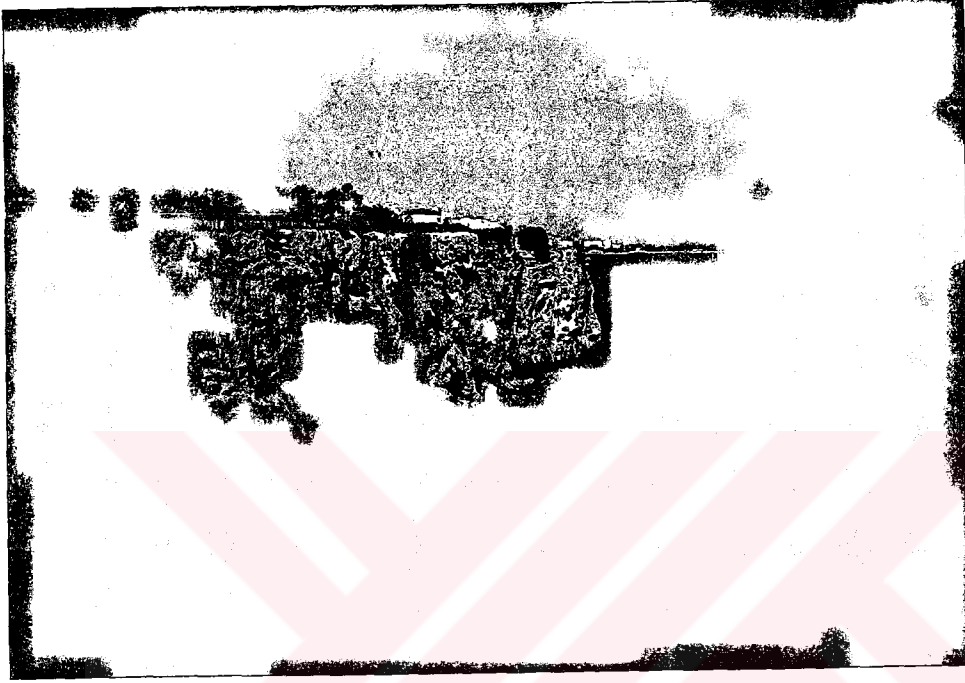

Foto 3.15. Antalya falezlerinden bir görünüş

3.1.4. Kış Turizmi

3.1.4.1. Saklıkent Kayak Merkezi

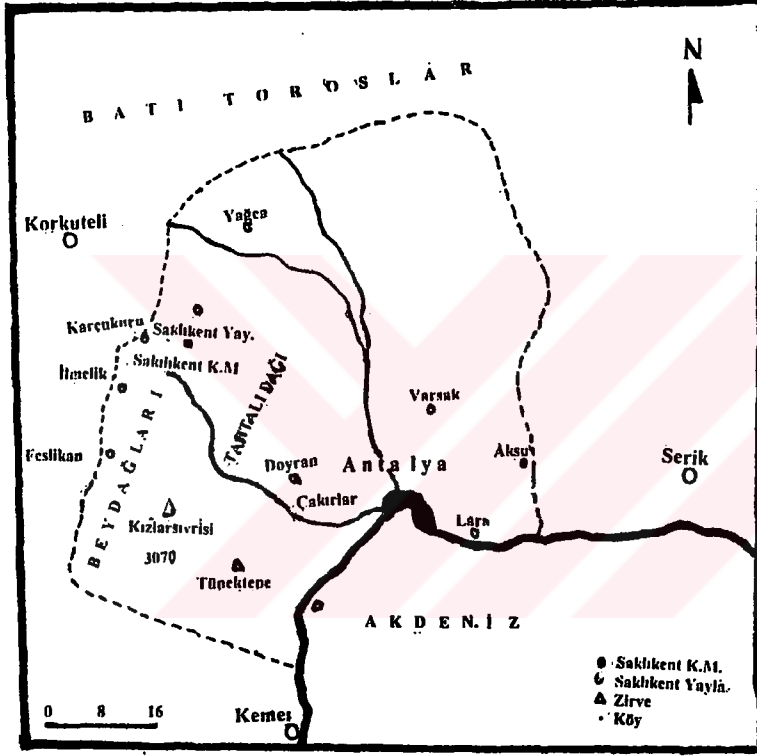
Turistik gelişmenin lokasyonunu etkilemede her ne kadar ılık bir yaz en önemli iklim elemanı olabiliyorsa da, soğuk kışlar da önem taşımaktadır. Modern sanayi toplumunda yaşayanların çoğu tatillerini yaz aylarında geçirmekle birlikte, kış aylarında işlerine ara verip turizme katılabilenlerin sayısı da giderek artmaktadır. (Tümertekin,E,-Özgüç,N.,1995. Syf:686)

Araştırma sahamız genel olarak yaz mevsimi yoğunluk kazanan turizm aktiviteleri ile karakterize olsa da, yılın belirli bir kısmına sıkışan bu aktivitelere alternatif oluşturacak çeşitliliğe de sahiptir. Saklıkent kış turizmi merkezi sunulan alternatiflerden birisi olarak dikkati çeker.

Saklıkent kayak merkezi, Antalya körfezinin batısında kuzeydoğu-güneybatı doğrultusunda uzanan batı torosların, Beydağları'na bağlı Bakırlı dağı üzerinde bulunur.

Saklıkent kayak merkezinin denizden yüksekliği, 1915 m (tesisler sahasında) olup, söz konusu rakam kayak pistleri yakınlarında 1970 m ye kadar çıkar.

Saklıkent kayak merkezinin doğusunda, Saklıkent yayla yerleşmesi, batısında Bakırlı dağı ve Tübitak Ulusal Gözlemevi, kuzeyinde, Akçakaya ile Pürelli yaylaları ve güneyinde ise, İlmelik, Moryer, Karçukuru ve Feslikan yaylaları yer alır.

Harita 3.4. Saklıkent Kayak Merkezi ve Yayla Yerleşmesinin Lokasyonu

Kayak merkezinin Antalya şehir merkezine uzaklığı, 53 km dir. Birçok kaynağa göre, Saklıkent kayak merkezi, dünyadaki kayak merkezleri içerisinde, denize en yakın olanlarından birisi olarak belirtilir.

Kayak merkezinin Akdenize bu kadar yakın olmasında, Antalya körfezi etrafında bulunan toros dağlarının, deniz kıyısından itibaren aniden yükselmesi ve kısa mesafede büyük yükselti farklarına yol açması etkilidir.

Akdenize olan yakınlığı ve denizden gelen nemli hava kütlelerine açık olması, Beydağlarında yılın beş ayı kar bulunmasını sağlar.

Antalya şehir merkezinden Saklıkent kayak merkezine ulaşmak için, şehrin batısında bulunan Çakırlar (8 km) ve Doyran (15 km) belediyeleri yoluna

girmek gereklidir. Bu noktadan itibaren oldukça eğimli ve dar olan fakat, asfalt yapılı yol başlar. Yol standartlarının düşük olması ve eğim derecesinin yüksekliğinden dolayı, kayak merkezine büyük çaplı araçlar (otobüs,kamyon) ulaşmaları oldukça güçtür.

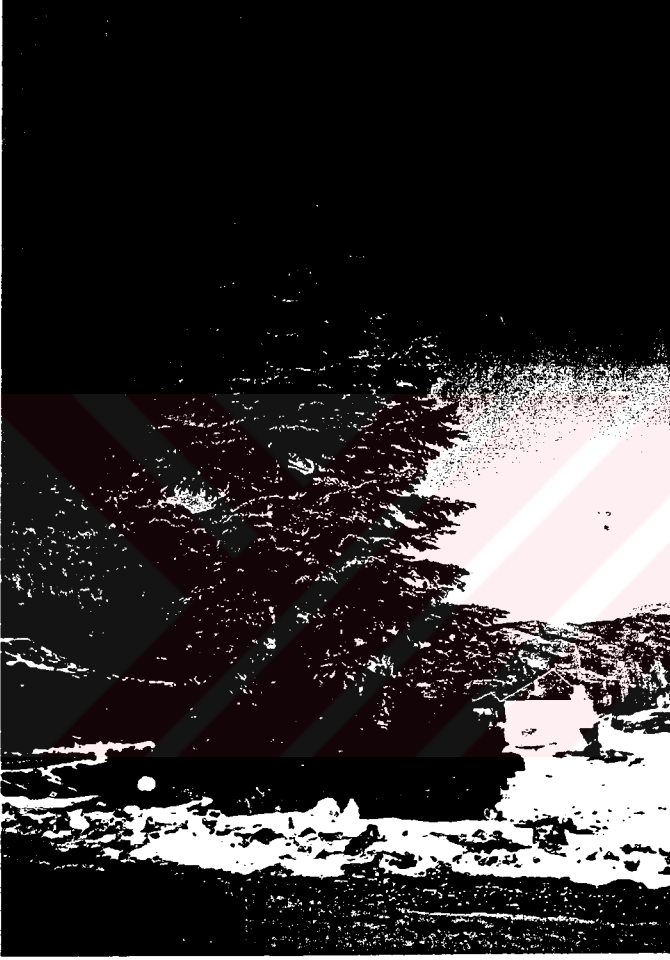

Foto 3.16. Saklıkent K.M. ne çıkarken bir *Sedir* ağacı

Antalya körfezinin batı kıyıları boyunca yükselen bu güzergahta yer yer körfez manzaralı dinlenme noktalarında bulunur.(portakal durağı, bakacak durağı) Bu dinlenme noktalarından birisi de, panoramik bir görüntüye sahip Bakacak seyir noktasıdır. Sık sık dinlenme noktalarına rastlanan bu güzergah boyunca, özellikle yaz aylarında yöre halkının tarımsal-geleneksel ürünlerini sergilendiği pazar yerleri vardır.

Saklıkent kayak merkezi ile Antalya şehri arasındaki bahsettiğimiz güzergah boyunca doğal çevre özelliklerinde, yükseltiye bağlı olarak kademeli bir

değişikliğe şahit olunur. Bu değişmelerin en başta göze çarpanı, bitki örtüsünde meydana gelen değişikliktir.

Deniz seviyesinden başlayan bu güzergahta, başlangıçta zeytinlikler ve turuncgil bahçeleri içersinden geçen yollar, daha sonra kızılçam ormanı içersine girer. Kızılçamlar yükseltinin artmasına bağlı olarak yerlerini 1100 m den sonra, meşelik ve yer yer karaçamlara bırakır.

Kızılçamlardan sonra başlayan bu kuşak 1400 m den sonra Sedir ağaçlarına bırakır. Bu sedir ağaçları, saklıkent yayla yerleşmesinin kuzeyindeki sahaya kadar sokulur (1850 m). Sedir ağaçları ile kaplı bu sahadan sonra arazide alpin çayırliklar görölmeye başlar.

Saklıkent kayak merkezinde kayak sezonu, Aralık ayı ortalarında başlar ve Mart ayı sonlarında son bulur. Bazı yıllar iklim şartlarındaki farklılıklar nedeniyle bu sürelerin değiştiği değişmesi söz konusu olabilir.

Kayak merkezinde kayak sezonunun ortalama olarak 100 gün olduğunu söyleyebiliriz.

Mart ayı içersinde Antalya'ya gelen turistler için, aynı gün içersinde hem denize girme hem de kayak yapabilme imkanının bulunması, Antalya ili turizmüne uluslararası bir ayrıcalık kazandırmıştır.

Mart ayında deniz suyu sıcaklığının 19.3 C° ye kadar çıktığı düşünölrse, özellikle Avrupa kökenli turistlerin denize girmesi için bu rakam idealdir.

Kayak merkezine gün boyu ulaşım imkanlarının bulunduğunu düşünörssek, bir turist kafilesinin öğleden önce kayak yapıp, öğleden sonra denize girmesi mümkündür.

Tablo 3.2. Antalya ilinde ortalama sıcaklık ve ortalama düşük sıcaklıkların kayak sezonu içersindeki aylara dağılımı

Ortalama sıcaklık	Aralık	Ocak	Şubat	Mart	Nisan
	11.5	9.9	10.5	12.6	16.2
Ortalama Düşük Sıcaklık	9.7	6.0	6.3	8.0	11.2

Kaynak: Antalya Meteoroloji İşleri Müdürlüğü

Saklıkent kayak merkezinde pist uzunluğu 1000 m dir. Bakırlı dağının doğu yamaçlarında, eğim ve kayma güçlük derecelerine göre farklı pistlerde vardır. Profesyonel pist güneydoğu kuzeybatı doğrultuludur.

Kayak merkezinde, birisi 750 m diğeri 850 m olan iki teleski hattı bulunur. Bu hatlarla kayakçılar, kayak pisti alanlarına taşınırlar. Hatların saatteki taşıma kapasiteleri, 300'er kişiyi bulur.

Kayak sezonunda kar kalınlığı 50 cm ile 150 cm arasında değişir. Kış aylarının bazı yıllar kurak veya yağışlı geçmesi, kar kalınlığının değişmesine neden olur. Yağışın yetersiz düştüğü yani, kayak yapılabilmesi için sınır olarak kabul edilen 50 cm'nin altında olduğu yıllarda, kayak merkezinin ziyaretçi sayısında büyük bir düşüş yaşanır.

Foto 3.17. Saklıkent kayak merkezinden genel bir görünüm

Saklıkent kayak merkezi her yıl 1-2 mart günleri, ulusal ölçekteki kayak yarışmalarına ev sahipliği yapar. Kayak merkezi bünyesinde kayak eğitimi veren altı kayak hocası bulunur.

Kayak merkezinde, profesyonel olmayan ve ilk kez kaymak isteyen ziyaretçiler için, yaklaşık 500 m uzunluğunda kar kızağı pisti ve 300 kadar kızak vardır.

Saklıkent kayak merkezi, ziyaretçi sayısı bakımından henüz istenilen ve ekonomik açıdan tatmin eden bir seviyede değildir. Bu durum aslında, Antalya ilinin daha çok Deniz ve kıyı turizmi ile karakterize olması ile ilgilidir. Kayak ve kış turizmi Antalya ilinde kıyı turizminin gölgesi altında kalmıştır.

Aralık ayı ortaları ile mart sonu arasındaki kayak sezonu dahilinde, saklıkent kayak merkezini ortalama olarak günde 150 araç yada 500 kişi ziyaret eder. Kayak merkezinin güney doğusunda bulunan giriş noktasında yerinde elde ettiğimiz bilgiler kişi sayısı değilde araç sayısı şeklinde olduğunan, ziyaretçi sayısını ortalama olarak vermek durumunda kaldık.

Ziyaretçi sayısında özellikle hafta sonları, bayram günleri ve yarıyıl sonu tatillerinde belirgin bir artış görülür. Bu dönemlerde, yukarıda bahsettiğimiz ziyaretçi sayısı 2000 kişiye ulaşır.

3.1.4.1.1. Saklıkent Kayak Merkezinde Konaklama Olanakları

Saklıkent kayak merkezinin konaklama kapasitesini, ülkemizin önde gelen kayak merkezleri ile karşılaştırdığımızda, rakamların oldukça düşük olduğu görülür.

Tablo 3.3. Konaklama Tesislerinde Yatak Kapasitesi

Kayak Merkezi Adı	Tesis Sayısı	Yatak Kapasitesi
Uludağ	27	3200
Palandöken	9	2500
Erciyes	2	250
Saklıkent	3	100

Kaynak: Doğanay,H.,2001 Türkiye Turizm Coğrafyası

Özellikle Uludağ ve palandöken kayak merkezlerinde, birçok 5 yıldızlı otelin bulunduğunu düşünürsek, Saklıkent Kayak merkezinin bu konuda bir hayli geri kaldığı görülür. Bu durumun oluşması, kayak merkezleri arasındaki ziyaretçi sayısı farklılığı ve saklıkent kayak merkezinin henüz gelişim aşamasında olması ile ilgilidir. Saklıkent kayak merkezi sahasında toplam üç konaklama tesisi bulunur.

Tablo 3.4. Saklıkent Kayak Merkezindeki Konaklama Tesisleri ve Yatak Kapasiteleri

Konaklama tesisinin adı	Yatak Kapasitesi
Saklıhan Otel	40
Bakırlı Motel	50
Saklı Şale Pansiyon	30

Kaynak: Yerinde gözlemler sonucu elde edilmiştir.

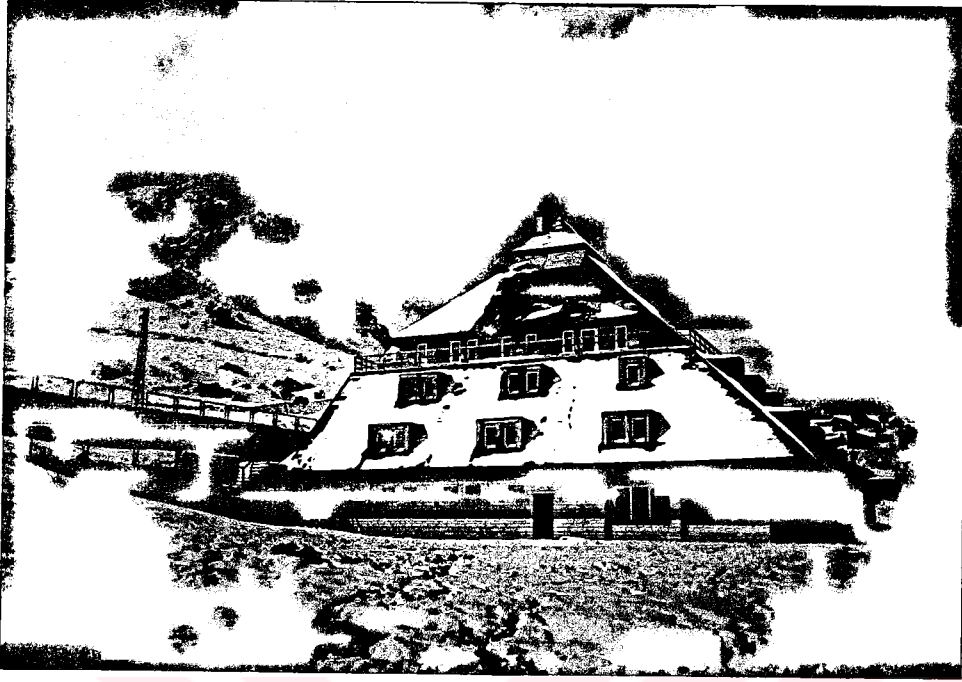

Foto 3.18. Kayak merkezinden bir konaklama tesisi

Foto 3.19. Saklıkent yayla yerleşmesinden bazı mesken türleri

Saklıkent kayak merkezindeki Konaklama tesislerinin sayı ve kapasiteleri bizce aldatıcı olup, bunun sebebini kayak merkezinin 500 m doğusunda yer alan Saklıkent yayla yerleşmesinin varlığı ile açıklayabiliriz.

Saklıkent yayla yerleşmesi, 450 haneden oluşan bir yerleşme olup, meskenlerin büyük çoğunluğu villa tipi modern meskenlerdir.

Kış aylarında büyük çoğunluğu kullanılmayan meskenler içerisinde, kayak sezonu boyunca sahipleri tarafından bir kaç günlüğünede olsa kullanılanları vardır.

Saklıkent yayla yerleşmesinin kurulmasında temel etken, Antalya şehri ve deniz kenarı sahanın yaz aylarında, aşırı sıcak ve nemden dolayı boğucu bir ortam oluşturması ve sonuç olarak, bu ortamın insanları bir kaç aylığınada olsa, deniz kenarından uzak, sıcaklığın daha düşük olduğu yüksek yerlere çıkmaya zorlamasıdır. Beydağlarında bu amaçla kurulmuş, geyikbayırı, fesliken ve sakarpınarı yaylalarıda yukarıda bahsedilen durum ile ilgili örnek yayla yerleşmeleridir.

Foto 3.20. Kar ile kaplı Saklıkent yolu

Saklıkent kayak merkezinin Antalya il merkezine yakın olması (53 km), sahaya gelen ziyaretçilerin günübirlikçi (exkürsionist) nitelikte olmasına yol açıp, aynı gün içerisinde konaklama yapmadan geri dönmelerine neden olmuştur. Özellikle paket tur organizasyonları ile gelen turist kabilelerinin, aynı gün içerisinde şehir merkezi veya yakın çevredeki konaklama tesislerine geri dönmeleri, kayak merkezindeki konaklama tesisleri için önemli bir ekonomik

kayıptır. Saklıkent kayak merkezi, ulaşım imkanları bakımından kanaatimizce yeterli durumdadır. Gün boyunca hem özel araçlar hem de ticari araçlar ile kayak merkezine ulaşmak mümkündür. Antalya şehir merkezi ile saklıkent arasındaki yolun 45. km sinden itibaren çoğu kış turizm merkezinde olduğu gibi, ocak ve şubat aylarında ulaşım, kar yağışı ve buzlanma sonucu güçlüklerle sağlanır. Ancak, herşeye rağmen yol sürekli açıktır.

Yaz aylarında, geyikbayırı ve fesliken yayla yollarını kullanmak koşuluyla, alternatif bir güzergah mevcuttur. Ama, kış aylarında özellikle Fesliken yaylası (1910 m) ile Saklıkent arasındaki saha kar yüzünden ulaşımına kapalı olduğundan, kayak merkezine kış aylarında sadece bir güzergahtan ulaşılabilir.

Saklıkent kayak merkezinin doğusundaki Bakacak ve portakal durağı seyir noktaları, yukarıda bahsettiğimiz güzergahı cazip kılan nedenler arasındadır. Özellikle portakal durağı seyir noktası (820 m), gerekli düzenlemelerin yapılması durumunda yaz aylarında başlı başına bir turistik çekim noktası halini alacaktır. Antalya körfezi ve Beydağları manzarasının çok açık bir şekilde görülebilmesi, bu noktanın önemli bir ayrıcalığıdır.

Saklıkent kayak merkezi ve yayla yerleşim sahası ile ilgili gözlemleyebildiğimiz sorunların başında, sahanın hem bölgesel hemde ulusal ölçekte tanıtımının yeterince yapılmamış olması gelir. Özellikle yaz aylarında yoğunluk kazanan deniz ve kıyı turizmi ile karakterize olmuş Antalya ili ve çevresinde, kayak merkezinin varlığından çoğu ziyaretçiler habersizdir.

Antalya iline gelen turistlerin büyük bir bölümünü, Avrupa ülkeleri kökenlilerin oluşturduğu düşünülürse, kış aylarının zaten uzun geçtiği bu ülkelerden gelen turistlerin, deniz ve kıyı turizmi aktivitelerini tercih etmeleri normaldir. Ama, en azından tur operatörlerince planlanan tur güzergahları içerisine, Saklıkent kayak merkezinin eklenmesi, sahanın canlılık kazanmasını sağlayabilir.

Akdeniz ve Ege bölgelerinin kıyı kuşağında yaşayan insanlar için, *kar*, *kayak*, ve *kış* gibi kavramların, hayatlarında nadir olarak karşılaştıkları kavramlar

olduğunu düşünürsek, özellikle yerli turistleri saklıkent kayak merkezine çekebilmek için gerekli tanıtım yapılmalıdır.

Mart ayı içerisinde Palandöken (Erzurum) kayak merkezinde yapılan *Kar festivali* şeklindeki etkinliklerin benzeri, Saklıkent kayak merkezinde de farklı isim (kayak yap denize gir gibi) ve boyutlarda düzenlenebilir.

Saklıkent kayak merkezi ve yayla yerleşmesi sahasında, kış sezonu dışında tıpkı karadeniz yaylalarında olduğu gibi yayla şenlikleri ve etkinliklerinin düzenlenmesi, turistik aktivitelerin yılın bir kaç mevsimine dağılmasını sağlayacağı için, bu tür organizasyonların resmi veya sivil kuruluşlarca üstlenilmesi gerekmektedir.

Saklıkent kayak merkezi ve yayla yerleşmesi sahası ile, yakın çevresinde bulunan fesliken, ilmelik, sakarpınarı ve karçukuru yaylaları arasındaki karayolu bağlantısının standartlarının artırılması durumunda, Bakırlı dağ, Tahtalı dağı ve Beydağları üçgeninde, turistik canlılığın artması kaçınılmaz olacaktır.

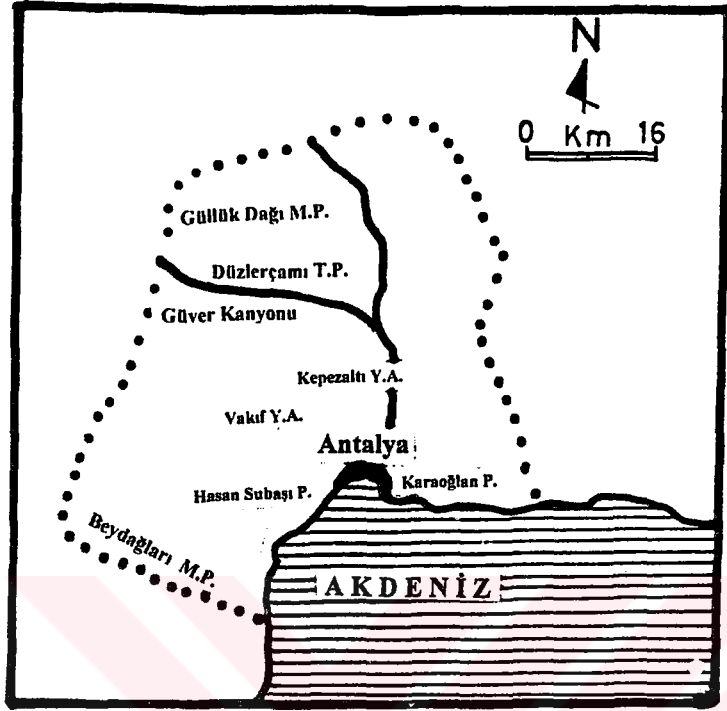
Sonuç olarak, Saklıkent kayak merkezi ve yayla yerleşmesinin, Antalya ili turizmine çeşitlilik katması ve turizm faaliyetlerinin yıl geneline dağılmasına katkıda bulunması nedeniyle, önemli bir konuma sahiptir.

Yeterli tanıtım ve yatırımların yapılması durumunda, Beydağları ve çevresinin, Antalya turizmine büyük katkı sağlaması olasıdır. Saklıkent kayak merkezi kanaatimizce, ülkemizin diğer kayak merkezleri ile rekabet etmek yerine, Antalya ilindeki mevcut turistleri kış ve yayla turizmine kanalize etme yolunu seçerse daha gerçekçi ve tutarlı olacaktır.

3.1.5. Araştırma Sahasında Yeşil Alanlar ve Milli Parklar

Kent parkları ve yeşil alanlar aslında boş zamanları değerlendirme yerleri olup, birer dinlenme-eğlence-spor ve oyun alanı fonksiyon yerleridir.

Çevreden temelde değiştirilmiş doğa üniteleridir. Nüfusun giderek artması ve yerleşmelerin giderek büyümesine paralel olarak, bu fonksiyon alanlarına olan talep, hızla büyümektedir. Özellikle kent hayatı için açık ve yeşil alanlar, birer solunum organı gibi düşünülmekte ve dolayısıyla da, büyük önem taşımaktadır. (Doğanay, H.,2001. Syf:144)

Harita 3.5. Araştırma sahasındaki Yeşil alanlar ve Milli Parkların lokasyonu

3.1.5.1. Güllük Dağı Milli Parkı:

Güllük dağı milli parkı, Antalya il merkezinin 31 km kuzeybatısında, Güllük dağının doğu yamaçları boyunca uzanır. Milli park, Antalya traverten taraçalarının en yükseği olan I. Basamağın, güneybatısında yer alır. Milli parkın giriş noktasında yükselti 315 m olup, Termessos antik kenti kalıntılarının bulunduğu yerde yükselti 960 m ye kadar çıkar.

Antalya il merkezinden milli parka ulaşmak için, şehrin 10 km kuzeyindeki Kepezbaşı mevkiinden, Antalya-Korkuteli-Denizli karayoluna girip, bu yolu 21 km kuzeybatıya yönünde takip etmek gerekir.

Güllük dağı milli park sahasının giriş noktasından 9 km güneydoğu yönünde gidildiğinde, Antalya ilinde bulunan antik kentler içerisinde en iyi korunmuş ve ayakta duran Termessos antik kentine ulaşılır. Güllük dağı milli parkına *Termessos milli parkı* da denilmesinin nedeni bu antik kentin varlığındandır.

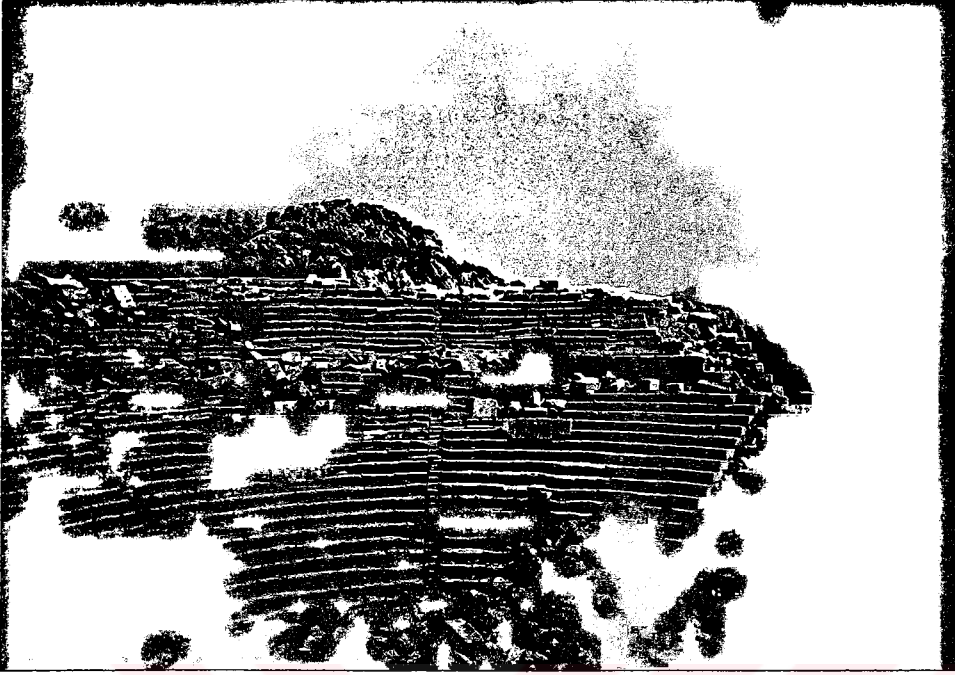

Foto 3.21.Termessos Antik Kenti Tiyatrosu

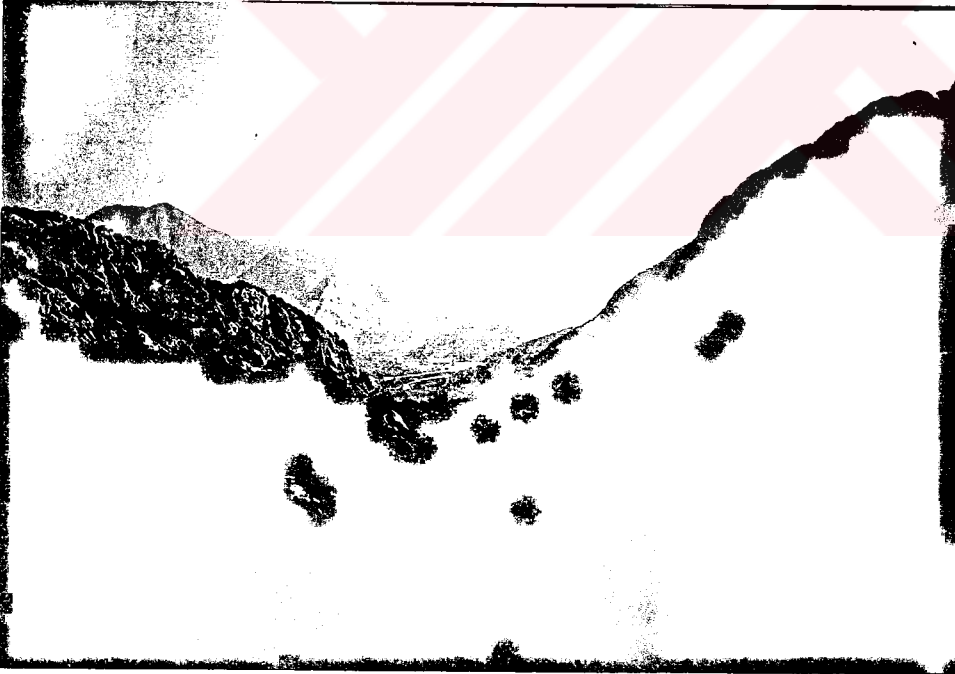

Foto 3.22. Güllük Dağı Milli Parkı Ormanlık Alanı

Milli park sahasının turistik çekim gücüne sahip olmasında Termessos antik kentinin katkılarının yanında, Güllük dağı ve çevresinin zengin flora-fauna özeelikleri de önemli yere sahiptir. Güllük dağı milli parkı, 1970 yılında milli park ilan edilmiş olup parkın toplam yüzölçümü, 6702 hektardır. Milli park sahasının

büyük bir bölümü, güllük dağının güneydoğusundaki *mecine ve yenice vadileri* arasında yer alır.

Güllük dağı milli parkında, ziyaretçiler için piknik alanları da mevcuttur. Ama ziyaretçiler milli parka piknik yapmak için değil, daha çok bol oksijenli, gür bitki örtülü alanlar ile termessos antik kentini ziyaret etmek için gelirler.

Güllük dağı milli parkı içerisinde bulunan Termessos antik kenti, Anadoludaki benzerleri içerisinde en iyi korunmuş olanlardan birisidir. Doğal afetler ve beşeri etmenler sonucu birçok antik kent bugün harabe durumunu almış olsada, Termessos antik kenti, kuruluş yerinin elverişliliği ve kurunaklı bir sahada bulunması nedeniyle, hala ayakta kalmayı başarmıştır. Yukarıda bahsettiğimiz elverişli konumu nedeniyle Termessos antik kentine tarihte, *kartal yuvası* ismi verilmiştir.

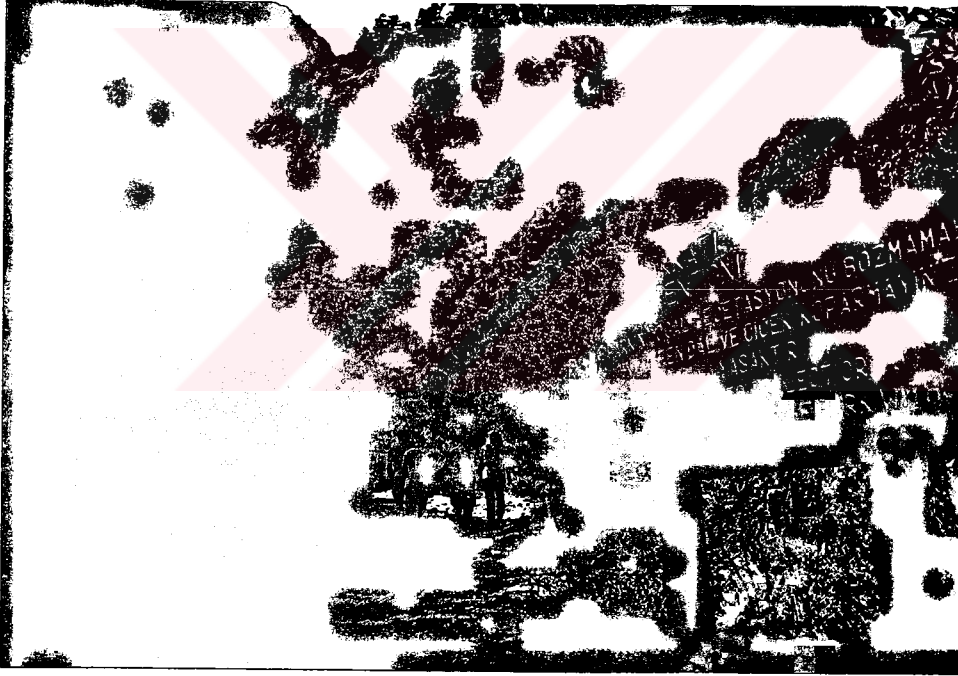

Foto 3.23. Güllük Dağı Milli Parkında Ziyaretçiler

Antik *psidya* bölgesinin en önemli şehri olan Termessos, Pamfilya bölgesinin sahil şehirlerine oldukça yakın olup, likya bölgesi ile de komşudur. Kent halkının Termessos'un canlı dönemlerinde, zeytincilikle uğraşan bir tarım toplumu olduğu söylenir.

Termessos ilk defa Hellenistik çağda ortaya çıkmıştır. M.Ö. İskenderin ordularına karşı geldiği için, Romalıların dostu olmuş, en parlak zamanını, M.S.

III. yy. da yaşamıştır.(Evliyaoğlu, S.,1996. Syf, 67) Termessos antik kentinin en dikkat çeken özelliklerinden birisi de, M.Ö. 333 yılında İskenderin şehri kuşatması ancak, çok iyi savunulduğu için kuşatmayı başaramamış olmasıdır.(O.G.M. Güllük dağı Milli Parkı Tanıtım Broşürü)

3.1.5.1.1. Bitki Örtüsü Varlığı

Güllük dağı milli parkı içerisindeki bitki örtüsünü, Kızılçam ormanlık alanı, makilik sahalar ve meşelikler olmak üzere üç gruba ayırabiliriz.

Kızılçam ormanları, milli parkın kuzeyindeki giriş noktasından (315 m) itibaren, 650-700 m yükseklikteki sahalara kadar hemen hemen her yerde görülür. Milli park içerisindeki Maki elemanlarında Kızılçam ormanlarının yayılış alanı ile paralellik gösterir. Çoğu yerde maki elemanları ile kızılçam ağaçları içiçedir.

Maki elemanları ve kızılçam ağaçlarının 700 m de son araziden çekilmesi ile, yerlerini sık meşelikler alır. Bu meşelikler, antik kentin yüksek noktalarına (950 m) kadar yayılmışlardır.

Milli park sahası içerisinde bulunan bazı bitki türleri şunlardır;

Meşe(Quercus)
Kızılçam (pinus brutia)
Yabani Zeytin (olea euraepa)
Keçi Boynuzu (cratonia siliqua)
Zakkum (nerium oleander)
Piramit Servisi(andız) (cupressus sempervirens)
Boylu Ardıç (juniperus exelja bieb)

Kekik (thymbna spicata)
Ada Çayı (sderitis)
Sütleg en (euphorbia)
 ncir (ficus carica)
Hayıt (vitex agnus castus)

3.1.5.1.2. Fauna Varlığı

Milli park geniş bir alana yayıldığı için doğal çevrenin farklılık gösterdiği bir çok sahaya sahiptir. Bu sahalara, özellikle yaban hayatı varlığı açısından elverişli yerlerdir.

Milli park sahası içerisinde birçok hayvan türüne rastlanır. Fakat bunlar içerisinde milli parka  zg n Alageyik ve Yaban Ke ilerinin ayrı bir yeri vardır. Bu alageyik ve yaban keçilerinin nesilleri tükenmek üzere olduğu için, günümüz itibari ile koruma altına alınmışlardır.

Milli park sahası içerisinde en sık rastlanan hayvanlardan biriside Sincaplar olup, park alanının giriş kesiminden itibaren hemen her yerde görmek mümkündür.

3.1.5.2. Düzlerçamı Tabiat Parkı

Düzlerçamı tabiat parkı, Antalya il merkezinin 18 km kuzeybatısında, Düzlerçamı belediyesi sınırları içerisinde yer alır. Tabiat parkı, I Antalya traverten basamağı ile II. Basamağın birbirinden ayrıldığı *Kepez Sekisi* nin üzeri boyunca kurulmuştur. Tabiat parkı sahası genelde, traverten düzlüğü üzerinde kurulmuş olsada, park alanı içerisinde engebeli ve arızalı arazilerde bulunur. Hatta, tabiat parkı sahasının güneyinde, Güver Kanyonu yer alır. Düzlerçamı tabiat parkının kuzeyinde Antalya-Denizli karayolu, güneyinde Kepez Sekisi, doğusunda Düzlerçamı yerleşmesi ve batısında ise Tahtalı dağının doğu etekleri yer alır.

Tabiat parkının alanı, 30.000 hektardır. Bu alanın 20.000 hektarı ormanlık alan olup, 10.000 hektarıda ziraat alanıdır. 20.000 hektarlık orman alanının 13.000 hektarı verimsiz orman, 6.000 hektarı verimli orman, ve 1.000 hektarıda enerji ormanıdır.(Düzlerçamı Tabiat Parkı Müdürlüğü Verileri)

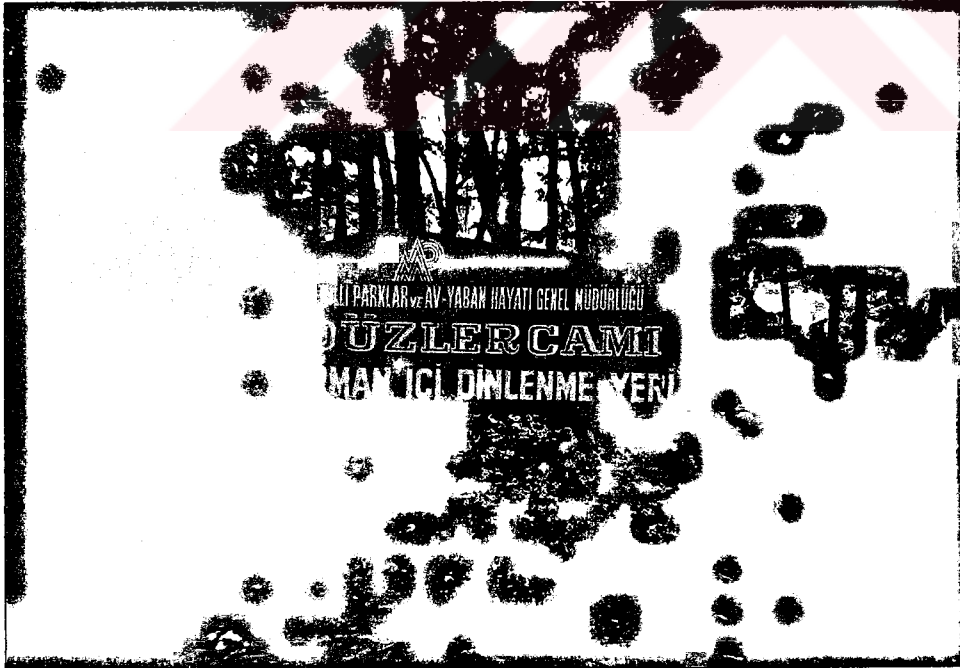

Foto 3.24. Tabiat parkı giriş bölümünden bir görünüm

3.1.5.2.1. Bitki Örtüsü Varlığı:

Düzlerçamı tabiat parkı, isminde de anlaşılacağı gibi Çam ağaçlarının yani, Kızılçamların yoğun olarak bulunduğu bir yerdir. Tabiat parkı ismini

muhtemelen bu kızılçamlardan almıştır. Düzlerçamı tabiat parkı alanında bulunan kızılçam ağaçları, kesintisiz olarak kepezaltı ve duacı mevkiilerine kadar devam etmektedir.

Tabiat parkı sahası içerisinde kızılçamlardan sonra en yaygın bitki örtüsü, makilerdir. Makiler daha çok, orman toprağının azaldığı ve eğimli, lapyalık alanlarda görülür.

Düzlerçamı tabiat parkı alanında 1998 yılında meydana gelen orman yangını, sahanın özellikle güneybatısında çok büyük bir maki-kızılçam alanının yanmasına neden olmuştur. Yapılan beşeri müdahaleler ve çevrenin fiziki özelliklerinin orman yangınlarına hassas olması, tabiat parkı içerisinde sürekli ufak çapta da olsa, yangınlar çıkmasına neden olur. Özellikle yaz aylarında kızılçam ağaçları, aşırı sıcaklar, ihmal, sabotaj ve kızılçam ağaçlarının kozalaklarının yangın anında 50 m uzaklara kadar sıçrayabilmesi gibi nedenlerden dolayı sıkça yangınlara maruz kalırlar.

3.1.5.2.2. Turistik Potansiyeli

Tabiat parkı içerisindeki Kızılçam ağaçları, rekreasyon alanları, alageyik üretim çiftliği ve güver kanyonu, sahaya turistik çekim gücü kazandıran unsurların başlıcalarıdır.

Güver kanyonu, düzlerçamı tabiat parkının 4 km güneyinde yer alır. Kanyonun oluşumunda, tabiat parkının güneydoğusunda bulunan ve kanyonun tabanından akım gösteren karstik kaynağın (güver suyu) önemli bir rolü olmuştur. Bu karstik kaynak, 1 km güneyindeki iki kaynakla daha birleştikten sonra, Konyaaltı plajından denize dökülen, Sarısu çayına bağlanır.

Yerinde yapılan ölçümlere göre Güver kanyonun derinliği 70 m ile 115 m arasında değiştiği görülmüştür. Kanyonun derinliği, kuzeyden güneye doğru gidildikçe azalmakla birlikte, kanyonun genişliği, bu yönün tersine doğru azalmaktadır. Söz konusu genişlik kimi yerlerde 15 m ye kadar düşmektedir.(Düzlerçamı Tabiat Parkı Müdürlüğü Broşürlerinden)

Güver kanyonu, kuzeydoğu güneybatı uzanışlı ana kolu ile, kuzeybatı güneydoğu uzanışlı tali kolunun birleşmesi ile, Y harfi şeklini alır.

Güver kanyonunu seyretmek amacıyla düzlerçamı tabiat parkının güneyinde tesis edilmiş dört seyir noktası bulunur.

Foto 3.25. Güver Kanyonundan genel bir görünüş

Güver kanyonunun tabanına, düzlerçamı tabiat parkından, yani kuzeyden inmek mümkün değildir. Tabiat parkından sadece seyir noktalarına ulaşır, kanyonu yukarıdan seyredebilirler.

Seyir noktalarının en güneyde yer alanına ulaşıldığı zaman, kanyonun tabanından akan güver suyunu, zakkum bitkileri, kanyonun batı yamaçlarındaki yanmış orman sahasını ve Antalya şehrinin bir bölümünü görmek mümkündür.

Güver kanyonunun tabanına inmek için tek yol, Kepez H.E.S.'nin kuzeybatısı boyunca uzanan stabilize yol olup, bu yoldan kanyona ulaşmak için, 6 km lik bir mesafeyi katetmek gerekir. Ancak, bu yolun 4 km lik kısmı sadece arazi araçları ile, kalan kısmı ise yaya veya bisikletler ile aşılabılır. Yol kalitesinin düşük olması, çevrenin maki çalılıkları ve lapyalar ile kaplı olması bu güzergahın aşılmasını zorlaştıran başlıca nedenlerdir.

Yukarıda bahsettiğimiz güzergah, henüz yöre halkı tarafından bile tam olarak bilinmemektedir. Bu güzergah, doğaya müdahale etmeksizin yapılacak düzenlemeler ile turizme açılabilir. Bu güzergah, doğa yürüyüşleri ve bisiklet

sporları için eşsiz bir doğaya sahip olduğu için, bu tür organizasyonların rahatlıkla gerçekleştirilebileceği bir mekandır.

Düzlerçamı tabiat parkı içerisinde, 1968 yılında 25 hektarlık bir alana kurulmuş olan, Alageyik üretim çiftliği vardır. Bu üretim çiftliğinde, 90 alageyik 50 kadarda dağ keçisi bulunur.

Düzlerçamı tabiat parkı içerisindeki kızılçam ormanları içerisinde, doğal bir yetişme ortamı bulan Alageyiklerin, *Av Turizmi* çerçevesinde, orman bakanlığından izin almış yerli, yabancı kişilerce avlanması maalesef serbesttir. Döviz karşılığı yaptırılan bu sınırlı av çerçevesinde, bir avcının sadece bir geyik avlamasına izin verilir.

Düzlerçamı tabiat parkı sahasını turizm sezonu boyunca, hafta içi günde ortalama 10 araç, hafta sonu ise 40-50 araç ziyaret etmekle birlikte, bu rakamın oldukça düşük olduğu dikkat çeker. Bunun sebebi, tanıtım yetersizliği ve turistlerin kıyı turizmine bağlı olmaktan kurtarılamamasıdır.

3.1.5.3. Vakıf Yeşil Alanları

Vakıf yeşil alanı ve zeytinlik sahası, Antalya şehir merkezinin 4 km kuzebatısındadır. Günümüzde turistik amaçlı kullanılmayan yeşil alanı incelememizin nedeni, sahanın Antalya şehri açısından önemi ve turistik potansiyelinin varlığından dolayıdır. Sahanın Antalya şehri açısından önemi, kanaatimizce yeşil alanın şehrin akciğeri görevini üstlenmesinden dolayıdır.

Vakıf yeşil alanının kuzeyinde Antalya ferro-krom fabrikası, güneyinde Antalya otogarı, batısında Akdeniz sanayi sitesi ve doğusunda Antalya-Burdur karayolu vardır.

Vakıf yeşil alanı, şehir merkezini oluşturan semtler ile, şehrin banliyöleri durumundaki fatih, kepezaltı ve ahatlı mahalleleri arasında adeta doğal bir sınır durumundadır.

Vakıf yeşil alanı 1934 yılında, Macar bir mühendisin direktifleri doğrultusunda düzenlenmiş olup, ilk zamanlarında 135.000 dönüm araziye sahipti. Bu alan 1970 yılında 90.000 dönüm ve günümüzde de 4.000 dönüme kadar gerilemiştir (Vakıf Müdürlüğünden mülakat yolu ile elde edilmiştir).

Vakıf müdürülüğünden aldığımız bilgiler, Vakıf yeşil alanı ilk kurulduğu yıllarda, güneyde konyaaltı plajı ve kuzeyde kepezbaşı arasındaki geniş sahaya yayıldığını göstermektedir.

Vakıf yeşil alanı içerisinde günümüz itibari ile yüzü aşkın bitki türü bulunur. Bunların başında, sahanın iklim şartlarını karakterize eden maki elemanları gelir. Palmiye, hurma , zeytin ve turuğgillerde diğer önemli bitkilerdendir.

Canlı varlığı açısından da zengin olan vakıf yeşil alanı içerisinde, sansar, tavşan, engerek yılanı, karatavuk ve bozlak başlıca hayvan türleridir.

3.1.5.3.1. Vakıf Yeşil Alanında Bazı Sorunlar

3.1.5.3.1.1. Yeşil Alanın Sürekli Daralması

Vakıf yeşil alanı, Antalya şehrinin yatay büyümesine bağlı olarak oluşan gecekondulaşma hareketinden olumsuz yönde etkilenmiştir. Şehrin özellikle kuzey-yönünde sürekli genişlemesi sonucu, vakıf yeşil alanının çevresi büyük gecekondulu mahalleleri ile kuşatılmıştır.

Vakıf yeşil alanın ilk oluşturulduğu yıllarda, Antalya şehrinin bu denli genişleyeceği düşünülmemiş olsa gerek ki, bugün yeşil alan şehrin ortasında kalmıştır. Şehrin kuzeyinde gecekondulaşmanın daha da büyümesine engel olması açısından, yeşil alan önemli bir yere sahiptir.

Nüfusun artan barınma(mesken) ihtiyacını karşılamak için konut alanı varlığı problem olduğundan, yeşil alanın sürekli olarak bazı kurumlar tarafından işgal edildiği görülmüştür. Vakıf yeşil alanının batısında kurulan sanayi sitesi ve güneyindeki Antalya otogarı bu alanın daralmasına neden olan en iyi örneklerdendir.

Sonuç olarak Antalya şehir merkezinin *akciğeri* durumundaki vakıf yeşil alanı daha iyi korunmalı ve arazisi kimse tarafından peşkeş çekilmemelidir. Vakıf yeşil alanın korunmasında, gönüllü çevre kuruluşları, yerel yönetimler, vakıf idaresi ve üniversite çevresine büyük görevler düşmektedir.

3.1.5.3.1.2. Ferro-Krom Fabrikasının Oluşturduğu Hava Kirliliği

Vakıf yeşil alanının 500 m kuzeyinde bulunan Antalya ferro-krom fabrikası, yeşil alanın kuzeyinde bulunan bitkilerin bazı yıllar kurumasına ve genelde de üzerlerinin gri bir tabaka ile kaplanmasına neden olur.

Antalya gibi turistik bir ilde, hatta ülkemizin turizm başkenti olarak adlandırılan bir şehrin ortasında, böylesine bir sanayi tesisinin bulunması, hem büyük ölçüde hava kirliliği hem de olumsuz bir görüntü oluşturur.

Yaklaşık on beş yıldır I. Taverten taraçası üzerindeki boş alana taşınması düşünülen ferro-krom fabrikası, günümüzde hala, şehrin ortasında faaliyetini sürdürmektedir.

Ülkemiz sanayisi açısından önemli bir yeri olan ve Türkiye’de sadece iki ilde bulunan ferro krom fabrikasının yukarıda bahsettiğimiz sahaya taşınması, fiziki sermayenin taşınma güçlüğü nedeniyle elbette güç olacaktır ama, Antalya turizminin geleceği açısından bu durum, bizce kaçınılmaz bir zorunluluktur.

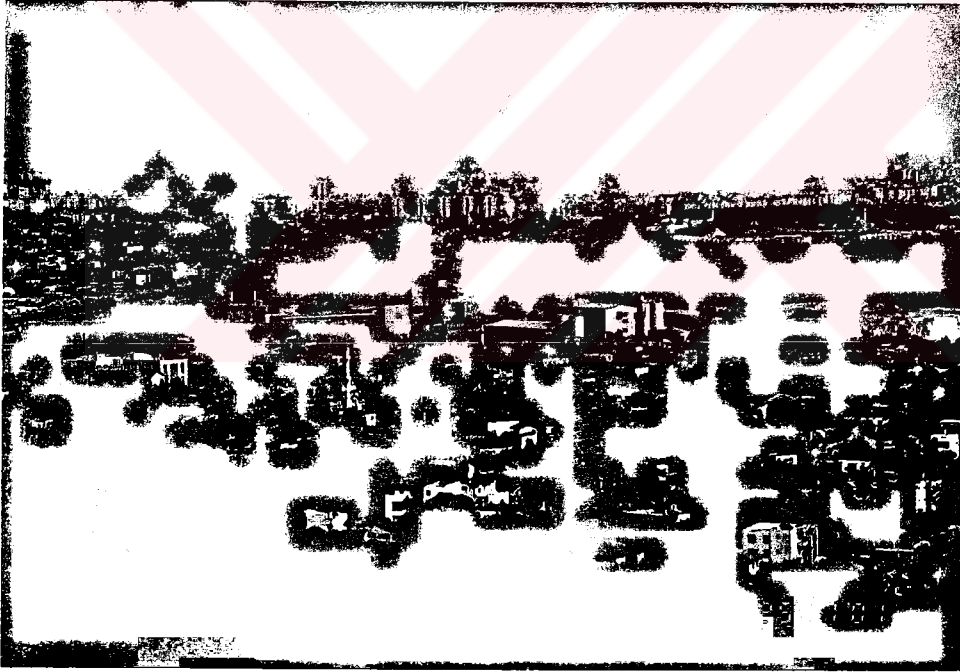

Foto 3.26. Ferro-krom fabrikası

3.1.5.3.1.3. Yangınlar ve Kaçak Avlanma Sorunları

Vakıf idaresinden aldığımız bilgilere göre, Vakıf yeşil alanında her yıl ortalama olarak on yangın olayına rastlanmakla birlikte, bu yangınların bazıları nispeten büyük çaplı olabilmektedir.

Vakıf yeşil alanının çevresi, yüksekliği 1 m yi aşmayan alçak duvarlar ile çevrilmiştir. Bu yüzden, çevreden sürekli olarak beşeri müdahalelere maruz kalır.

Maki alıllıklarının, bazı gecekondı semtlerinden gelen kişilerce sklp, yakacak maddesi olarak götürülmesi ve sanayi sitesindeki bazı kişilerin ihmalleri sayılabilecek önemli problemlerdendir.

Yukarıda bahsettiğimiz gibi, vakıf yeşil alanının çevresi dışarıdan kaçak girişlere oldukça müsaittir. Bu yüzden, vakıf sahası içerisindeki av hayvanlarının sürekli olarak avcılar tarafından avlandığı görülür. Hatta, avcıların silah sesleri, Antalya-Burdur karayolundan bile duyulmaktadır.

3.1.5.4. Hasan Subaşı Kent Parkı:

şehir merkezinin 2 km batısında yer alan Kent parkı, konyaaltı plajı ile Antalya yat limanı arasında uzanan Falezlerin zerine kurulmuştur. Kent parkının, yoğun nüfuslu alanlara yakınlığı, sahanın önemli bir çekim merkezi olmasını sağlamıştır.

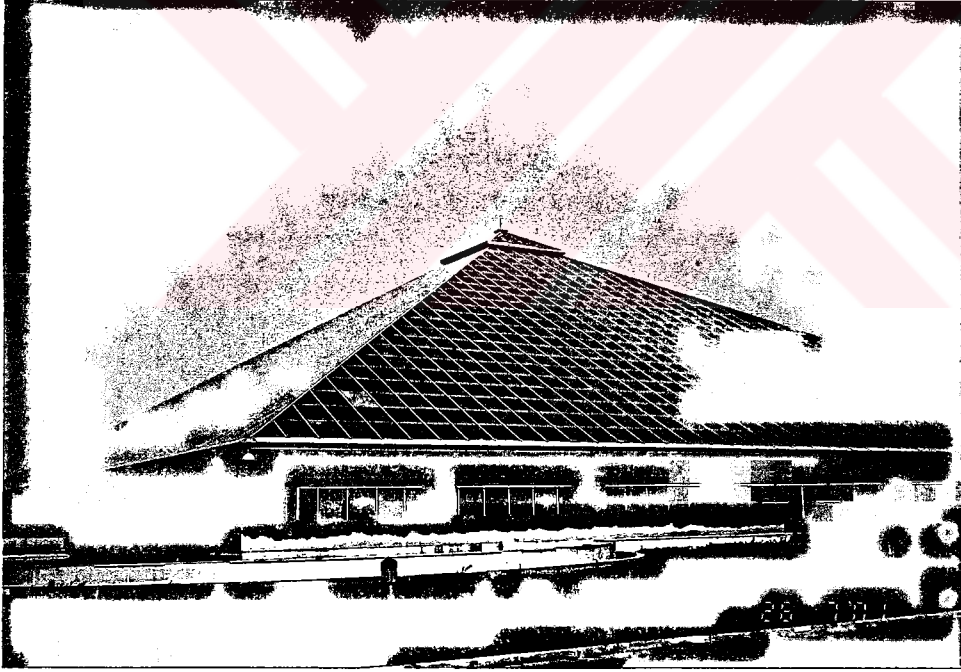

Foto 3.27 Kent Parkı içerisindeki Cam piramit

Kent parkı, sahip olduğu yeşil alan varlığı yanında, içerisinde bulunan Kültür ve Sanat merkezleri ile de önem kazanmıştır. Yaz aylarında Antalya şehrinde gerçekleştirilen konser ve etkinliklerin bir çoğuna ev sahipliği yapan 12 eylül açık hava konser sahası da kent parkı içerisinde yer alır.

Kent parkı içerisinde bulunan Sabancı kültür ve fuar merkezi (cam piramit), 1998 yılında Dünya Orman Kongresine ev sahipliği yapmıştır.

Kongre turizminin gelişmesi ve Antalya ilinde turizmin çeşitlenmesi açısından bu tip organizasyonlar oldukça önemlidir.

3.1.5.5. Karaalioğlu (Karaoğlu) Kent Parkı

Karaoğlu parkı olarak da bilinen park, Antalya şehir merkezi içerisindeki Işıklar semtinde bulunur. Karaoğlu parkı, Antalya il merkezinin en eski, en tanınmış ve en çok ziyaret edilen kent parkıdır.

Karaoğlu parkının başlıca turistik çekim güçleri;

- a- Denize olan elverişli konumu
- b- Bitki örtüsünün çeşitliliği
- c- Sosyal tesislerin varlığı şeklinde gruplandırılabilir.

Karaoğlu parkı, Antalya kale içi yat limanının 1 km güneydoğusunda, Antalya falezleri üzerinde yer alır. Parkın batısında 35-40 m yüksekliğe sahip falezlerden denize inmek için yapılmış basamaklar vardır. Falezlerin altında dalgaların aşındırdığı dev kayalıklar üzerinde, küçük turistik tesislere de rastlamak mümkündür.

Karaoğlu parkı içerisinde görülen hakim bitki türlerini, palmyeler, okalipüt, söğüt, dut, hurma ve birçok çeşit süs bitkileri şeklinde 120'yi aşkın bitki türü oluşturur (Çetinkaya, N, 1992 syf: 48).

Karaoğlu parkı içerisindeki Antalya hayvanat bahçesinin, on yıl önce Kepezaltı orman alanına taşınması ile, ziyaretçi sayısında belirgin bir düşüş göze çarpmıştır.

Günümüz itibarıyla park alanında, beş çay bahçesi ve bir çocuk parkı bulunur. Karaoğlu parkı içerisinde yer alan kapalı spor stadyumu ve Antalya Atatürk stadyumu, parkın özellikle hafta sonları kalabalık olmasına neden olmaktadır. Bu kalabalık kitlelerin, park alanındaki bitkiler üzerinde, yoğun bir tahribat gerçekleştirdikleri görülmektedir.

Karaoğlu parkının en önemli sorunlarından birisi, otopark sorunudur. Parkın doğusunda bulunan otopark alanı, turizm sezonunda gözlemlerimize göre oldukça yetersiz kalmaktadır. Özellikle tur otobüslerinin park yeri bulma sorununun hat safhaya çıktığı görülür.

Falezlerin kenarlarının güvensiz oluşu, sahada gözlemleyebildiğimiz sorunlardan bir tanesi olup, çevreye acilen güvenlik bariyerleri yapılması gerekmektedir.

Foto 3.28. Karaalioğlu Kent parkından bir görünüş

3.1.5.6. Kepezaltı Orman Alanı ve Dinlenme Sahası:

Yaklaşık 15 yıl öncesine kadar, Antalya otogarının çevresine kadar sokulabilen Kepezaltı orman alanı bugün, Kepezaltı mahallesi ile, Kepezbaşı seyir noktası arasında sıkışıp kalmıştır. Bu durumun oluşmasında, gecekondulaşma sonucu oluşan aşırı yapılaşma, en önemli etken olmuştur.

Kepezaltı orman alanı, Antalya şehir merkezinin 10 km kuzeyinde yer alır. Şehir merkezine en yakın orman alanı olarak dikkati çeken saha, Antalya şehrine kuzeyden girildiği taktirde, rahatlıkla görülebilir. Zaten, Antalya-Burdur karayolu bu orman alanının içerisinde geçmektedir.

Kepezaltı ormanlığının hemen hemen tamamı, kızılçam ağaçları ile kaplıdır. Kepezbaşı seyir noktasından bakıldığı zaman, bu geniş kızılçam ormanlığı rahatlıkla görülür.

Orman sahası içerisinde geçen karayolu ve piknik alanlarındaki ziyaretçilerin müdahaleleri, zaman zaman ufak çaplı yangınların çıkmasına neden olsa da, sahada büyük bir orman yangınına rastlanmamıştır.

Kepezaltı ormanlığının önemli çekim güçlerinden biriside, Antalya hayvanat bahçesidir. Ormanlık alan içerisinde, 5-12 yaş arası çocuklar için, çocuk kampı ve gençler için izci kamp yerleri ile gençlik kampı alanları bulunmaktadır.

Foto 3.29. Kepezaltı orman alanından görünüş

3.1.6. Araştırma Sahasındaki Başlıca Çağlayanlar

Türkiye, hemen bütün *turistik çekim gücü taşıyıcısı kaynaklar* bakımından, çok zengin bir ülkedir. Bunlardan biri de, ülkenin farklı coğrafi bölgelerinin değişik yörelerinde rastladığımız *doğa turizmi kaynakları*, yani *çağlayanlar* olup, kimi kaynaklarda bunlara, *şelale* de denir.

Türkiye Çağlayanlarının, henüz bir envanteri çıkarılmış değildir. Münferit araştırmalarda, tanıtılmaya çalışılmaktadırlar. Şimdi bunlara, Antalya'daki *Kurşunlu*, *Düdenbaşı* (I. Düden) ve *Falez* (II. Düden) çağlayanlarının tanıtımı eklenmektedir.

Bunlardan *Kurşunlu çağlayanları*, en yükseği 13.7 m ve diğerlerinin yükseklikleri de 1.5 ila 2 m.ler arasında değişen, art arda sıralanmış altı çağlayandan oluşurlar. Çevreleri düzenlenip, yararlanmaya açılmışlardır. *Düdenbaşı* (I. Düden) çağlayanı, 18 m. yükseklik göstermekte olup, yoğun ilgi gören bir rekreasyon sahasıdır. *Falez* (II. Düden) çağlayanı kıyıda yer alır. Antalya traverten taraçalarından biri olan 60 m. yüksekliğindeki bir *kıyı taraçası*

üzerinden, suları Akdeniz'e dökülür. *Görkemli bir doğa harikası* olup, özellikle denizden seyrine doyum olmaz. Hem karayolu ile ve hem de denizyolu ile kolayca çağlayana ulaşılabilir.

Çağlayanlar, birer turistik çekim gücü taşıyıcısı ya da doğa turizmi elemanı olarak, zamanla turistik çekim merkezleri durumuna gelebilirler. Hiç kuşku yok ki buna esas rolü, başlı başına birer doğa harikası olmaları oynar. Ancak bunda, başka etmenlerin de etki yapacağı kuşkusuzdur. Bunları, beşerî önlemler başlığı altında toplayarak, *ulaşım, elektrik, konaklama tesisleri, kamp kurma yerleri düzenlenmesi* gibi altyapı yatırımlarının yapılmış olması ve tanıtım olarak burada sıralayabiliriz.

Türkiye, doğa turizminin söz konusu bu kaynakları bakımından da, yüksek bir turistik potansiyele sahiptir. Bunların, etüt edilip tanıtımları yapılarak, Türkiye turizminin hizmetine sunulmaları, ekonomiye yapacakları katması bakımından önem taşır. Ancak, bu konudaki araştırmalar, henüz sayıca azdır. Bizim bu çalışmamız, daha önceki araştırmalara yeni bir çalışma katkısı bakımından önemli olduğu kadar, üç doğa harikası çağlayanın tanıtılması bakımından da önem taşımaktadır. Bunlar; *Kurşunlu çağlayanı, I. Düden çağlayanı* ve *II. Düden çağlayanı* olup, yerinde yaptığımız gözlem sonuçlarına dayanarak, bunları tanıtılmaya çalışılacaktır.

3.1.6.1. Kurşunlu Çağlayanları

3.1.6.1.1. Lokasyon Özellikleri

Antalya il merkezinin (Cumhuriyet meydanı) yaklaşık 21 km. kuzeydoğusunda bulunan, *Kurşunlu köyü* (1997'de 964 nüfus) sınırları içinde yer alır. Bu köy, Antalya merkez ilçeye bağlı *Aksu bucağının* (1997'de 1425 nüfus) köylerinden biridir. Çevre ailelerin kümbet şelalesi dediği şelaleler, Kurşunlu ve Topallı köyleri arasında yer alırlar. Art arda sıralanmış altı çağlayandan oluşurlar .

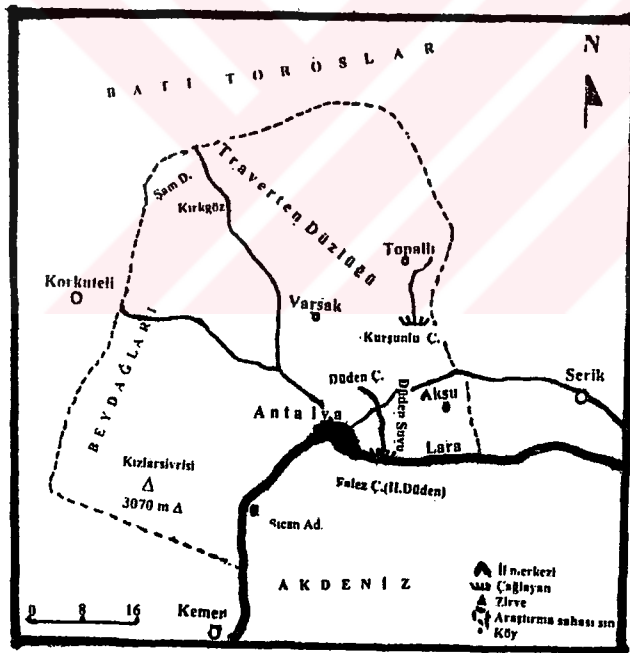
Kurşunlu çağlayanına il merkezinden ulaşılan, iki ayrı karayolu bulunmaktadır:

Bunlardan biri, Antalya-Havalimanı yolunu izleyip, bu yolun yaklaşık 15 km.sinden ayrılan Isparta karayoluna girilerek ulaşılan yoldur. Bu yol, az önce belirtildiği üzere, hemen hemen 21 km. tutar. Çağlayana ulaşılan ikinci yol ise, Düdenbaşı çağlayanının hemen doğusunu izleyen *Fettahlı-Gaziler-Topallı*

köylerini birbirine bağlayan köy yolundan da ulaşılabilir. Antalya il merkezi-Düdenbaşı arası yaklaşık 11 km ve Düdenbaşı-Kurşunlu arası ise, 14 km kadardır (toplam 25 km). Buna göre, çağlayana ulaşmak için birinci güzergahı izlemek, hem yol standardı ve hem de *erişebilme kolaylığı* bakımından, çok daha uygundur.

3.1.6.1.2. Jeomorfolojik ve Hidrografik Özellikler

Çağlayanlar, bu adı taşıyan derenin üzerinde yer alırlar. Kurşunlu deresi, *Büyük çağlayan* (13.7 m.) kuzeyinde, yaklaşık 2 km. kadar uzaklıkta bulunan, *Gelindüßen karstik kaynağı* tarafından oluşturulmuştur. Söz konusu kaynak, yerinde yaptığımız ölçmeye göre, hemen hemen 30 m. derinlikte ve 10 m. çaplı bir karstik çanakta oluşmuş olup, tipik bir *su çıkan* (resürjans) kaynağı olarak dikkati çeker.

Harita 3.6. Kurşunlu-Düden ve Falez Çağlayanlarının lokasyonu

Antalya il merkezinin yaklaşık 21 km. kadar kuzeydoğusunda, Kurşunlu köyünde ve *Kurşunlu şelaleleri tabiat parkı* içinde bulunmaktadır.

Burada oluşmuş karstik kaynak, alttan beslenen bir gölcük olup, fazla suları, Kurşunlu deresi diye bilinen akarsuyu oluşturur. Az önce de ifade edildiği üzere akarsu, yaklaşık 2 km. kadar SE yönünde aktıktan sonra, yatağı boyunca oluşmuş olan altı çağlayandan ilki olan ve yerinde yaptığımız ölçmelere göre 13.7 m.lik bir düşüş yüzeyi bulunan, Kurşunlu çağlayanı doğa harikasını oluşturur. Traverten

seki düzlüğü üzerinden akan Kurşunlu deresi suları, traverten seki yamacından, taban kaidesi üzerindeki *dev-kazanı gölü*, yani bir gölcüğe dökülür. Yerinde yapılan ölçme sonuçlarına göre, dev-kazanının ortalama derinliği 3 m. ve en derin yeri ise, hemen hemen 5.5 m. kadardır. Dev-kazanı gölünün güneydoğu kenarında, yamaçla su yüzeyinin birleştiği bir yerde, suları hayli gür bir karstik kaynak yer alır. Yeraltından beslendiği ve biraz kuzeyde, az önce sözü edilen *gelindüşen karstik gölcüğü* sularıyla ilgili bir kaynak olduğu söylenebilir. Çünkü bu tür kaynaklar, yazları *su yutan* ve kışları da *su çıkan* konumlar durumuna gelmektedirler. Gelindüşen karstik kaynağının yazın yuttuğu sular, muhtemelen 2 km. kadar güneydoğuda ve devkazanı gölcüğü kenarında ortaya çıkan, yazları yutulmuş sulardır. Bu sular, bir *hidrofor* (otomatik su pompalama görevi yapan motor) aracılığıyla, yaklaşık 50 km. kadar güneybatıda yer alan, bir depoya pompalanmakta ve buradan da, *Tabiat parkı* içinde bulunan çeşmelere aktarılmış olup, *piknik alanları* ziyaretçilerinin içme suyu ihtiyacı karşılanmaktadır.

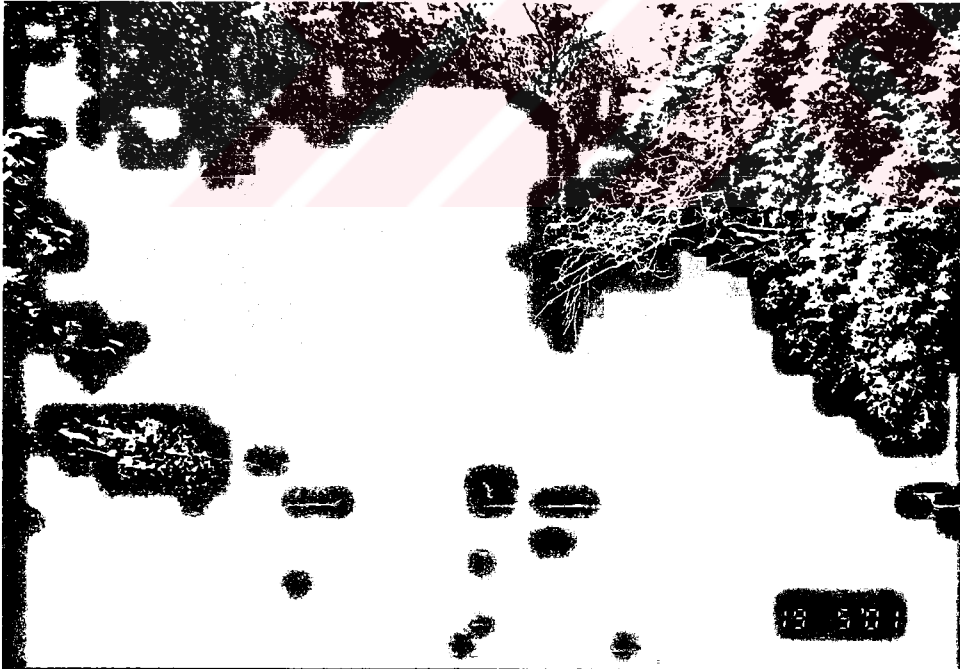

Foto 3.30. Kurşunlu çağlayanlarının en yükseği olan I. Çağlayan

Kurşunlu çağlayanı diye tanımladığımız büyük şelalenin biraz güneydoğusunda, belli aralıklarla art arda sıralanmış, altı çağlayan daha bulunmaktadır. Bunlardan ikinci çağlayan, başka bir ifadeyle büyük çağlayanın

güneyindeki ilk çağlayan, söz konusu altı çağlayanın en yükseği olup, yerinde yaptığımız ölçme sonuçlarına göre, 2.5 m.lik bir düşüş yüzeyi vardır.

Dev-kazanı gölü oldukça sığ olup, en derin yeri 1-1,5 m.yi bulur. Bu çağlayandan sonra, güneye doğru düşüş yüzeyleri 1.5 m.yi aşmayan beş çağlayan daha sıralanır. En son çağlayandan sonra Kurşunlu deresi, SE yönüne yönelerek, yaklaşık 14 km. yol aldıktan sonra, Aksu-Serik arasındaki *Tehnelli mevkiinde*, Tehnelli köprüsünden hemen sonra, Aksu çayına karışır.

3.1.6.1.2. Flora ve Fauna Özellikleri:

Saha, 25.01.1991 tarihinde, Kurşunlu şelalesi tabiat parkı ilan edilmek suretiyle Orman Bakanlığı tarafından *koruma alanı* durumuna getirilmiştir. Saha *orman dokusu, zengin maki formasyonu, çağlayanları ve anıt* niteliğinde çınar ağaçları gibi kaynak değerleri için korumaya alınmıştır. Hemen hemen, 394 ha. kadardır.

Foto 3.31. Kurşunlu şelalesi tabiat parkı piknik alanlarının hakim ağaç türü, *kızılçam* ağaçlarıdır.

Sahanın florası, genellikle *maki formasyonu* ve *kızılçam orman örtüsü* ile yer yer *çınar toplulukları* ile temsil edilir. Orman formasyonu elemanları, daha çok *kızılçam* (*Pinus brutia*), çınar (*Platanus orientalis*) ve tek tük *kavak* (*Populus alba*) gibi yüksek yapılı ağaçlardan oluşur. Özellikle Tabiat parkı koruma alanı

giriş sahası ile dinlenme ve piknik alanları kızılçam, akarsu boyları ise, çınar ağaçlarının yaygın olduğu yörelerdir.

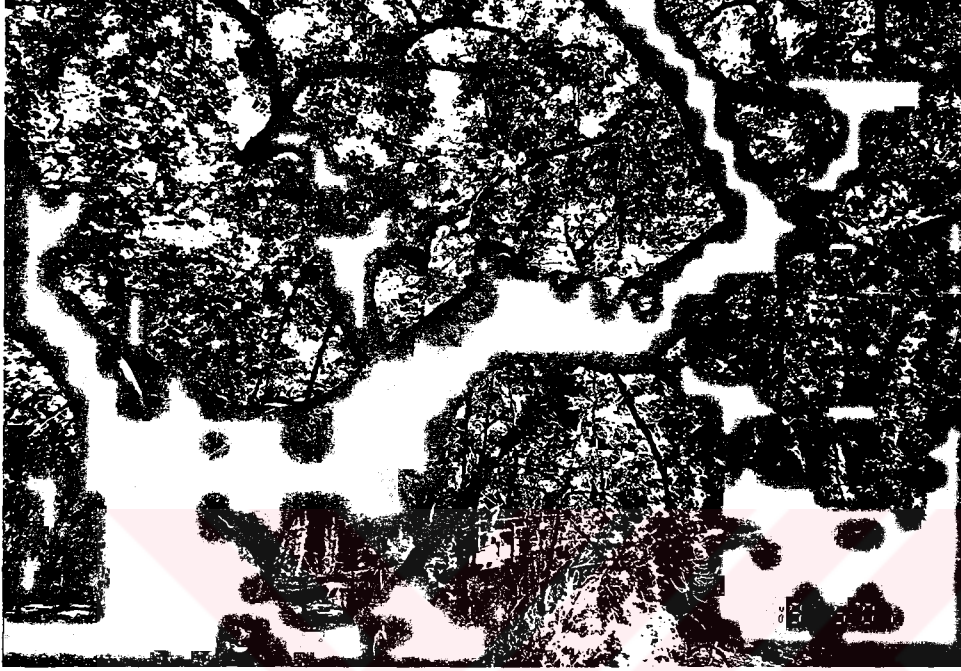

Foto 3.32. Kurşunlu şelalesi tabiat parkı içindeki kurşunlu deresi boylarında, *anıt* niteliği taşıyan çınar ağaçlarına rastlanır.

Bunlardan başka, çevrede en çok dikkati çeken *çalı türü bitkiler* ise *incir* (*Ficus carica*), *zakkum* (*Nerium oleander*), *adaçayı* (*Salvia*), *kekik* (*Thymus*), *Keçiboynuzu* (*Ceratonia siliqua* L.), *delice* veya *yabani zeytin* (*Olea evropea*) gibi türler olup daha çok sayıda *maki elemanı* ya da diğer türlerde rastlanır.

Büyük çağlayanın hemen hemen 150 m. kadar güneydoğusunda, yoğun bitki örtüsünden yararlanılarak, uzunluğu 40 m. kadar olan bir bitki tüneli oluşturulmuştur. Bu tünel, koruma alanı içindeki 22 kadar gezinti yolu elemanından biridir.

Fauna elemanları olarak sahada, bir çok kuş türü, tavşan ve çakal gibi kara canlıları yanında, *su canlıları* da dikkat çekicidir. Bunlar arasında başlıcaları olarak, dev-kazanı gölcüklerinde sık rastlanan *tatlı su kefalleri*, *mercan balığı*, *tatlı su kaplumbağası*, *yengeç* ve *beyaz karides* gibi canlılar, en fazla göze çarpanlardır. Hiç kuşku yok ki, çevrede *akrep* ve *yılanlar* da sık rastlanan canlılardır.

3.1.6.1.3. Sahanın Turistik Potansiyeli:

Saha, yemyeşil bir vadi görünümünde olup, bu *doğa harikası* güzelliği, ilk kez VII. Cumhurbaşkanımız Kenan EVREN aracılığı ile tanıtılmış diyebiliriz. Çünkü, 1982 Mayısında sahayı gezmiş ve bu çevrenin *düzenlenip turizme açılması* talimatını vermiştir. Sahada, akarsu vadisi ve hemen çevresi, daha çok *Şelale yörelerinin* yer aldığı akarsu bölümü düzenlenerek, hemen hemen 30 ha.lık bir kısmı, turistik aktiviteye açılmıştır.

Sahada yapılan düzenlemelerin başlıcaları olarak, saha girişindeki *kızılçam koruluğu piknik yerleri*, *sahaya giriş istikamet yönleri*, *iç gezinti yönleri*, *ziyaret yönleri* ve *Devlet konuk evi* burada hatırlanabilir.

Foto 3.33. Kurşunlu şelalesi tabiat parkı piknik sahasından bir görünüş. Fotoğraf, hafta içinde çekilmiştir. Hafta sonları daha kalabalık olur.

Yılın her mevsimi ve her ayında faal bir saha olan Kurşunlu şelalesi tabiat parkı, yüksek bir ziyaretçi potansiyeline sahiptir. Özellikle yılın *Mart-Kasım devresi*, yerli ve yabancı ziyaretçilerin yüksek sayılara ulaştığı *yoğun ziyaret sezonu devresi* olarak dikkati çeker. Ancak, *en yoğun ziyaret devresi*, turizm sezonu olarak tanımlayabileceğimiz Nisan-Ekim arası olup, bu devrenin günlük ziyaretçi sayısı, yaklaşık 1500-2500 kişi kadardır. Bunu, Kasım-Nisan devresi gibi

kısmen sönük bir devre izler. Bu devrenin günlük ziyaretçi sayısı, yaklaşık 300 ila 450 dolayına kadar düşer.

Foto 3.34. Kurşunlu şelalesi tabiat parkı, oldukça iyi düzenlenmiştir. Hemen girişinde, gezinti yönlerini gösteren tabelalar vardır.

Bu yoğun yararlanmalar nedeniyle sahanın, *koruma alanı* ilan edilmesi zorunlu duruma gelmiş ve daha önce de değinildiği üzere, 1991’de *Kurşunlu şelalesi tabiat parkı* adıyla, korumaya alınmıştır. Bununla birlikte sahanın, daha 1982’de olduğu gibi 30 ha. yerine 394 ha.lık bir koruma alanı olacak şekilde sınırları genişletilmiştir. Sahanın *piknik yerleri, yürüyüş parkurları, çocuk parkları, seyir terasları, dinlenme yerleri* daha fonksiyonlu ve korunaklı yerler durumuna getirilmiştir.

Antalya kenti ailelerinin, en gözde günübirlik rekreasyon yerlerinden biri olan kurşunlu şelalesi tabiat parkı, büyük ilgi görmektedir. Sahada aileler, daha çok piknik yapmaya zaman ayırmakta ve şelaleler sahasını gezmek için, yaklaşık yarım saatten fazla zaman ayırmamaktadır. Oysa yabancılar, sahada az kalmakta (çünkü tur grupları ile geldikleri için zamanları sınırlıdır). Fakat iç gezinti sahasını, yani şelaleler çevresini gezmeye, ortalama bir ila bir buçuk saatlik bir zaman ayırmaktadırlar.

Saha turizme açılınca (1982), çevrede *kır kahveleri, büfeler, turistik eşya satış reyonları* gibi bazı tesisler de yapılmıştır. Kurşunlu ve Topallı köyleri arasında bir konumda bulunan sahada çalıştırılan iş gücü, genellikle bu çevreden sağlanır (Ağustos 2001’de çoğunluğu mevsimlik, 35 iş gücü çalıştırılıyordu). Her yıl ihale açılması suretiyle saha, özel şirketler tarafından (ihale hangi şirkette kalırsa) işletilmektedir. Çevredeki ailelerin bazı el sanatı ürünleri (yörük çadırları, yörük heybe ve çorapları, ahşap kaşık vb) de, bu aileler tarafından sahanın belli kesimlerinde (giriş kısmında) satılmakta olup, kendilerine ek gelir kaynakları sağlamaktadır.

Foto 3.35. Kurşunlu şelalesi tabiat parkı içinde ziyaretçilerin çok uğradıkları metruk bir su değirmeninin çarkı görülmektedir.

Sahanın bir diğer turistik potansiyeli de, izci kampları ve gençlik kampları yeri olarak değerlendirilmesidir. Bu amaçla tabiat parkı, büyük ilgi görmektedir.

3.1.6.1.4. Başlıca Sorunlar ve Çözüm Önerileri:

Kurşunlu şelaleleri tabiat parkı, yemyeşil deseni, çağlayanları, sessiz bir ortam oluşturmaya, anıt ağaçları ve benzer kaynak değerleriyle ilgi çeken bir ortamdır. Korumaya alınmış olup, sahadan yararlanma, denetimli bir faaliyet olarak sürdürülmektedir. Böyle olmakla birlikte, sahaya yönelik çözümlenmesi

gereken bazı çevresel sorunları da vardır. Bunları şu başlıklar altında toplayabiliriz:

a) Gelindüſen karstik kaynağıyla ilgili sorunlar: Daha önce de ifade edildiğı üzere *Kurşunlu ſelalesi tabiat parkı* esas değerini ſelaleleri ile kazanmıştır. Bu doğa harikalarını oluşturan *traverten sekileri* ve çağlayanlar olması idi, söz konusu sahanın yüksek bir turistik potansiyeli söz konusu olmazdı. Ancak, bunların değeri de, *Kurşunlu deresinin suyu* tarafından belirlenir.

Biraz önce ifade edildiğı üzere Kurşunlu deresi, üzerindeki büyük çağlayana göre iki km. kadar kuzeybatıda yer alan Gelindüſen karstik kaynak çukuru içinde oluşmuş, küçük bir *karstik gölcüğün suları* tarafından oluşturulur. Büyük ölçüde bu kaynağın suları ile beslenir. Buna rağmen, hem kaynaktaki *mevsimlik azalma ve artma*, hem de çevresinde kurulan balık yetiştirme çiftlikleri ve kaynaktan tarımsal sulama suyu çekilmesi, serbest akışa geçen suyu büyük ölçüde azaltmakta ve Kurşunlu deresi yatağındaki canlı hayatını tehdit etmektedir.

Özellikle yazları, Gelindüſen karstik kaynağının sularını serbest akışa bırakmanın yolları aranmalıdır. Kaynağın sularından değişik amaçlarla fazla su çektikçe, vadi boyunca fitolojik ve zoolojik hayat tehlikeye girebilecektir.

b) Tabiat parkı iç düzenlemesi ile ilgili sorunlar: Her geçen devre, parka yönelik ziyaretçi sayısı artmaktadır. Bu nedenle, *gezi yolları* yeterli gelmemektedir. Hem bu yolların yenilenmesi ve onarımlarının yapılması, hem de *yeni yürüyüş parkurları* inşa edilerek yoğunluk hafifletilmelidir. Ayrıca, gezinti yolları boyunca *oturma bankları* konularak, ziyaretçilerin dinlenmeleri ve biraz daha fazla bu çevrede kalmaları sağlanmalıdır.

İç düzenleme ile ilgili önemli bir sorun da, ışıklandırma yapılmamış olması sorunudur. Bu nedenle ziyaretçiler, hep gündüz sahayı ziyaret etmek zorundadırlar. Oysa, Antalya gibi büyük bir turizm merkezine yaklaşık 20 km. uzaklıktaki sahaya, şayet ışıklandırma yapılırsa, turların akşamları da buraya gelmesi, yerli ziyaretçilerin, geç saatlere kadar piknik yerlerinde oturmaları mümkün olabilecektir. Çağlayanın ışıklandırılması geceleri romantik görünümler sergilemesini sağlar.

c) Park güvenlik hizmetlerinin iyi yürütülmediğı anlaşılmaktadır: Halkın *Evren Paşa Köşkü* diye bildiğı (VII. Cumhurbaşkanı zamanında

yaptırıldığı için) köşkün hemen yanında yer alan II. Çağlayanın (2.5 m.) dev-kazanı gölünde, 1983'den beri *Pekin ördekleri* besleniyordu fakat, bugün bu hayvanları görmek mümkün değildir. Balık faunasının da azaldığı ifade edilmektedir. Buna göre, çevrede aşırı ve kaçak avlanma da ,sahanın önemli sorunları arasında bulunmaktadır.

d) Ulaşım sorunu: Sahaya ailelerin daha büyük ilgi göstermeleri bakımından, ulaşım sorununun mutlaka çözümlenmesi gerekir. Bu amaçla, az sayıda otobüs hizmete sokulmakta ve çok az sefer yapılmaktadır. Örneğin, bu etüdü yaptığımız Ağustos 2001 tarihinde tesbit ettiğimiz sonuçlara göre yöreye, bir buçuk saatte bir sefer yapılmıyordu. Bu kadar çok ilgi gösterilen bir rekreasyon sahasına, hiç olmazsa onbeş-yirmi dakikada bir sefer yapılmalıdır.

E) Kaçak kesim: Bu da, az-çok önemli bir sorundur. Özellikle *kızılçam kaçak kesimleri* mutlaka önlenmelidir.

3.1.6.2. Düden (Düdenbaşı) Çağlayanı

3.1.6.2.1. Lokasyonu

Çağlayan, *Düdenbaşı* veya *İskender şelalesi* diye de bilinir. Cumhuriyet meydanından yaklaşık 10 km. güneydoğuda, *Varsak beldesi* (1997'de 12236 nüfus) yönetim sınırları içinde ve *Düden suyu* üzerinde yer alır. Yine bu akarsu üzerinde ve kıyıda denize döküldüğü yerde, bir Düden çağlayanı daha bulunmaktadır. Az sonrada inceleneceği üzere bu çağlayana *Kasser* veya *Falez çağlayanı* denilmesine rağmen, çoğu kaynakta *Düden* diye geçmekte ve *Düdenbaşı çağlayanı* ile karışmaktadır.

Bu karışıklığın önlenmesi bakımından, kıyıda yer alan *Falez şelalesine* II. Düden, iç kesimde yer alana yani şu anda incelemekte olduğumuza da, I. Düden çağlayanı adını vermeyi denemiş bulunuyoruz.

Düdenbaşı çağlayanına, üç ayrı yoldan ulaşmak mümkündür. Ancak bunların en uygun olanı, Antalya çevre yolu-Teomanpaşa mahallesi-Varsak beldesi yoludur. İkinci bir yol ise, kentin kuzey mahallelerinden Kütükçü ve Sütçüler doğrultusunu izleyen yol olup, bu yol, Düden suyunun kaynaklarından biri olan Kırkgöz'ün bir kısım sularını *Kepez HES'e* taşıyan DSİ su kanal boyunu izlemektedir. Üçüncü yol ise, Kurşunlu çağlayanına giden yoldan ayrılır.

Çağlayan, bugünkü Antalya otogarına göre 10 km, yine örneğin Konyaaltı plajından 14 ve Falez çağlayanına göre ise yaklaşık 9 km. uzaklıktadır.

3.1.6.2.2. Jeomorfolojik ve Hidrografik Özellikleri

Düden suyu ile Düdenbaşı çağlayanı arasında, sıkı bir bağ bulunmaktadır. Çünkü, az önce de ifade edildiği üzere söz konusu çağlayan, bu akarsu üzerinde yer alır. *Birinci Düden* ya da *Düdenbaşı çağlayanı* (İskender çağlayanı da denir) diye adlandırılan çağlayanın suları, onun bulunduğu konumun, yaklaşık 28 km. kadar kuzeybatısında Kırkgöz karstik kaynağı sularından gelir.(İzbirak, R,1990) Bu kaynak, Antalya-Burdur karayolunun *Çubuk boğazı* (875 m.) güneyinde, yaklaşık 280 m. yükselti gösteren bir *traverten seki düzlüğü* ile hemen ardında yükselen *Şam dağı*nın kesişme alanından, birkaç göze (kaynak) biçiminde çıkar.Bu kaynakların suları ise, *Kestel karstik gölü* (şimdi bu sahada göl yoktur; yani kurumuştur) polye çanağının tabanındaki *suyutanlar* yani *ponor*lardan beslenirler. Toroslar'ın *Katrancı dağları* (Kulübetepe 2328 m.) karst kaynaklarıyla da ilgili (bağlantılı) olduğu anlaşılan bu kaynaklar, Kırkgöz yöresinde, *Kırkgöz karstik kaynakları* adıyla, Pınarbaşı diye de anılan bu yörede, *birkaç voklüz kaynağı* (restürjans kaynakları) biçiminde yüzeye çıkarlar ve *Düden suyu* (çayı), buradan oluşmaya başlar.

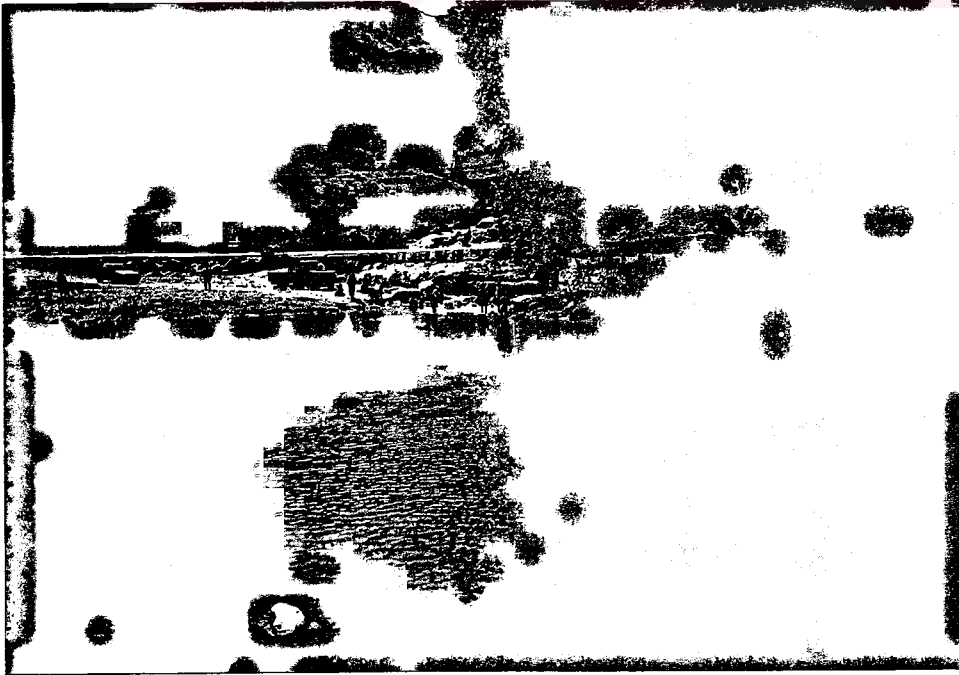

Foto 3.36. Kırkgöz Karstik Kaynağı

Kırgöz'de oluşan Düden suyu, yaklaşık 2 km. kadar güneydoğuya doğru yüzeyde aktıktan sonra, Bıyıklı düdeni (Bıyıklı su yutanı) çukuruna dalar ve yeraltına inerek kaybolur. Hemen hemen 18 km. kadar süren bu yeraltı akışı sonunda, Yani Antalya ovaları I. traverten sekisi ile II. traverten sekisi arasındaki yeraltı akışı sonucu, biraz öncede ifade edildiği üzere Varsak beldesi yakında gür bir karstik kaynak şeklinde yüzeye çıkar. Yaklaşık 200-250 m. açıkta aktıktan sonra, yeniden yeraltına dalarak, iki km. ye yakın bir yeraltı akışından sonra *Düdenbaşı* denilen mevkide açığa çıkar ve ünlü doğa harikası Birinci Düden çağlayanı ya da Düdenbaşı çağlayanı adlarıyla bilinen, çağlayanı oluşturur.

Foto 3.37. Düdenbaşı çağlayanı Ağustos-Eylül arasında çok az su taşır. Yaklaşık 8 m³/sn. kadardır.

Çağlayan, yaklaşık 18 m. yükseklikte bir traverten depoları sekisi üzerinden düşüş yapar. Bu depoların oluşumunda esas rolü, Kırgöz kaynakları ile birlikte, Toroslar içinde (Katran dağları) yer alan *Çeltikçi* ve *Kestel Polyeleri* sularının eritip taşıdığı sedimentlerin oynadığı söylenebilir. Dolayısıyla da çağlayanı oluşturan *traverten sekisi*, kalker tortul depoları olup, bu düzlük önünde eğim kesikliği, ilginç bir doğa harikasının oluşmasına yol açmıştır. Çağlayanın önünde, yani eğim kesikliği tabanında, içinde rahatlıkla girilip yüzülebilecek genişlikte ve

yaklaşık 6.5 m. derinlikte (yerinde yapılan ölçme sonuçları) bir dev-kazanı gölü (gölcüğü) oluşmuştur. Çağlayan yamacının batı kenarında bir *tünel-mağara* yer alır. Buna Düdenbaşı mağarası denilmekte olup, çağlayanın dev-kazanı gölüne buradan geçilerek inilir. Uzunluğu yaklaşık 18 m., 1.2 ila 2 m. genişlik ve 1.8 ila 2 m. yükseklik gösterir (yerinde yaptığımız ölçme sonuçları). Çağlayana dönük cephesinde mazgala benzer *pencereler* vardır. Buralardan ışık alır. Ayrıca, ışıklandırılmıştır. Çağlayan suları üzerinde oluşan *gökkuşağı*, bu pencerelerden rahatlıkla seyredilmekte ve çok da *romantik* gözükmektedir. Mağaranın içinde, *traverten katmanları* ile *sarkıt* ve *dikit sütunları* bulunmaktadır. Mağaraya kuzeyden girişin hemen ilk merdiven başı kenarında bir dilek yeri vardır. Yerli ve yabancı ziyaretçiler, burada *dilek dilemektedirler*

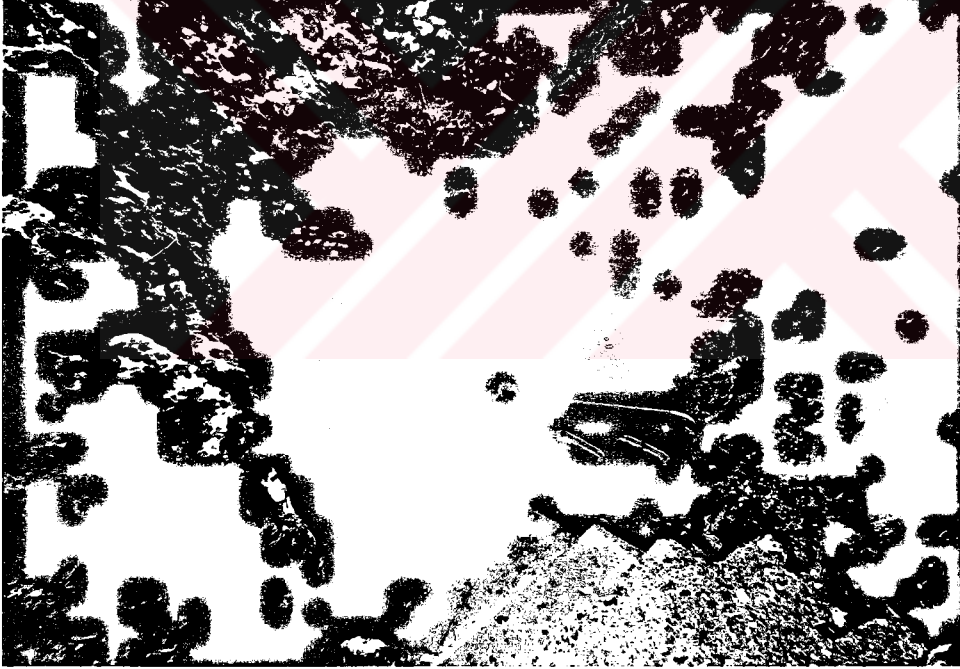

Foto 3.38. Düdenbaşı çağlayanına iniş dev-kazanı gölü kenarına iniş-çıkış yolu durumunda olan Düdenbaşı mağarasının girişinden bir görünüş.

Çağlayanın suları, çevreden katılan karstik suları da toplayarak, Düden suyu adıyla güneye doğru yatağı boyunca devam ederek, Antalya kent merkezine göre doğuda ve *çağlayan mahallesi* sınırları içinde denize ulaşır. Akdeniz'e dökülen suları, II. Düden çağlayanı veya Falez çağlayanı adıyla bir doğa harikası oluştur.

3.1.6.2.3. Çevrenin Doğal Bitki Örtüsü:

Çevre, oldukça zengin bir doğal bitki örtüsü taşımaktadır. Örneğin, Kurşunlu çağlayanı tabiat parkı içinde rastladığımız bitki türlerinin hemen hemen hepsine, bu çevrede de rastlamak mümkündür. Bir farkla ki, D.S.İ tarafından çevreden düzenlemeler yapılmış ve bazı *süs bitkileri* de yetiştirilmek suretiyle, çevrenin bitki türleri zenginleştirilmiştir.

Çevrenin başlıca süs bitkileri arasında *palmiye* (*Trachycarpus excelsa*), *zakkum* (*Nerium oleander*), *zambak* (*Lilium*), *sarmaşık* (*Tamus communis*), *gül* (*Rosa*), *kaktüs* (*Gierge*) ve *kaucuk*. (*Ficus elastica* Roxb.)... gibi bitkiler burada hatırlanabilirler.

Çevrenin hakim bitki örtüsü, *maki topluluğu* olup başlıca elemanları *kocayemiş* (*Arbutus unedo*), *sandal* (*Arsutus andrachne*), *kermez meşesi* (*Qercus coccifera*), *defne* (*Laurus nobilis*)... ilk bakışta göze çarpanlarıdır.

Akdeniz bölgesinin ayırıcı ağaç türlerinden olan *kızılçam* (*Pinus brutia*), sahaya giriş kısmının ağaçlı park bölümü doğu kesiminde yer alır ki, bunlar da burada insan tarafından yetiştirilmişlerdir. Sahanın en görkemli ağaçları, Kurşunlu çağlayanı tabiat parkında da dikkat çekici oldukları üzere, çınar ağaçları (*Platanus orientalis*) olup, bunlar arasında, *anıt ağaç* kabul edilebilecek kadar eski olanları bulunmaktadır (500-600 yıllık). Dikkat çekici diğer bazı ağaçlar arasında *kavak* (*Populus alba*), *söğüt* (*Salix alba* L.) ve *zeytin* (*Olea europaea* L.), göze çarpar.

3.1.6.2.4. Turistik Potansiyeli:

Sahanın, yüksek bir turistik potansiyeli vardır. Bunda, Antalya gibi büyük bir kente yakınlığı, doğal çevre özellikleri ve çevrede yapılan düzenlemenin etkili olduğu söylenebilir.

Çevre, oldukça planlı bir şekilde düzenlenmiş olup, DSİ tarafından, girişinde amaca uygun bir ağaçlı park alanı oluşturulmuştur (çınar, palmiye okaliptüs, zakkum, zambak ve benzer süs bitkileri ile ağaçlardan oluşan bir parktır). İçinde, çocuk parkı ve ailelerin oturabilecekleri banklar, ayrıca büfeler ve kır kahveleri bulunmaktadır. Giriş kısmında ise, otopark ve çok sayıda da, *turistik eşya satış reyonları* yer alır. Saha DSİ (13.bölge) tarafından 1970-1972 yılları arasında rekreasyonel saha olarak düzenlenmiş olup, giderek önem kazanmıştır.

Çevrede bulunan ticari iş yeri sayısı, 21 dolayındadır (2001 Ağustos ayında). Bunların önemli bir kısmı fotoğraf filmi, gümüş hediyelik eşyalar, yazlık giyecekler, yörük kilimleri, yörük heybeleri gibi hediyelik turistik eşyalar satan iş yerleridir. Diğerleri ise lokanta, büfe, kır kahvesi, bilet satış gişesi gibi tesislerdir. Ayrıca, çağlayanın dev-kazanından hemen hemen 150 m. kadar güneyinde, iki önemli alabalık yetiştirme çiftliği faaliyet göstermektedir. Çevrede taze balık pazarlanması da, yöreye ilgiyi teşvik etmektedir.

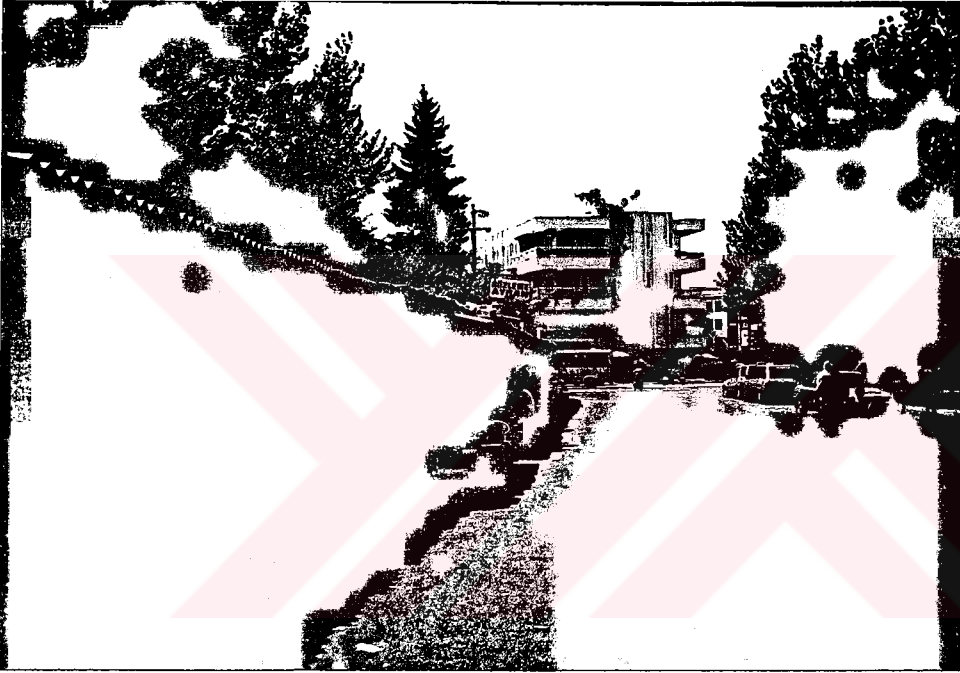

Foto 3.39. Düdenbaşı çağlayanı girişinde ilk dikkati çeken tesisler, *turistik eşya satış reyonları* ve otoparktır.

Düdenbaşı çağlayanı çevresine yönelik turistik aktivite, hem *iç turistik aktivite* ve hem de *dış turistik aktivite* olarak devam etmektedir. Coğrafi konumunun avantajı nedeniyle (bunda, bölge iklim özelliklerinin de ayrıca önemli bir payı vardır), yılın her mevsiminde, hatta yıl boyunca sahaya ziyaretçi gelir. Bununla birlikte, en yoğun ziyaretçi akını, turistik sezon olarak bilinen Mayıs-Ekim arasındaki devre olup, bu devrenin günlük ziyaretçi sayısı 2500 dolayındadır. Sezon dışı (Kasım-Nisan devresi) ziyaretçi sayısı ise, günlük ortalama olarak 250-750 arasında değişir. Dolayısıyla da sahaya yönelik yıllık ziyaretçi sayısı, 550 bin ila 600 bin dolayında gerçekleşmektedir.

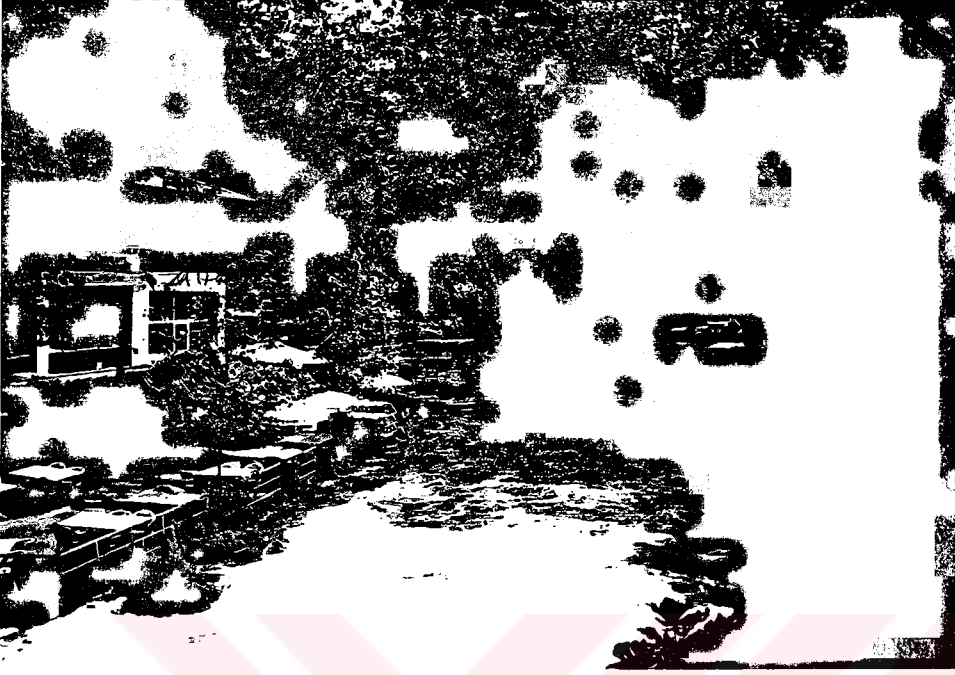

Foto 3.40. Düdenbaşı çağlayanı dev-kazanının 150 m. kadar güneyinde yer alan alabalık çiftliği çevresinde, Ağustos ayında da akarsu oldukça fazla su taşımaktadır. Oysa çağlayandan, çok az su akmaktadır. Buna göre akarsu çağlayanın altından çıkan karstik kaynak suları ile de besleniyor.

Ziyaretçi sayısının bu ölçüde yüksek olmasında, Antalya'ya *paket-turlar* ile gelen yabancıların tur güzergahında, Düdenbaşı-Falez (II. Düden) ve Kurşunlu çağlayanlarının bulunmasıyla da ilgilidir. Ancak, hiç kuşku yok ki ziyaretçilerin büyük payını (% 70'i biraz aşar) yerli ziyaretçiler oluşturur. Bunlar arasında, toplu okul öğrenci gruplarına sık rastlanmaktadır.

Çevreye olan söz konusu yoğun ilgiye rağmen, bu doğa harikası ile ilgili bazı sorunlar da vardır:

1. Yaz aylarında çağlayanın akımının azalması:

Biraz önce söz konusu edilen Bıyıklı düdeni, Düden suyu üzerinde yer alır. Akarsuyun hepsi, bu düdene dökülmez. Çünkü, akarsu sözü edilen düdene varmadan, açılan bir DSİ kanalı yoluyla suyun bir bölümü, Kepez HES'na aktarılır. Burada kullanıldıktan sonra, yine başka bir kanalla, kuzeybatı-güneydoğu yönünde Düdenbaşı çağlayanına ulaştırılır. Yazları kaynaktaki su düzeyinin azalması ve buharlaşma sonucu fazla su kaybı olması nedeniyle, çağlayanın debisi azalmaktadır.

2. Plansız yapılaşma:

Daha baştan da ifade edildiği üzere çağlayan, Antalya Büyükşehir belediye sınırları dahilinde ve *Düdenbaşı mahallesi* içinde bulunmaktadır. Onun kuzeyinde ise, *Güneş mahallesi* yer alır. Bu mahallelerde, plansız ve hatta *kaçak yapılaşma* görülmektedir. Bu durum, çevrenin estetik görünüşünü bozması yanında, yabancı turistler nazarında olumsuz bir izlenim bırakmaktadır.

3. Işıklandırmanın yetersiz oluşu:

Çağlayanın görkemi, ancak gündüz gözüyle seyredilebilmektedir. Oysa, renkli projektör ışıkları ile (Dev-kazanın doğu ve batısına monte edilecek) ışıklandırılması halinde, *görünüm romantik bir manzara kazanacak* ve yerli-yabancı ziyaretçiler tarafından akşamları da bu doğa harikası ziyaret edilebilecektir.

3.1.6.3. Falez (II. Düden) Çağlayanı

3.1.6.3.1. Lokasyon Özellikleri:

Kimi haritalarda *Kasser çağlayanı* diye de geçen bu doğa harikası, bazı kaynaklarda *Aşağı Düden şelalesi* diye adlandırılmaktadır. Daha uygun olacağını düşünerek, biz bunlardan, Varsak beldesi yakınında bulunana, yani Düdenbaşı çağlayanına, aynı zamanda da I. Düden Çağlayanı ve kıyıda bulunan, şu anda incelemekte olduğumuza da II. Düden veya Falez çağlayanı adı verilmesini denedik ki, *Düdenbaşı çağlayanı* konusunda bunu vurgulamıştık.

İl merkezine göre (Kaleiçi-Cumhuriyet meydanı) doğuda ve yaklaşık 10-11 km. uzaklıkta olan bu doğa harikası, kentin *çağlayan mahallesi* sınırları içinde bulunmaktadır. Cumhuriyet meydanından buraya ulaşmak için Cumhuriyet caddesi-Atatürk caddesi-Işıklar caddesi ve Tevfik Işık caddesinden Lara caddesi boyunca devam edip, Düden suyu köprüsüne varıldığında, bu köprünün hemen güneyinde, görkemli bir doğa harikası olan Falez ya da II. Düden çağlayanı ile karşılaşılır.

Falez çağlayanı, Antalya otogarına yaklaşık 17 km., havaalanına 16 ve Cumhuriyet meydanına az önce de ifade edildiği üzere, 11 km. karadan uzaklıktadır.

Çağlayana, karayolu ile gidilebileceği gibi, *denizyolu ile de gidilebilir*. Nitekim, Antalya tarihî Kaleiçi yat limanından, şelale turu adı altında çağlayana,

yat turları düzenlenmektedir. Bu yolculuk yaklaşık *bir saat* sürmekte olup, yat limanı-çağlayan önleri arası, hemen hemen 5.4 mil (10 km. kadar) dolayındadır.

Bu seyahat esnasında, yükseklikleri 25 ila 40, bazı kesimlerde ise 50 m.yi aşan Antalya traverten sekilerinin kıyı boyunca uzananları, romantik güzellikler sergilemektedir. Ama en çarpıcı güzellik, elbette Falez çağlayanı çevresinde dikkati çeker. Çağlayanın biraz doğusunda, *Ofo Hotel*, güneydoğusunda ünlü *Karpuzkaldıran plajı* ve *Baba burnu* ile daha doğuda ise yine ünlü *Altinkum* veya *Lara plajı* yer alır.

3.1.6.3.2. Jeomorfolojik ve Hidrografik Özellikler:

Falez ya da tarafımızdan verilen adıyla II. Düden çağlayanı, daha önce de birkaç kez tekrarlandığı üzere, Düden suyu (Düden çayı, yaklaşık 15 km.) suları tarafından, bu akarsuyun Akdeniz'e ulaştığı konumdaki *yüksek bir taraça* (seki) tarafından oluşturulmuştur.

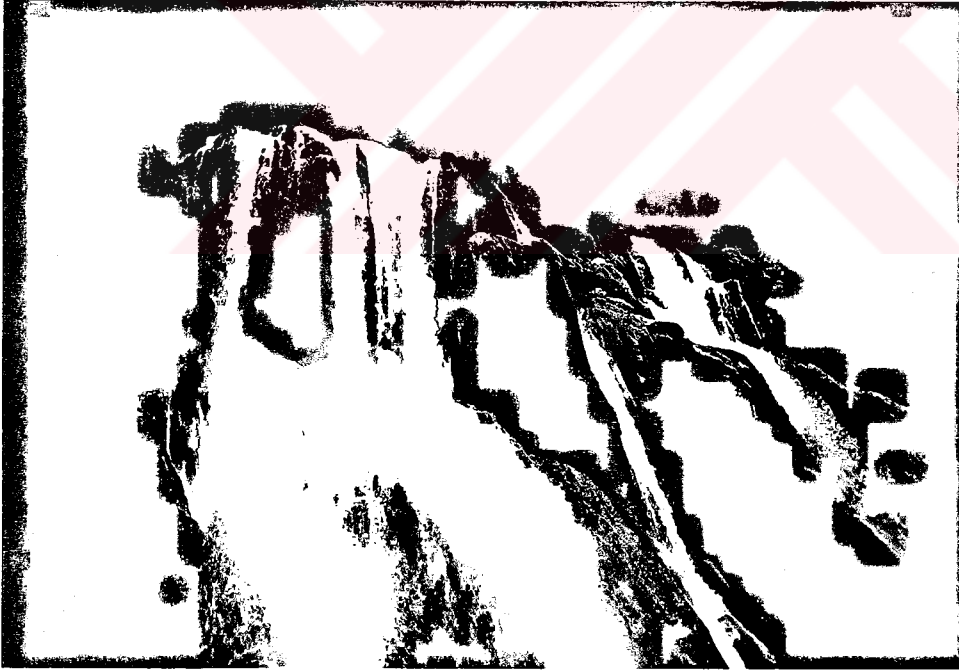

Foto 3.41. Falez (II. Deden) çağlayanı, yazları suları azalmasına rağmen, yinede önemli miktarda su taşır.

Bu ilginç doğa harikasının yüksekliği, değişik kaynaklarda farklı değerler olarak verilmiştir. Örneğin, İzbirak (1996:174) tarafından 20 ila 25 m., Saraçoğlu (1990:190) tarafından 20 m., Evliyaoğlu (1996:56) tarafından 40 m. gibi. Gerçi, bu farklı değerler normaldir ve kısmen kesinlik ifade edebilmeleri bakımından,

yerinde ölçme yapılması gerekir. Traverten tıraşasının burada yüksekliği 60 m. ve Falez çağlayanının yüksekliği ise, hemen hemen 58 m. dolayında saptanmıştır. Bu nedenle, yazları suları doğal olarak azaldığı halde, yine de görkemli bir doğa harikası olarak dikkati çeker Özellikle Nisan-Mayıs devresinde fazla su taşınması nedeniyle (Yaklaşık 35 m³/sn.), *denizden seyredilmesi kaydıyla*, heyecan verici bir görünüm sergiler.

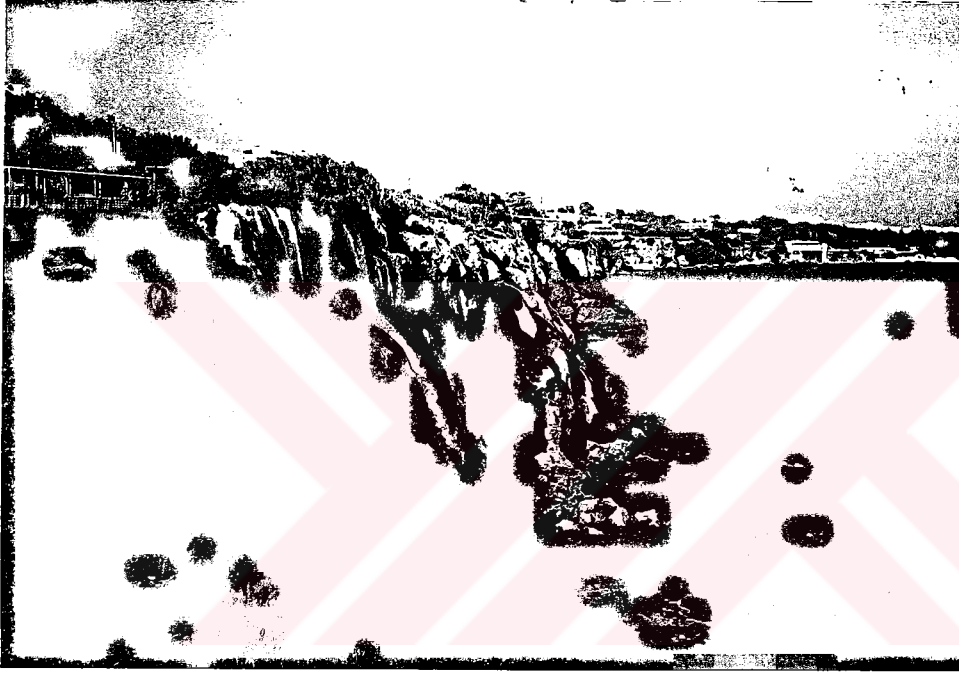

Foto 3.42. Falez (II. Düden) çağlayanı, en görkemli bir biçimde denizden seyredilebilir.

Bu çağlayanın en tipik özelliklerinden biri, dev-kazanı gölü bulunmayışıdır. Çünkü, az öncede ifade edildiği üzere, doğrudan doğruya suları Akdeniz'e dökülmektedir. Yazları taşıdığı suyun azalması nedeniyle suların düşüş yüzeye boyunca, yamaçta yer yer açılmalar meydana gelir. Ancak, kışları ve ilkbaharda bol su taşınması nedeniyle, çağlayan sularının düşüş yamaç yüzeyi, baştan başa köpüren sularla örtülüdür.

3.1.6.3.3. Turistik Potansiyeli:

Deniz kenarında ve 58 m. yüksekten sularının dökülmesi, artık kent yerleşim alanı içinde bulunması, hemen yakınında seyirlik yerlerin inşa edilmiş olması ve karayoluyla (Lara caddesi) buraya rahatlıkla ulaşılabilmesi ve hem de, deniz yoluyla turlar düzenlenerek denizden seyredilmesi, çağlayana büyük önem

kazandırmıştır. Başka bir ifadeyle, *turistik çekim gücü taşıyıcısı* yüksek bir kaynaktır. Gerçekten de, turistik sezon içinde Kaleiçi yat limanından, bu çağlayana günde ortalama 50 yat gidip dönmektedir. Çağlayanı, karadan karayolu ile gidip seyretmek mümkündür. Burada *falez üzerinde* kurulmuş gençlik parkı kenarına gelerek seyretmek mümkün olmaktadır. Ancak, burada giriş biletsiz olduğundan, ziyaretçi sayısı hakkında bir fikir edinmek mümkün olmamıştır. Böyle de olsa, turistik sezonda buraya gelen *tur otobüsü sayısı*, günde ortalama 30 ila 40'ı bulmaktadır (günde ortalama 1200 ila 1600 planlı ziyaretçi).

Gençlik parkı ziyaretçilerinden bir çoğu da, buradaki seyir yerinden, çağlayanı seyretmektedirler.

Foto 3.43. Falez (II. Düden) çağlayanı, seki yamacını belirgin bir biçimde aşındırmaya devam ettirmektedir.

3.1.6.3.4. Başlıca Sorunları ve Çözüm Önerileri:

Sahada yapılan gözlem sonuçlarına dayanılarak saptanmış olan başlıca sorunlar ve bunların çözüm yolları, şöyle sıralanabilir:

a) Düden suyu yatağında doğal denge bozulmaları:

Hızlı büyüyen bir kent durumuna gelen Antalya, daha çok doğu-batı yönlerinde genişlemektedir. Artık bugün Düden suyunun özellikle güney yarısı, büyük ölçüde kent mahalleleri yerleşim sahası içinden geçer. Bu mahalleler, akarsuyun batı yakasında kuzeyden güneye doğru *Göksu, Topçular, Yeşilova, Güzeloluk*, ve *Çağlayan*; doğu yakasında ise, yine kuzeyden güneye doğru *Sinan, Altınova-Yenigöl* ve *Güzeloba* mahalleleri olarak sıralanırlar. Bu mahallelerde nüfusun artışına paralel olarak, Düden suyu da kirlenmektedir. Yine nüfus artışı ve çevrenin yerleşme alanı durumuna gelmesi, akarsu boylarındaki yeşil bitki örtüsü desenini hemen hemen ortadan kaldırmıştır.

Foto 3.44. Düden Suyu yatağından görünüş

Akarsu boyunun ağaçlandırılması ve yeşil bir kuşak durumuna getirilmesi mümkündür. Ayrıca, suyu kirlетici faktörler de, hemen etkisiz duruma getirilmelidir.

b) Çağlayanın ücretsiz ziyaret edilmesi:

Gençlik parkı çevresinden parasız girilmekte ve hiç para ödmeden, seyredilip dönülmektedir. Bu doğru değildir. Çevreye bir giriş gişesi inşaa edilmeli ve sembolik de olsa, bir giriş ücreti alınmalıdır. Gerçekten de, bugün çağlayanı giden karayolu (büyük çoğunluğuyla Lara caddesi) boyunca, yön işaret eden tek bir tabela bile yoktur. *Doğu garajı* mevkii ile *Kalekapısı mevkiinden* başlamak üzere, Atatürk caddesi, Işıklar caddesi ve Lara caddesi boyunca, belli aralıklarla, *Falez şelalesine gider* tabelaları konulmalıdır.

SONUÇ VE ÖNERİLER:

Turizm sektörünün yüzyılımızın sonlarına doğru kazandığı önem, ülkeleri turistik potansiyellerini ulusal ve uluslararası düzeyde tanıtır, bunlardan ekonomik kazanç elde etmeye yöneltmiştir.

Turizm potansiyellerini yeterince tanıtır büyük sayıda turist kitlelerini ülkelere çekebilen devletler, turizm sektörüne eskiye oranla daha fazla önem vermeye başlamış ve kendilerine özgü turizm politikaları oluşturmuşlardır. Hatta, dünyada bazı ülkeler turizm sektöründen elde ettikleri kazanç ile dış ticaret dengelerini kurma eğilimlerindedirler. Bunlara örnek olarak, İsviçre, İtalya, İspanya, Avusturya ve Fransa gösterilebilir.

Doğada kendiliğinden oluşmuş doğal turistik kaynakları, beşeri müdahaleler ile turistik çekim gücü yerleri haline getirip uzun vadede gelir elde edebilen politika sahibi ülkeler, turizm sektöründen büyük kazançlar sağlamaktadırlar.

Turizm sektörüne sadece gelir getirici ekonomik bir faaliyet kolu olarak bakmak pek doğru değildir. Çünkü, turizm faaliyetlerinin gerçekleştiği bir çevrede, sosyal, kültürel, insani ve ekonomik anlamda bir çok değişiklikler görüldüğü de bir gerçektir. Söz konusu değişiklikler olumlu olabileceği gibi olumsuz da olabilmektedir.

Günümüzden on beş yıl öncesine kadar (1985'lere) ülkemiz için turizm kavramı çok büyük bir öneme sahip değildi. Fakat, özellikle gerekli turistik teşvik yasalarında canlandırıcı özellikleri sayesinde, ülkemizin güney ve güneybatısında büyük turistik yatırımlar yapılmıştır. Fakat bunlar henüz yeterli düzeyde değildir.

Turizm faaliyetlerinin gerçekleştiği mekanlarda yöre halkının turizmin ekonomik çekiciliğine kapılması sonucu, turizme olan bakış açıları da büyük ölçüde değişim gösterir.

Yöresel ürünlerin sergilendiği mekanlardan, 5 yıldızlı turistik tesislere kadar çeşitli turistik yatırımlar yukarıda bahsedilen zamandan sonra gerçekleştirilmeye başlanmıştır.

Ülkemizin turizm sektöründeki atılımında Antalya ili kıyı bandı adeta öncü olmuştur. Nitekim, 1996 yılında turizm işletmesi belgeli tesis sayısı 165 iken 2000 yılına gelindiğinde bu rakam 1900' ü geçmiştir.

Aynı şekilde Antalya iline 1989 yılında gelen yabancı turist sayısı 600 bin iken, 1990 da 800 bin, 2000 de 3.2 milyon ve 2001'de de 3.5 milyonu geçmiştir.

Bu devrede Antalya ilinin turistik yatak kapasitesine bakıldığında 131 bin düzeyinde olduğu görülmektedir.

Yukarıda sayısal değerler ile de ifade edildiği gibi Antalya ili turizmi son on beş yıl içerisinde büyük bir ilerleme kaydetmiştir.

Ülkemizin turizm başkenti unvanına da sahip olan Antalya ili için mevcut ziyaretçi sayısı ve elde edilen gelir henüz yeterli değildir. Özellikle, yıllara göre turist sayısında meydana gelen artış ve azalmalar turizm yatırımcılarını endişelendiren bir etken olmuştur. Ülke politikasından ve ülkenin yurt dışındaki görüntüsünden büyük ölçüde etkilenen turizm sektörü için, uzun yılları içeren politikalara sahip olunması, önceliklerin başında gelir.

Türkiye dışındaki olayların, uluslar arası turizm hareketlerinin ve bazı turizm dışı alanlardaki gelişmelerin Türkiye turizmini etkilemesi son derece doğaldır.(Barutçugil, İ.S, 1984, syf, 210)

Ülkemiz coğrafi konumu bakımından bölgesinde meydana yaşanan siyasal sorunlardan sık sık etkilenen bir noktadadır. Balkanlar, Kafkasya ve Ortadoğu bölgelerinde son on yılda meydana gelen siyasal sorunlar, Türkiye turizmini olumsuz olarak etkilemiştir.

Bazı komşu ülkelerin siyasi istikrara sahip olmaması, ülkemiz turizmi geleceği için endişe vermektedir. Örneğin, 1991 yılında meydana gelen körfez savaşının ülkemize o yıl gelen turist sayısı üzerindeki etkisini düşünürsek, 2002 yılında ve daha sonrasında Orta doğuda yaşanan olayların da benzer bir duruma yol açabileceği kesindir. Bu yüzden, ülke politikalarının dengeli ve sağlam olması, turizm sektörü için önemlidir.

Genellikle kıyı turizmi aktiviteleri ile nitelenen Antalya turizmi için turistik aktivitelerin çeşitlendirilmesi çok önemli bir sorun olarak öne çıkmaktadır. Gelen turistleri kıyı turizmi faaliyetlerinde belirli bir doyuma ulaşması yakın gelecek için tahmin edilen bir sorun olacaktır. Turistlerin farklı aktivitelere

katılma isteklerinden dolayı Antalya turizmi, bünyesindeki faaliyetleri çeşitlendirmek, çoğaltmak zorundadır. (yayla turizmi gibi)

Antalya ili turizminin istikrarlı ve düzeyli bir konuma ulaşması aşamasında izleyeceği yolda, turizm eğitiminin önemli bir rol oynayacağı şüphesizdir. Söz konusu eğitim, sadece turizmi meslek edinen bireylere değil, ilde yaşayan toplumun geneli için önemli olacaktır.

Dünyanın bazı yerlerinde, farklı turistik çekim özellikleri ile ün yapmış bir çok turistik merkez göze çarpar. (Cannes, Las Vegas, Havai, Miami v.b.) Antalya ili de, turizm konusunda eğitilmiş bireylerinin sayısının çokluğu ile, belki dünya genelinde bir yer edinebilecektir. Hatta belki de bu özelliği ile anılacaktır.

Bunun gerçekleşebilmesi, ülkenin eğitim seviyesi ile de yakından ilgilidir. Ama, yerel ölçekte ülkenin başaramadığı eğitim düzeyi ve olgunluğu, turizm aracılığıyla belkide Antalya ilinde yakalanabilir.

KAYNAKLAR

- Antalya İl Yıllığı, 2000.,** İl Özel İdaresi Yayını, Ankara, syf: 4-5.
- Aygen, T., 1987.,** *Şelaleler*. İlgı (Dergisi), Yıl:21, No:50, İstanbul, s.1-9.
- Bayram, N, 2001.,** Turizm Coğrafyası Açısından Bir İnceleme: Kümbet Yaylası Atatürk Üniv. Sos. Bil. Enst. Yüksek Lisans Tezi
- Bignot, G,- Poisson, A, 1974.,** *Antalya yakınındaki Katran dağı doğu yamacının senomaniyeni* M.T.A. enstitü dergisi sayı:81 Ankara
- Ceylan, M.A., 2000.,** *Güney Çağlayanının Rekreatyonal Önemi*. Doğu Coğrafya Dergisi, Sayı:3, Erzurum, s.61-76.
- Çakmak, Ü, 1998.,** Konya Kentinin Turizm Potansiyeli Atatürk Üniv. K.K.E.F. Bitirme Tezi
- Çetinkaya, N, 1992.,** Antalya'nın Turizm Potansiyeli İstanbul Üniv. Sos.Bil. Enst. Yüksek Lisans Tezi İstanbul
- Darkot, B.-Erinç, S., 1951.,** *Aksu Batısında Antalya Traverten Taraçaları*, İstanbul Üniv. Coğrafya Enstitüsü Dergisi, Cilt:1, Sayı:2, İstanbul, s.56-61
- Doğanay, H, 1989.,** *Erzurumda Kayak Sporı Turizmi ve Başlıca Sorunları*. Türkiye Kalkınma Bankası Turizm Yıllığı 1987 Ankara
- Doğanay, H, 1997.,** Türkiye Beşeri Coğrafyası M.E.B. Yay no 2982 İstanbul
- Doğanay, H, 2000.,** *Türkiye'de Az Tanınan Üç Doğa Harikası: Tomara-Sırakayalar ve Muradiye Çağlayanları*. Doğu Coğrafya Dergisi Sayı 3 Erzurum
- Doğanay, H,1995.,** Türkiye Ekonomik Coğrafyası. Öz Eğitim Yayınları no 6 İstanbul
- Doğanay, H,-Zaman, S, 2001.,** *Coğrafi Bir Tanıtım: Kurşunlu ve Düden Çağlayanları*. Doğu Coğrafya Dergisi Sayı 5 Konya
- Doğanay, H., 1990.,** *Turistik Potansiyeli Yönünden Gürlevik Çağlayanı*. Atatürk Üniv., Fen-Edebiyat Fak. Araştırma Dergisi, Sayı:8, Erzurum, s.147-161.
- Doğanay, H., 1994.,** *Tortum (Uzundere) Çağlayanı ve Turistik Potansiyeli* (Coğrafi bir tanıtım). Kalkınma Bankası Turizm Yıllığı, Ankara, s.76-92.

- Doğanay, H., 2001.,** Türkiye Turizm Coğrafyası. Çizgi Kitabevi, 3. baskı, Konya, s.362-385.
- Doğaner, S, 1991.,** *Dağ Turizmine Coğrafi Bir Yaklaşım.* Coğrafya Araştırmaları Dergisi sayı 3 Ankara
- Doğaner, S, 1991.,** *Dağ Turizmine Coğrafi Bir Yaklaşım: Uludağ'da Turizm* Coğrafya Araştırmaları Dergisi Sayı: 3 Ankara
- Doğaner, S, 1998.,** *Türkiye Kıyı Kullanımında Turizm Olgusu.* Türk Coğrafya Dergisi Sayı:33 İstanbul
- Doğaner, S, 2001.,** Türkiye Turizm Coğrafyası Çantay Kitabevi İstanbul
- Erinç. S., 1971.,** Jeomorfoloji II. İstanbul Üniv. Yay.No.1628, Coğrafya Enstitüsü Yay.No. 21, Genişletilmiş 2. baskı, İstanbul, s.140
- Evliyaoğlu, S., 1996.,** Türkiye Turizm Coğrafyası ve (Türkiye Coğrafyası'nın Ana Hatları). Gazi Üniv. Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi, Ankara, s.58-59
- Günel, Nurten, 2001.,** *Turizmin Kırsal Yerleşme Üzerindeki Etkilerine Tipik Bir Örnek: Kadriye (Antalya)* Türk Coğrafya Dergisi Sayı: 37 İstanbul
- Güner, İ, 1995.,** *Turistik Fonksiyonları Açısından Bodrum Yat Limanı* Doğu Coğrafya Dergisi Sayı:1
- İzbırak, R., 1989.,** Sular Coğrafyası. M.E.B Yayınları, Öğretmen Kitapları Dizisi: 159, İstanbul, s.158.
- İzbırak, R., 1992.,** Coğrafya Terimleri Sözlüğü. M.E.B Yayınları, Öğretmen Kitapları Dizisi: 157, İstanbul, s.63,68 ve295.
- İzbırak, R., 1996.,** Türkiye I. M.E.B Yayınları, Öğretmen Kitapları Dizisi:196, İstanbul, s.173-174'
- Kalafatçioğlu, A, 1973.,** *Antalya Körfezi Batı Kısımının Jeolojisi.* M.T.A. Enst. Derg. Sayı 81 Ankara
- Karakaş, E, 2001.,** *Elazığ Şehrinde Nüfusun Turizm Eğilimi.* Fırat Üniv. Sos.Bil.Der. Cilt 11 Sayı 1 Elazığ
- Kayan, İ, 1995.,** Tarih Öncesi Yerleşme Yerleri Olarak Antalya Mağaralarının Jeomorfolojik Özellikleri Ege Coğrafya Dergisi İzmir
- Koca, H, 1989.,** Rekreatyoneel Amaçlı Bir Yayla Yerleşmesi Gözne. Atatürk Üniv. Sos.Bil.Enst. Basılmamış Y.Lisans Tezi Erzurum

- Koca, H, 1999.,** *Burnaz Kıyılarının Turizm Potansiyeli* Türk Coğrafya Dergisi Sayı 33 İstanbul
- Köksal, A, 1988.,** *Ege Bölgesinin Turizm Coğrafyası* A.Ü. D.T.C.F. Dergisi Sayı: 1-2 Ankara
- Köksal, A, 1994.,** Türkiye Turizm Coğrafyası Gazi Büro Kitabevi Ankara
- Kökten, K, 1963.,** *Karain'in Türkiye Prehistoriyasında Yeri* Türk Coğrafya Dergisi 9 İstanbul
- Olalı, H, 1983.,** Dış Tanıtım ve Turizm Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları Ankara
- Öğüt, B, 1996.,** Erzurum İlinin Turizm Potansiyeli Atatürk Ün. K.K.E.F. Bitirme Tezi
- Pekcan, N., 1995.,** Karst Jeomorfolojisi. Filiz Kitabevi, İstanbul, s.62-66.
- Saraçoğlu,H, 1989.,** Akdeniz Bölgesi Öğretmen Kitapları Dizisi 175 M.E.B. İstanbul
- Soykan, F, 1997.,** *Ege Bölgesinde Turizm Ulaştırması* Ege Coğrafya Dergisi Sayı: 9 İzmir
- Sözer,N,-Mutluer,M-Işık,Ş, 1989.,** Akdeniz Bölgesi Ege Ün. Edb. Fak. Ders Notları 2 İzmir
- Sür, A, 1994.,** *Karstik Yer Şekilleri ve Türkiye'den Örnekler* Türkiye Coğrafyası Dergisi Sayı: 3 Ankara
- Toskay, T, 1983.,** Turizm Olayına Genel Yaklaşım Der Yayınları İstanbul
- Tuncel, M,- Doğaner, S, 1989.,** *Amasya'da Turizm: Coğrafi İmkanlar, Sorunlar ve Öneriler* Coğrafya Araştırmaları Dergisi Sayı: 1 Ankara
- Turizm Bakanlığı,** Antalya İli turizm Envanteri 2000
- Turizm Bakanlığı,** Turizm Eğitimi Konferans- Workshop 9-11 Aralık 1992 Ankara
- Turizm Bakanlığı.,** Turizm Eğitim Genel Müdürlüğü, Gençlik Turizmi Konferansları 14-16 Mayıs 1992 Ankara
- Turizm Enstitüsü.,** Turizm Konferansları, 1979-1980 İstanbul

Yiğit, A, 1994., *Hazar Gölünün Turizm Potansiyeli ve Bugünkü Kullanım Durumu.* Fırat Üniv. Sos. Bil. Der. Cilt 6 Sayı: 1-2 Elazığ

ÖZGEÇMİŞ

Zaman, 12.12.1978 yılında Antalya'nın Kaş İlçesinin İkizce köyünde dünyaya geldi.

Sırasıyla, Topallı köyü ilkokulu, Kepezaltı ilkokulu ve Aksu Anadolu Öğretmen Lisesinde İlk ve Orta öğrenimini tamamladı.

Yüksek öğrenimine 1995'de Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Coğrafya Eğitimi Bölümünde başlayan Zaman, 1999 yılında mezun oldu. Aynı yıl Iğdır ilinin Karakoyunlu ilçesi lisesinde Coğrafya Öğretmeni olarak görev yaptı. Yaklaşık bir öğretim yılı bu görevi sürdürdükten sonra Zaman, 19 Haziran 2000 yılında mezun olduğu bölümde Araştırma Görevlisi olarak göreve başladı.

Halen yüksek lisans öğrenimini sürdüren Zaman, İngilizce bilmektedir.